

Periodická správa (Dohovor na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva)

A. Základné informácie

Meno krajiny

Slovenská republika

Dátum ratifikácie

24.3.2006

Otázka A.1

Zhrnutie

Uveďte zhrnutie správy, ktoré umožní čitateľom pochopiť celkový stav legislatívnych, regulačných a iných opatrení prijatých na národnej úrovni na implementáciu Dohovoru. Zhrnutie by malo zodpovedať organizačnej štruktúre formulára.

Slovenská republika („SR“) ratifikovala Dohovor UNESCO na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva 2003 („Dohovor“) v roku 2006. Za implementáciu zodpovedá Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky („MK SR“), sekcia kultúrneho dedičstva. MK SR zriadilo odborný poradný orgán Radu na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva (ďalej len „Rada pre NKD“) a Komisiu (Odbornú komisiu pre posudzovanie návrhov na zápis do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska a do Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva). Členovia pochádzajú z miestnych samospráv, inštitúcií zaoberajúcich sa výskumom, dokumentáciou a ochranou NKD na odbornej úrovni, mimovládnych organizácií, médií a podobne.

Funkciu kompetenčného centra pre implementáciu Dohovoru pre ostatné organizácie v pôsobnosti MK SR, štátne organizácie a neštátne subjekty zaoberajúce sa tradičnou ľudovou kultúrou plní Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru (ďalej len „CTĽK pri SĽUK-u“), organizačná zložka Slovenského ľudového umeleckého kolektívu (ďalej len „SĽUK“).

V roku 2015 vláda SR schválila dokument Konceptia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020. Hlavným cieľom bolo pokračovať vo vytváraní systematických podmienok na ochranu, podporu a rozvoj NKD, zachovanie existujúcich javov a prejavov NKD, vytváranie komplexného systému informácií o NKD, systematické získavanie údajov o NKD, ich spracovanie, archivácia a šírenie, vytváranie Zoznamov NKD na Slovensku a podpora NKD v procese rozvoja miestnej a regionálnej kultúry. Dokument bol aktualizovaný v roku 2019: Konceptia udržateľného rozvoja NKD a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2020-2025. Tento materiál obsahuje celkový rámec výsledkov implementácie Dohovoru UNESCO. Zavádza povinnosť príslušných ministerstiev spolupracovať na implementácii a príprave Periodickej správy (ďalej len „PS“). Výsledky PS slúžia ako východisko pre Národný akčný plán udržateľného rozvoja NKD a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2022-2025, na príprave ktorého sa v súčasnosti podieľajú relevantné rezorty v koordinácii s MK SR.

Jedným z kľúčových partnerov v príslušnej oblasti je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“) s kompetenciami v oblasti formálneho vzdelávania, vedy a výskumu i problematiky základných umeleckých škôl. Ministerstvo dopravy a výstavby SR (ďalej len „MDV SR“) má v gescii oblasť cestovného ruchu, ktorá okrem iného súvisí aj s poznaním, cielenou podporou a prezentáciou kultúrno-historického potenciálu príslušného územia či celej krajiny. Problematika hospodárenia (vrátane tradičných spôsobov), pestovanie plodín, lesné hospodárenie, spracovanie dreva, chov zvierat, poľovníctvo, rybolov, ako aj rozvoj vidieka je agendou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (ďalej len „MPRV SR“). Ministerstvo životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“) je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť ochrany prírody a krajiny, pričom mnohé ochranné procesy a postupy uplatňované v súčasnosti majú svoj základ v postupoch príznačných pre tradičnú kultúru. Podpora malého a stredného podnikania, ktoré súvisí napr. s činnosťou remeselníkov a ľudových umeleckých výrob, je v gescii Ministerstva hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“). Oblasť zahraničných vzťahov a jednotnú prezentáciu Slovenskej republiky v zahraničí (vrátane činnosti slovenských inštitútov) má v kompetencii Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len „MZA EZ SR“).

Hlavnými legislatívnymi nástrojmi sú: zákon NR SR č. 4/1958 o ľudovej umeleckej výrobe a umeleckých remeslách, zákon č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti.

Slovensko má vytvorené dostatočné podmienky na podporu aktivít a spolupráce bohatej siete verejných a akademických inštitúcií, mimovládnych organizácií, komunit a nositeľov tradícií, ktorí zohrávajú kľúčovú úlohu pri inventarizácii, dokumentácii, archivácii, digitalizácii a šírení informácie o NKD. Starostlivosť o NKD funguje prístupom zhora nadol s dôrazom na potreby komunit a nositeľov tradícií. Vzdelávanie o NKD a zdieľanie vedomostí je súčasťou formálneho aj neformálneho vzdelávania. Experti na NKD zo Slovenska zohrávajú kľúčovú úlohu v medzinárodných expertných platformách.

Otázka A.2

Kontaktné informácie kontaktného miesta pre periodickú správu

Ak potrebujete aktualizovať informácie týkajúce sa kontaktného miesta, napíšte na sekretariát (ich-reports@unesco.org) a uveďte informácie, ktoré sa majú aktualizovať, a sekretariát urobí požadované zmeny.

Titul (pani/pán atď.)

Pán

Priezvisko

Paprčka

Meno

Ján

Inštitúcia/funkcia

Tajomník Rady pre NKD, Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Adresa

Námestie SNP 33 813 31 Bratislava

Telefón

+421 2 20 482 433

E-mailová adresa

jan.paprcka@culture.gov.sk

Ďalšie relevantné informácie

Otázka A.3

Inštitúcie a organizácie zapojené do prípravy periodickej správy

- Vládne inštitúcie

Na príprave periodickej správy sa podieľali zástupcovia príslušných ministerstiev v rámci medzirezortnej pracovnej skupiny. S ich proaktívnym prístupom bolo možné monitorovať implementáciu Dohovoru v kontexte CUR (Cieľov udržateľného rozvoja). Ministerstvo školstva poskytovalo informácie o formálnom vzdelávaní, vede a výskume, ako aj o problematike záujmových umeleckých škôl a činnosti organizácií, ktorých sú zriaďovateľmi. Ministerstvo dopravy spracovalo informácie o NKD v súvislosti s cestovným ruchom, čo súvisí aj s poznaním, cielenou podporou a prezentáciou kultúrno-historického potenciálu územia alebo celej krajiny. Sprostredkovali aj informácie o aktivitách Slovakia Travel – národnej štátnej agentúry pre cestovný ruch. Ministerstvo pôdohospodárstva sa podieľalo na spracovaní odpovedí najmä z oblasti poľnohospodárstva a chovu zvierat v súvislosti so sokoliarstvom a chovom koní Lipican. Ministerstvo životného prostredia ako ústredný orgán štátnej správy pre oblasť ochrany prírody a krajiny poskytovalo informácie o procesoch ochrany, ktorých základ je spojený s postupmi charakteristickými pre tradičnú kultúru. Ministerstvo hospodárstva SR sa podelilo o informácie o podpore malého a stredného podnikania, ktoré súvisí s činnosťou remeselníkov a ľudovoumeleckých výrob. Ministerstvo zahraničných vecí zodpovedá za oblasť medzinárodných vzťahov a jednotnú prezentáciu SR v zahraničí (vrátane činnosti Slovenských inštitútov).

- Národná komisia UNESCO

Národná komisia UNESCO vytvorila podmienky na výmenu informácií medzi relevantnými aktérmi aktívnymi pri implementácii jednotlivých dohovorov UNESCO, ktoré SR ratifikovala. Poskytovala platby do fondu, poskytovala potrebné informácie zo sekretariátu UNESCO a finančne podporovala účasť slovenského zástupcu na rokovaníach Hodnotiaceho orgánu a Medzivládneho výboru Dohovoru.

- Kultúrne centrá

Národné osvetové centrum (NOC) je zamerané na oblasť zabezpečenia NKD, najmä v súvislosti s oblasťou záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby, tzn. oblasť folklorizmu (druhý život folklóru). V súvislosti s dokumentáciou NKD realizuje projekt Encyklopédia javiskového

folklorizmu na Slovensku, audiovizuálna encyklopédia Ľudové tance regiónov Slovenska a databáza tradičnej ľudovej kultúry a portál www.slovakiana.sk s výsledkami iných národných projektov digitalizácie. Inštitúcia poskytovala informácie o vzdelávacích, publikačných, kultúrnych a digitalizačných aktivitách z oblasti svojej pôsobnosti.

Pri zabezpečovaní a popularizácii NKD sú aktívne aj ďalšie štátne inštitúcie, ktoré podrobne informujú o svojich relevantných aktivitách spojených so vzdelávaním, dokumentáciou, popularizáciou alebo prezentáciou NKD a tradičnej ľudovej kultúry: Umelecký súbor Lúčnica, Divadlo tanca Ifjú Szivek, Slovenský filmový ústav, Divadelný ústav, Hudobné centrum, Slovenské národné divadlo, Divadlo Nová scéna, Slovenská národná knižnica, Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, Bibiana – Medzinárodný dom umenia pre deti, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, Banská Bystrica, Prešov – s Dokumentačným a informačným centrom rómskej kultúry, Univerzitná knižnica v Bratislave s Centrom UNESCO – informačným a dokumentačným centrom UNESCO v SR (vzniklo na základe zmluvy medzi MZV a knižnicou – plní úlohy ako: Národný koordinátor Klubov UNESCO v SR a Národný koordinátor pridružených škôl UNESCO v SR, Sekretariát Slovenského výboru pre program UNESCO Pamäť sveta zameraný na záchranu dokumentárneho dedičstva. Centrum tradičnej kultúry v Myjave zriadené Trenčianskym samosprávnym krajom poskytuje informácie o prvku – tylovej paličkovanej čipke z Myjavskej vrchoviny zapísanom v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska.

- Výskumné inštitúcie

Hlavným výskumným pracoviskom je Ústav etnológie a sociálnej antropológie Slovenskej akadémie vied. Na príprave správy sa úzko podieľala prostredníctvom svojich expertov – členov poradného orgánu a pracovných skupín. Ústav vedie vedecký archív obsahujúci textové, obrazové a multimediálne dokumenty získané a vytvorené v rámci výskumnej činnosti. Iné sú uvedené medzi inštitúciami rôznych typov.

- Odborné centrá/pracoviská

CTĽK pri SĽUK-u plní funkciu kompetenčného centra pre implementáciu Dohovoru a štátnej kultúrnej politiky o NKD a tradičnej ľudovej kultúre pre organizácie v pôsobnosti MK SR, iné štátne organizácie a neštátne subjekty, ktorých sa týka tradičná ľudová kultúra. Centrum zabezpečuje činnosť v oblasti dokumentácie, inventarizácie, digitalizácie, vydavateľskej činnosti (napr. Brožúra o zapísaných prvkoch a praktikách ochrany NKD; Knihy ABC: 1 UNESCO, 2 FUJARA; Slovenský loutkář 1928 atď.), popularizačnú činnosť, výstavnú činnosť, tvorbu online databázy Fond tradičnej ľudovej kultúry (www.fondtlk.sk) a Elektronickej encyklopédie Ľudová kultúra Slovenska slovom a obrazom (<https://www.ludovakultura.sk/encyklopedia/>). Inštitúcia je zodpovedná za správu zoznamov NKD a dobrých praktík ochrany NKD. V súvislosti s prípravou periodickej správy zabezpečila workshopy so zástupcami spoločenstiev prvkov zapísaných v zozname na štátnej i UNESCO úrovni, medzinárodný vzdelávací seminár na tému vzdelávanie a NKD.

Ústredie ľudovej umeleckej výroby ÚĽUV – hlavným cieľom je uchovávať, dokumentovať a podporovať vedomosti, zručnosti, postupy a estetické vzory (vyplývajúce z používania prírodných materiálov) ľudovej umeleckej výroby a tým ich zachovať pre budúce generácie. Široký komplex jeho aktivít zahŕňa aj prepojenie výrobcov s trhovými príležitosťami. Spravujú digitálne databázy a registre remeselníkov a sprístupňujú ich na svojej webovej stránke www.uluv.sk. Zamestnanci ÚĽUVu boli v neustálom kontakte s remeselníkmi a výrobnými centrami. Organizovali aj kurzy pre pokročilých. Kurzy sú ponúkané v troch regionálnych pobočkách v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach. ÚĽUV ovplyvnil tvorbu výrobcov a oživil niekoľko manufaktúr, ktoré boli na pokraji zániku. Prispeli tiež k

pokračovaní pôvodných regionálnych profilov a miestnej rozmanitosti ľudovej výroby. V spolupráci so zástupcami komunít nositeľov tradícií zabezpečili pre periodickú správu odpočet pre prvky zapísané v Reprezentatívnom zozname NKD ľudstva súvisiace s remeslom – modrotlač a drotárstvo.

Národný žrebčín Topoľčianky – národné centrum chovu koní na Slovensku pripravil správu o prvku – Chov koní plemena Lipican v Topoľčiankach.

Štátny pedagogický ústav – štátna rozpočtová organizácia priamo riadená ministerstvom školstva. Je najstaršou vedeckovýskumnou inštitúciou v oblasti vzdelávania v SR, ktorá zabezpečuje aplikovaný pedagogický výskum a je zodpovedná za poskytovanie odbornej a poradenskej podpory v oblasti všeobecného vzdelávania v SR. Zameriava sa na prípravu, tvorbu a implementáciu národného kurikula a poskytuje usmernenia pre školskú politiku a prax škôl a školských zariadení.

Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) – ako priamo riadená organizácia ministerstva školstva je národným informačným centrom pre vedu, techniku, inovácie a vzdelávanie a vedeckou knižnicou Slovenskej republiky. Koordinuje činnosť a zabezpečuje prevádzku interdisciplinárnych výskumných a vývojových centier a národných infraštruktúr pre výskum, vývoj, inovácie a vzdelávanie. Spravuje informácie a databázy základných, stredných škôl, univerzít, základných umeleckých škôl, podporovaných výskumných projektov a pod. Zabezpečuje tiež digitalizáciu publikácií o tradíciách a kultúre regiónov získaných z archívov ústavu.

- Vysoké školy

Ochrana a zabezpečenie NKD je súčasťou študijných programov viacerých vysokých škôl, napr.: Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra etnológie a kultúrnej antropológie, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Katedra etnológie a etnomuzikológie, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta humanitných vied, Inštitút sociálnych a kultúrnych štúdií, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave. Odborníci z týchto inštitúcií sú členmi poradného orgánu – Rady NKD, ktorá sa podieľala na príprave správy a pracovných skupín. Zabezpečujú vzdelávaciu a výskumno-dokumentačnú, publikačnú a popularizačnú činnosť z oblasti svojej pôsobnosti.

- Múzeá

Slovenské národné múzeum je najvyššou štátnou inštitúciou zodpovednou za prípravu múzejných zbierok, napomáhanie vedecko-výskumnej činnosti a organizovanie kultúrnych a vzdelávacích podujatí v tejto oblasti v Slovenskej republike. Na základe výsledkov vedeckých výskumov a prieskumov vytvára, dokumentuje, spracováva, hodnotí, ochraňuje a sprístupňuje širokej verejnosti rôzne zbierky umeleckých, historických či vedeckých predmetov spolu s informáciami o prírodnom a spoločenskom vývoji krajiny a jeho etnických spoločenstiev, ako aj vývoj slovenského národa. Zodpovedá tiež za vytváranie, dokumentáciu a ochranu zbierok, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou národného kultúrneho dedičstva krajiny. V rámci svojich kultúrnych a vzdelávacích podujatí prezentuje rôzne zbierky prostredníctvom stálych expozícií a dočasných expozícií po celom Slovensku i v zahraničí a realizuje rôzne iné druhy múzejnej komunikácie. Vykonáva vedecké aktivity a ich výsledky sprístupňuje širokej verejnosti prostredníctvom rôznych publikácií. Slovenské národné múzeum prevádzkuje jeden špecializovaný verejný archív a vedeckú knižnicu. Za aktivity a povinnosti Slovenského národného múzea zodpovedá jeho Správna rada. Vykonáva ich jeho 18 špecializovaných múzeí, ktoré slúžia ako dokumentačné, vedecké a metodické pracoviská (vrátane Etnografického múzea v Martine, ktoré je národným múzeom so špecializáciou na konzerváciu, výskum,

dokumentáciu a prezentáciu tradičnej kultúry na Slovensku a špecializovaných múzeí menšinových skupín). Slovenské národné múzeum slúži aj ako koordinačné, metodické, odborné poradenské, štatistické, vzdelávacie a informačné centrum celého múzejného sektora v SR. Múzeum Slovenského národného povstania poskytuje informácie o projekte digitalizácie Digitálne múzeum (do ktorého bola digitalizácia NKD zahrnutá) a o relevantných múzejných zbierkach a aktivitách. Považské múzeum v Žiline (Dokumentácia a ochrana drotárstva v Považskom múzeu v Žiline) a Múzeum oravskej dediny v Zuberici (Večer v Múzeu oravskej dediny) – zdieľali informácie o aktivitách zapísaných v Registri osvedčených ochranných postupov na Slovensku Horehronské múzeum o prvku zvanom Črpáky – Pastierske hrnčeky, Sherpa múzeum – Múzeum horských nosičov – Horský nosič zapísaný v Reprezentatívnom zozname NKD SR. Informácie o výskumnej a vzdelávacej činnosti podáva aj špecializované múzeum s celoštátnou pôsobnosťou zamerané na dokumentáciu a spracovanie agrárnej histórie Slovenska – Slovenské poľnohospodárske múzeum, Múzeum vo Svätom Antone, Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene v pôsobnosti Ministerstva regionálneho rozvoja SR a Múzeum špeciálneho školstva v Levoči, ktoré vykonáva činnosť pod zriaďovateľom – ministerstvom školstva.

- **Mimovládne organizácie**

Nositelia tradícií zohrávajú dôležitú úlohu pri jej ochrane. Individuálni aj kolektívni aktéri a komunity sa aktívne podieľajú na zachovávaní svojich tradícií, zabezpečovaní ich medzigeneračného prenosu a aktívnej prezentácii svojich tradícií. Mnohí z nich sú združení v mimovládnych organizáciách. Na príprave správy sa podieľali všetky mimovládne organizácie – zástupcovia prvkov zapísaných v zoznamoch na štátnej úrovni – podrobnými informáciami o stave prvkov, ako aj o aktivitách, ktoré realizujú v záujme ochrany a rozvoja každého prvku: Občianske združenie Slovenská ľudová majolika – Majolika z Modry, Slovenská únia nepočujúcich – Slovenský posunkový jazyk, Združenie rozvoja a obnovy techniky, remesiel a kultúry, Folklorňa skupina Bukoviny z Brvnišťa – Rífová píšťala, Klub slovenských sokoliarov pri Slovenskom poľovníckom zväze – Sokoliarstvo, Folklorňa skupina Javorník z obce Lúky – Fujara trombita/hudobný nástroj, Podobenka z Vajnora – Vajnorský ornament, Občianske združenie OPORA Pohorelá – Horehronský viachlas, Cech slovenských gajdošov – Gajdy a gajdošská kultúra na Slovensku, Slovenské centrum pre tradičnú kultúru – Tradičné bábkarstvo na Slovensku, Banícke bratstvo „Herregrund“ na Španej Doline – Aušusnícke služby špaňodolinských baníkov, Spoločenstvo tradičnej hudby – PRO MUSICA – Fujara – hudobný nástroj a jeho hudba, DRAGÚNI – Cyklus Tanečný dom združenia Dragúni (Zoznam najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku). Všetci vypracovali podrobné správy, ktoré obsahovali aj ich pohľad na financovanie a legislatívne opatrenia.

Národopisná spoločnosť Slovenska je mimovládna organizácia akreditovaná UNESCO, spolupracovala ako člen poradného orgánu. Jej členovia ponúkli svoje odborné znalosti v rôznych oblastiach ochrany NKD.

- **Obce**

Členom Rady NKD je aj zástupca Združenia samosprávnych krajov.

Bratislavský samosprávny kraj spolupracuje pri podávaní správy o prvku Majolika z Modry.

- **Samosprávy**

Samosprávy – najmä tie, ktoré súvisia s prvkami zapísanými v RZ NKD Slovenska: Obec Polichno – Kraslice z Polichna, Obec Lúčka – hudobný nástroj gajdica, Mesto Detva, Mesto Hriňová – Podpolianske rozkazovačky, Drevené vyrezávané kríže v regióne Podpoľanie, Mesto Banská Štiavnica – Banskošitavnický Salamander, Obec Čičmany – Čičmianske ornamente, Mesto Banská Bystrica – Radvanský jarmok, Obec Terchová – Terchovská muzika.

- Ostatné (ak áno, uveďte)

Na príprave správy spolupracoval Fond na podporu umenia – zástupca inštitúcie (ako člen poradného orgánu) informovaním o finančnej podpore v oblasti NKD.

Rozhlas a televízia Slovenska – zdieľali informácie o aktivitách spojených s NKD – popularizačná činnosť, dokumentácia, vydavateľská činnosť a archív.

Osoby: Ľubica Voľanská – expertka na NKD – slovenská členka Hodnotiaceho orgánu,

Barbora Morongová – ex focal point (kontaktný bod),

Juraj Gembický vypracoval správu o tradičnom ručnom zvonení a úlohe zvonárov na Slovensku,

Jana Lantajová, Jaroslav Andor, Anna Žehnajová, Pavol Lantaj o Ornamente z Čataja a Veľkého Grobu (prvok z RZ)

Do poľa nižšie uveďte akékoľvek pripomienky

Otázka A.4

Akreditované mimovládne organizácie

Informácie nájdete nižšie – zoznam akreditovaných mimovládnych organizácií so sídlom vo vašej krajine, ak nejaké existujú. Podrobné informácie o každej mimovládnej organizácii nájdete po kliknutí na symbol otáznika.

Názov NGO	rok akreditácie
Národopisná spoločnosť Slovenska (NGO-90369)	2018

V rámcu nižšie uveďte prípadné pripomienky k vyššie uvedeným informáciám.

Hlavné oblasti činnosti Národopisej spoločnosti Slovenska v súvislosti s Dohovorom 2003:

- propagácia a popularizácia výsledkov vedeckého poznania medzi najširšími vrstvami spoločnosti a na medzinárodných fórach;
- vydavateľská činnosť vrátane časopisu Etnologické rozpravy;
- účasť v koncepčných orgánoch v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva v rozhodujúcej sfére a vzdelávania;
- stimulácia a rozvoj výskumných aktivít v oblastiach NKD; (ústne tradície a prejavy, interpretačné umenie, spoločenské praktiky, rituály a slávnostné udalosti, poznatky a praktiky týkajúce sa prírody a vesmíru, tradičné remeslo);
- Šírenie poznatkov o ochrane NKD prostredníctvom inovatívnych metód.

Národopisná spoločnosť Slovenska je spoluzakladateľom medzinárodného bienále dokumentárneho etnografického filmu ETNOFILM Čadca, ktorý sa organizuje už 21 rokov. Ponúka filmy o rôznych prejavoch tradičnej ľudovej kultúry a filmy zamerané na mapovanie života moderného človeka v zložitosti meniaceho sa sveta a spôsobu života. Národopisná spoločnosť Slovenska na tomto festivale pravidelne udeľuje cenu Etnológ za kamerou.

Otázka A.5

Účasť na medzinárodných mechanizmoch Dohovoru z roku 2003

Otázka A.5.1

Prvky zapísané do Zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva vyžadujúceho naliehavú ochranu

Informácie nájdete nižšie v zozname prvkov zapísaných do Zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva vyžadujúceho naliehavú ochranu, ak nejaké existujú. Podrobné informácie o každom prvku nájdete po kliknutí na symbol otáznika (Pravidelné hlásenie o týchto prvkoch sa vykonáva podľa samostatného súboru pokynov pomocou formulára NKD-11).

žiadne

V rámčeku nižšie uveďte prípadné pripomienky k vyššie uvedeným informáciám.

Otázka A.5.2

Prvky zapísané do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva

Pre informáciu nižšie nájdete zoznam prvkov zapísaných do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva, ak existuje. Podrobné informácie o každom prvku nájdete po kliknutí na symbol otáznika (správa o týchto prvkoch sa nachádza v časti C tohto formulára).

Názov prvku	Rok zápisu
Fujara a jej hudba (00099)	2008
Terchovská muzika (00877)	2013
Gajdošská kultúra (01075)	2015
Bábkarstvo na Slovensku a v Čechách (01202), medzinárodná: Slovensko, Česko	2016
Horehronský viachlas (01266)	2017
Blaudruck/Modrotisk/Kékfestés/Modrotlač, bloková tlač a farbenie indigom v Európe (01365), medzinárodná: Rakúsko, Česko, Nemecko, Maďarsko, Slovensko	2018
Drotárstvo, remeslo a umenie (01478)	2019

V rámciku nižšie uvedte prípadné pripomienky k vyššie uvedeným informáciám.

V roku 2021 sa Slovenská republika pripojila k medzinárodnej nominácii Sokoliarstvo, živé ľudské dedičstvo.

Otázka A.5.3

Programy vybrané do Registra dobrých praktík

Nižšie nájdete informácie o zozname programov vybraných do Registra dobrých praktík, ak nejaké existujú. Podrobné informácie o každom prvku nájdete po kliknutí na symbol otáznika.

žiadne

V rámciku nižšie uvedte prípadné pripomienky k vyššie uvedeným informáciám.

Otázka A.5.4

Projekty financované prostredníctvom medzinárodnej pomoci (Fond nehmotného kultúrneho dedičstva)

Nižšie nájdete zoznam projektov financovaných prostredníctvom Fondu NKD vo vašej krajine, ak nejaké existujú. Podrobné informácie o každom projekte nájdete po kliknutí na symbol otáznika.

žiadny

V rámciku nižšie uvedte prípadné pripomienky k vyššie uvedeným informáciám.

Otázka A.6

Zoznamy

Uvedte informácie o zozname alebo zoznamoch nehmotného kultúrneho dedičstva prítomného na území vášho štátu, ako sa uvádza v článkoch 11 a 12 Dohovoru a v odseku 153 operačných smerníc. Karta „Pridať“ vám umožňuje pridať toľko zoznamov, koľko potrebujete. Ak vo vašej krajine ešte nebol vytvorený žiadny zoznam/register , ponechajte túto časť prázdnu.

1

a. Názov zoznamu

Reprezentatívny zoznam nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska

b. Hypertextový odkaz na zoznam/register (ak existuje)

<https://www.ludovakultura.sk/en/ich-lists-slovakia/representative-list-of-the-ihmatiblecultural-dedictstvo-slovenska/elementy-included-in-the-reprezentativny-zoznam-nehmotného-kultúrneho-dedictstva-slovenska/>

c. Zodpovedný orgán

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u

d. Dátum založenia

2007

e. Aktualizovaný od ratifikácie alebo počas vykazovaného obdobia (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.3)

Áno

Dátum poslednej aktualizácie 12. 3. 2021

f. Spôsob a frekvencia aktualizácie

Reprezentatívny zoznam NKD SR je každoročne aktualizovaný. Ministerstvo kultúry SR vyhlasuje výzvu na predkladanie návrhov. Ku každej nominácii prispejú aspoň dvaja odborníci s odbornosťou vo svojej príslušnej oblasti. Následne nominácie preskúma a rozhodne o nich Odborná komisia (Odborná komisia pre posudzovanie návrhov na zápis do Reprezentatívneho zoznamu NKD SR a Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nemotného kultúrneho dedičstva na Slovensku). Minister/ka kultúry napokon rozhodnutia potvrdzuje. Vykonávanie ochranných opatrení všetkých uvedených prvkov sa pravidelne vyhodnocuje (každých šesť rokov v závislosti od dátumu zápisu prvku). Hodnotenie je založené na písomných správach vypracovaných príslušnými komunitami, skupinami a jednotlivcami, a ich následnom posúdení Odbornou komisiou.

g. Počet zapísaných prvkov

32

h. Aplikovateľné oblasti

Výzva na predkladanie návrhov na zápis prvkov do zoznamu sa zverejňuje raz ročne. Návrh na zápis môže byť zaradený do schvaľovacieho procesu po jeho elektronickej registrácii na www.ludovakultura.sk a po predložení riadne vyplneného písomného nominačného spisu.

i. Zásady zaraďovania prvkov do zoznamu

Návrhy na zápis do reprezentatívnych zoznamov predkladajú kultúrne a spoločenské inštitúcie, miestne komunity, mimovládne organizácie založené a pôsobiace v SR a fyzické osoby – občania SR. Obce a spoločnosti sa podieľajú na identifikácii a definícii NKD a na zostavení zoznamu predložením nominačných súborov, v ktorých popisujú skutočné prvky NKD v jednotnej štruktúre.

Filozofia zostavovania zoznamu, predkladania nominácií a prípravy na vstup je nastavená tak, aby iniciatíva vychádzala z komunít a spoločenstiev, ktoré udržiavajú určitú časť nemotného kultúrneho dedičstva.

Hlavné ciele reprezentatívneho zoznamu sú:

- posilniť povedomie o význame nemotného kultúrneho dedičstva Slovenska a jeho uznanie v spoločnosti a zdôrazniť potrebu jeho ochrany a revitalizácie;

- dokumentovať, hodnotiť a sprístupňovať širokej verejnosti významné prvky súvisiace s nehmotným kultúrnym dedičstvom Slovenska;
- podporovať účasť nositeľov tradícií a miestnych aktérov na záchrane významných prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska;
- spoločensky oceniť zaradenie do reprezentatívneho zoznamu a podnecovať materiálnu podporu na zachovanie a revitalizáciu zapísaných prvkov; povzbudzovať jednotlivcov, skupiny, inštitúcie a organizácie, aby prispievali k správe, zachovaniu, ochrane a podpore tohto dedičstva;

Zoznam sa aktualizuje na slávnostnom podujatí za účasti ministra/erky kultúry, odbornej i laickej verejnosti a médií.

j. Kritériá pre zaradenie

Kritériá pre zaradenie na RZ NKD Slovenska:

Nominácia musí spĺňať hlavnú podmienku, že nominovaný prvok predstavuje nehmotné kultúrne dedičstvo v zmysle článku 2 Dohovoru o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva, čo znamená, že prvok: je spojený s špecifickým kultúrnym priestorom; považovaný komunitou, skupinou alebo jednotlivcom za súčasť ich kultúrneho dedičstva; zachováva kultúrnu kontinuitu a odovzdáva sa z generácie na generáciu predovšetkým kontaktnou komunikáciou; poskytuje relevantným komunitám a skupinám pocit identity a kontinuity, v spojení s prírodou a vlastnou históriou.

k. Zaznamenáva zoznam životaschopnosť každého prvku?

Áno

Ak je to vhodné, uveďte ďalšie podrobnosti:

RZ NKD odráža najaktívnejších nositeľov tradícií, ktorí majú záujem nielen o zachovanie svojho kultúrneho dedičstva vo vlastnej komunite, ale aj o jeho prezentáciu a zvýšenie úrovne jeho ochrany. Všetky prvky RZ NKD boli zapísané na základe iniciatív skutočných komunit/nositeľov, ktorí sú formálne aktívni v treťom sektore. Každý nominačný spis obsahuje dokumentáciu, ktorá potvrdzuje životaschopnosť prvku.

l. Odráža aktualizácia zoznamu aktuálnu životaschopnosť zahrnutých prvkov? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.3)

Áno

Ak je to vhodné, uveďte ďalšie podrobnosti.

Aktualizácia zoznamu každý rok automaticky neodráža aktuálnu životaschopnosť zahrnutých prvkov, ale pravidelná správa, ktorú komunity predkladajú v období každých 6 rokov, ju odráža. CTĽK pri SĽUK-u v spolupráci s občianskym združením Konduktor rovnako pripravuje videá o aktuálnom živote niektorých prvkov.

m. Identifikuje zoznam hrozby pre zahrnuté prvky NKD?

Áno

Ak áno, aké sú hlavné hrozby, ktoré ste identifikovali?

Predkladatelia spisov definujú potenciálne hrozby v súbore nominácií. Aj v rámci schvaľovacieho procesu mohli členovia Odbornej komisie identifikovať hrozby a prostredníctvom CTĽK pri SĽUK-u ich komunikovať s komunitami. Hlavnými hrozbami sú diskontinuita prvku z dôvodu straty nositeľov, strata záujmu mladej generácie, nedostatok financií, komercializácia prvku alebo hrozba straty hlavných charakteristických črt prvku z dôvodu nerešpektovania povahy javu.

n. Ide o špecializovaný zoznam alebo zoznam špecifického rozsahu? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.2)

Nie

Názov súvisiaceho prvku, domény, etnickej skupiny, geografického regiónu atď.

o. Je prístup k zoznamu/registru umožnený prípadným záujemcom, no zároveň rešpektuje zaužívané postupy upravujúce prístup k špecifickým aspektom NKD? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.4)

Áno

p. Zúčastňujú sa komunity, skupiny a mimovládne organizácie inkluzívne na procese inventarizácie? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 8.1)

Áno

q. Rešpektuje zoznam rôznorodosť NKD a jeho nositeľov, vrátane praktík a prejavov všetkých sektorov spoločnosti a všetkých regiónov? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 8.2)

Áno

r. Obsahuje zoznam/register praktiky a prejavy všetkých rodov? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 8.2)

Áno

2

a. Názov zoznamu

Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku

b. Hypertextový odkaz na zoznam/register (ak existuje)

<https://www.ludovakultura.sk/en/ich-lists-slovakia/register-of-best-safeguarding-practices-in-slovakia/activities-included-in-the-register-of-najlepšie-ochranné-postupy-na-slovensku/>

c. Zodpovedný orgán

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u

d. Dátum založenia

2007

e. Aktualizovaný od ratifikácie alebo počas vykazovaného obdobia (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.3)

Áno

Dátum poslednej aktualizácie 12. 3. 2021

f. Spôsob a frekvencia aktualizácie

Zoznam najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku je každoročne aktualizovaný. Ministerstvo kultúry SR vyhlasuje výzvu na predkladanie návrhov. Ku každej nominácii prispievajú aspoň dvaja odborníci s odbornosťou vo svojej príslušnej oblasti. Následne nominácie preskúma a rozhodne o nich Odborná komisia (Odborná komisia pre posudzovanie návrhov na zápis do Reprezentatívneho zoznamu NKD SR a Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku). Minister/ka kultúry napokon rozhodnutia potvrdzuje. Vykonávanie ochranných opatrení všetkých uvedených prvkov sa pravidelne vyhodnocuje (každých šesť rokov v závislosti od dátumu zápisu prvku). Hodnotenie je založené na písomných správach vypracovaných príslušnými komunitami, skupinami a jednotlivcami a ich následnom posúdení Odbornou komisiou.

g. Počet zahrnutých prvkov/aktivít

4

h. Aplikovateľné domény

Výzva na predkladanie do zoznamu je raz ročne zverejnená na webovej stránke MK SR a CTĽK pri SĽUK-u. Návrh na zápis môže byť zaradený do schvaľovacieho procesu po jeho elektronickej registrácii na www.ludovakultura.sk a po predložení riadne vyplneného písomného nominačného spisu.

i. Zásady zaradovania aktivít do zoznamu

Zapísanie do zoznamu je vysokým spoločenským ocenením a zároveň nástrojom popularizácie aktivít, ktoré vedú ku komplexnej starostlivosti o prvky nehmotného kultúrneho dedičstva. Hlavnými cieľmi reprezentatívneho zoznamu sú:

- posilniť povedomie a uznanie v spoločnosti o význame aktivít zameraných na komplexnú starostlivosť o prvky nehmotného kultúrneho dedičstva;
- dokumentovať, oceňovať a popularizovať takéto aktivity;
- zdôrazňovať tieto činnosti a propagovať ich ako osvedčené postupy pri ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva a podpore zachovania kultúrnej rozmanitosti na národnej, regionálnej a miestnej úrovni;
- povzbudzovať jednotlivcov, skupiny, inštitúcie a organizácie, aby prispievali k správe, zachovaniu, ochrane a podpore nehmotného kultúrneho dedičstva.

Aktualizácia zoznamu prebieha na slávnostnom podujatí za účasti ministra kultúry, odbornej i laickej verejnosti a médií.

j. Kritériá na zaradenie do zoznamu

Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nemotného kultúrneho dedičstva na Slovensku: V dokumentácii k nominácii sa vyžaduje, aby žiadateľ preukázal, že činnosť navrhovaná na zaradenie do zoznamu osvedčených postupov spĺňa všetky nasledujúce kritériá:

- program, projekt alebo činnosť zahŕňa ochranu nemotného kultúrneho dedičstva. dedičstvo definované v článku 2.3. Dohovor: Ochrana znamená opatrenia zamerané na zabezpečenie dlhovekosti nemotného kultúrneho dedičstva vrátane identifikácie, dokumentácie, výskumu, konzervácie, ochrany, propagácie, zveľaďovania, odovzdávania, najmä prostredníctvom formálneho a neformálneho vzdelávania, ako aj revitalizácie kultúrneho dedičstva. rôzne aspekty takéhoto dedičstva; súčasťou programu, projektu alebo aktivity je ochrana nemotného kultúrneho dedičstva v zmysle článku 2.3. Dohovor: Ochrana znamená opatrenia zamerané na zabezpečenie udržateľnosti nemotného kultúrneho dedičstva vrátane identifikácie, dokumentácie, výskumu, konzervácie, ochrany, propagácie, zveľaďovania, odovzdávania, najmä prostredníctvom formálneho a neformálneho vzdelávania, ako aj revitalizácie kultúrneho dedičstva.
- program, projekt alebo činnosť podporuje koordináciu úsilia o ochranu nemotného kultúrneho dedičstva na regionálnej, národnej a/alebo medzinárodnej úrovni; program, projekt alebo činnosť odráža princípy a ciele Dohovoru; program, projekt alebo činnosť preukázali účinný príspevok k životaschopnosti príslušného nemotného kultúrneho dedičstva; program, projekt alebo činnosť sú alebo boli realizované za účasti dotknutej komunity, skupiny alebo jednotlivca a s ich slobodným, predchádzajúcim a informovaným súhlasom; program, projekt alebo činnosť môže slúžiť ako regionálny, národný alebo medzinárodný model pre ochranárske činnosti; autori a realizátori aktivity a dotknutá komunita, skupina alebo jednotlivci sú ochotní spolupracovať pri šírení dobrej praxe v prípade, že im bude predložený schválený program, projekt alebo aktivita.

k. Zaznamenáva zoznam/register životaschopnosť každého prvku?

Áno

Ak je to vhodné, uveďte ďalšie podrobnosti:

Každý nominačný súbor obsahuje dokumentáciu, ktorá potvrdzuje životaschopnosť prvku.

l. Odráža aktualizácia zoznamu aktuálnu životaschopnosť zahrnutých prvkov? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.3)

Áno

Ak je to vhodné, uveďte ďalšie podrobnosti.

Aktualizácia zoznamu/registra a každý rok automaticky neodráža aktuálnu životaschopnosť zahrnutej činnosti/aktivity, ale pravidelná správa, ktorú komunity predkladajú za obdobie 6 rokov, ju odráža.

m. Identifikuje zoznam/register hrozby pre zahrnuté prvky NKD?

Áno

Ak áno, aké sú hlavné hrozby, ktoré ste identifikovali?

Predkladateľ nominácie definuje potenciálne hrozby v nominačnom spise. V rámci schvaľovacieho procesu mohli členovia expertnej komisie identifikovať hrozby a prostredníctvom CTĽK pri SĽUK-u ich mohli komunikovať s komunitami. Hlavnou hrozbou je prerušenie aktivity z dôvodu pandémie. Ďalším je nedostatok financií na jej vykonávanie.

n. Ide o špecializovaný zoznam/register alebo zoznam/register špecifického charakteru? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.2)

Nie

Názov súvisiaceho prvku, domény, etnickej skupiny, geografického regiónu atď.

o. Je prístup k zoznamu uľahčený pri rešpektovaní zaužívaných postupov upravujúcich prístup k špecifickým aspektom NKD? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 7.4)

Áno

p. Zúčastňujú sa komunity, skupiny a mimovládne organizácie inkluzívne na procese inventarizácie? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 8.1)

Áno

q. Rešpektuje zoznam/register rôznorodosť NKD a jeho nositeľov, vrátane praktík a prejavov všetkých sektorov spoločnosti a všetkých regiónov? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 8.2)

Áno

r. Obsahuje zoznam/register praktiky a prejavy všetkých rodov? (ďalšie podrobnosti uveďte v časti 8.2)

Áno

Otázka A.7

Synergie s inými medzinárodnými rámcami

Štáty, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru pozývame, aby sa podelili o príklady konkrétnych aktivít vyvinutých v iných medzinárodných rámcach, ktoré prispeli k ochrane NKD:

1

Program/Dohovor/Organizácia

Program Človek a biosféra (MAB)

Aktivita/projekt

Chránená krajinná oblasť a biosférická Rezervácia Poľana

Predmet ochrany CHKO Poľana je mozaikou rôznych typov ekosystémov, ktoré sa vyvinuli prevažne na vulkanickej pôde. Vytvárajú podmienky pre ďalšiu existenciu špecifických a chránených druhov rastlín a živočíchov a špecifických a chránených typov biotopov. Územie je tiež príkladom špecifickej krajiny ovplyvnenej lesníctvom, tradičným roľníctvom a vidieckym osídlením.

Špeciálnym projektom spojeným s NKD je: Označovanie lokálnych produktov – Značka Regionálny produkt Podpoľanie.

Hlavným motívom zavedenia systému označovania regionálnych produktov v Podpoľaní je propagácia miestnych kvalitných produktov alebo služieb, podpora miestneho ekonomického, kultúrneho a environmentálneho rozvoja regiónu ako aj propagácia regiónu Podpoľania ako jedinečného a osobitého regiónu.

Značka je motivujúca a z dlhodobého hľadiska by mala pomáhať:

- stimulovať a podporovať miestnu ekonomiku,
- podporovať využívanie miestnych zdrojov, potenciálu a surovín,
- zvyšovať predaj lokálnych vysokokvalitných produktov a služieb a tým zvyšovať zamestnanosť priamo v regióne,
- podpora, spolupráca a propagácia miestnych výrobcov,
- zachovávanie a udržiavanie tradícií, kultúrnych hodnôt územia ako aj charakteru vidieckej krajiny.

O získanie značky „Regionálny produkt Podpoľanie“ v Podpoľaní sa môže prihlásiť:

- výrobca remeselných výrobkov (napr. drevo, kameň, keramika, sklo, kov, slama, textil, vlna, čipka, koža a pod.),
- výrobca potravinárskych a poľnohospodárskych produktov (napr. pekárne, cukrárne, záhradné, farmárske, mäsové, údené, medovníkarské výrobne, alkoholické nápoje, nealko a pod.),
- prevádzkovateľ umeleckej činnosti (napr. rezbárstvo, maľovanie, rytie a pod.),
- výrobca prírodných produktov (napr. kvety, bylinky, huby, med, čaje a pod.),
- výrobca tradičných jedál z Podpoľania,
- poskytovateľ ubytovacích a/alebo stravovacích služieb,
- poskytovateľ služieb cestovného ruchu – podujatia/zážitky alebo ich časti (folklór, gastronómia, šport, školenia, zážitky a pod.)

Prispievanie k ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva

O získanie značky „Regionálny produkt Podpoľanie“ v Podpoľaní sa môže prihlásiť:

- výrobca remeselných výrobkov (napr. drevo, kameň, keramika, sklo, kov, slama, textil, vlna, čipka, koža a pod.),
- výrobca potravinárskych a poľnohospodárskych produktov (napr. pekárne, cukrárne, záhradné, farmárske, mäsové, údené, medovníkarské výrobne, alkoholické nápoje, nealko a pod.),

- prevádzkovateľ umeleckej činnosti (napr. rezbárstvo, maľovanie, rytie a pod.),
- výrobca prírodných produktov (napr. kvety, bylinky, huby, med, čaje a pod.)
- výrobca tradičného jedla z Podpoľania,
- poskytovateľ ubytovacích a/alebo stravovacích služieb,
- poskytovateľ služieb cestovného ruchu – podujatia/zážitky alebo ich časti (folklór, gastronómia, šport, školenia, zážitky a pod.).

Väčšina z nich je úzko spätá s NKD a prispieva k jej rozvoju a cieľom SDG.

2

Program/Dohovor/Organizácia

1972 Dohovor o ochrane svetového kultúrneho a prírodného dedičstva

Aktivita/projekt

Projekt Pro Monumenta – prevencia údržbou. Budovanie silného vzťahu medzi ľuďmi a komunitou okolo konkrétnej národnej pamiatky a jej miestnej histórie, ruka v ruke s individuálnym vzdelávaním orientovaným na konkrétnu cieľovú skupinu, je dobrý spôsob, ako zvýšiť povedomie o kultúrnom dedičstve – nielen o jeho hmotných, ale aj nehmotných aspektoch (napr. tradičné remeselné techniky, postupy) – a ako zachovať nehnuteľné (konštrukcia, materiály, architektúra, krajina) hodnoty národných pamiatok. Projekt Pro Monumenta – prevencia údržbou realizuje Pamiatkový úrad SR. Cieľom tohto projektu je vybudovať systém preventívneho monitoringu nehnuteľných národných pamiatok.

Projekt je financovaný z grantov EHP.

<http://www.promonumenta.sk/>

Príspevky k ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva

Kľúčovým aspektom tohto projektu je zapojenie majiteľov, užívateľov pamiatok, inštalatérov, upratovačov a všetkých, ktorí by mohli vytvoriť lokálny systém včasného varovania. Na tento účel boli vytvorené tri špecializované tímy, ktoré monitorujú tieto národné pamiatky. Neoddeliteľnou súčasťou monitoringu sú aj praktické ukážky opravárenských a čistiacich prác. Inšpekčné tímy sú vybavené modernou diagnostickou a meracou technikou a dokážu pracovať aj vo výškach. Vypracúvajú technickú správu o kultúrnej pamiatke a poskytujú komplexné poradenstvo vlastníkom pamiatok. Pamiatkový úrad intenzívne spolupracuje s každým, kto má s konkrétnou pamiatkou nejaký vzťah – na posilňovaní vzťahu k pamiatke, posilňovaní pocitu zodpovednosti a povedomia o hodnotách kultúrneho dedičstva (prevažne) na miestnej a regionálnej úrovni.

B. Správa podľa základných ukazovateľov

Časť B formulára vám umožní podávať správy o vašich zabezpečovacích činnostiach a prioritách podľa Rámca celkových výsledkov schváleného v roku 2018 Valným zhromaždením štátov, ktoré sú zmluvnými stranami Dohovoru z roku 2003. V ôsmich tematických oblastiach bolo stanovených **26 základných ukazovateľov**. Každému z ukazovateľov zodpovedajú hodnotiace faktory.

Každá karta v časti B zodpovedá jednému z 26 indikátorov. Odpovede poskytnuté pre každý hodnotiaci faktor určujú, do akej miery je ukazovateľ splnený. Predstavuje vašu **základnú líniu** a je reprezentovaná stupnicou. Vyzývame vás, aby ste definovali **cieľ** pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a vysvetlili, ako hodláte tento cieľ dosiahnuť, s odkazom na špecifické aspekty a faktory hodnotenia, ktoré by štát mohol chcieť riešiť.

1. Miera, do akej príslušné orgány, inštitúcie a poradné mechanizmy podporujú nepretržitú implementáciu a šírenie nehmotného kultúrneho dedičstva

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 1 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 1.1.

Bol ustanovený alebo zriadený jeden alebo viac príslušných orgánov na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva.

Áno

1

Názov orgánu

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky

Stručný popis funkcií orgánu v rámci ochrany NKD

Ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť nehmotného kultúrne dedičstva (ktorá priamo súvisí s kultúrnym dedičstvom, kultúrno-osvetovou činnosťou, ľudovou umeleckou výrobou a kultúrou národnostných menšín), je podľa § 18 ods. 1 písmeno b), e) a i) zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov MK SR. K hlavným úlohám MK SR vo vecne vymedzenej oblasti patrí najmä vypracúvanie návrhov zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov, vypracúvanie koncepčných materiálov, zriaďovanie organizácií v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR a v neposlednom rade aj zabezpečenie financovania kultúry. S ohľadom na Agendu 2030 a ciele udržateľného rozvoja majú v súlade s kompetenčným zákonom špecifický význam aj ďalšie rezorty. Jedným z kľúčových partnerov v príslušnej oblasti je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len „MŠVVŠ SR“) s kompetenciami v oblasti formálneho vzdelávania, vedy a výskumu i problematiky základných umeleckých škôl. Ministerstvo dopravy a výstavby SR (ďalej len „MDV SR“) má v gescii oblasť cestovného ruchu, ktorá okrem iného súvisí aj s poznaním, cielenou podporou a prezentáciou kultúrno-historického potenciálu príslušného

územia či celej krajiny. Problematika hospodárenia (vrátane tradičných spôsobov), pestovanie plodín, lesné hospodárenie, spracovanie dreva, chov zvierat, poľovníctvo, rybolov, ako aj rozvoj vidieka je agendou Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR (ďalej len „MPRV SR“). Ministerstvo životného prostredia SR (ďalej len „MŽP SR“) je ústredným orgánom štátnej správy pre oblasť ochrany prírody a krajiny, pričom mnohé ochranné procesy a postupy uplatňované v súčasnosti majú svoj základ v postupoch príznačných pre tradičnú kultúru. Podpora malého a stredného podnikania, ktoré súvisí napr. s činnosťou remeselníkov a ľudových umeleckých výrob, je v gescii Ministerstva hospodárstva SR (ďalej len „MH SR“). Oblasť zahraničných vzťahov a jednotnú prezentáciu Slovenskej republiky v zahraničí (vrátane činnosti slovenských inštitútov) má v kompetencii Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR (ďalej len „MZaEZ SR“).

Webstránka

<https://www.culture.gov.sk/>

Kontaktné údaje

Adresa Námestie SNP 33, 813 31 Bratislava

Telefónne číslo

00421 2 204 82 111

E-mailová adresa

hovorca@culture.gov.sk

2

Názov orgánu

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Stručný popis funkcií orgánu v rámci ochrany NKD

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri Slovenskom ľudovo umeleckom kolektíve je zriaďované a riadené Ministerstvom kultúry SR, slúži ako kompetenčné centrum v oblasti implementácie Dohovoru a štátnej kultúrnej politiky v oblasti tradičnej ľudovej kultúry pre organizácie zriaďované ministerstvom kultúry, iné štátne orgány a organizácie, ako aj pre mimovládne subjekty zaoberajúce sa tradičnou ľudovou kultúrou. K úlohám centra patrí aj príprava zoznamov zostavených v súlade s Dohovorom na štátnej úrovni – Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska a Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku na Slovensku.

Webstránka

www.ludovakultura.sk

Kontaktné údaje

Adresa

SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce

Telefónne číslo

00421 2 204 78 201

E-mailová adresa

tlk@sluk.sk

Otázka 1.2

Existujú príslušné orgány pre ochranu špecifických prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva, či už boli alebo neboli zapísané v Reprezentatívnom zozname nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO?

Áno

1

Názov orgánu

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru

Vyberte prvok, ak je zapísaný v jednom zo zoznamov Dohovoru z roku 2003

-

Názov príslušného prvku (ak nie je zapísaný v jednom zo zoznamov Dohovoru z roku 2003)

Stručný popis ochranných funkcií orgánu

V rámci SR funkciu kompetenčného centra vo vzťahu k implementácii Dohovoru a štátnej kultúrnej politiky v oblasti tradičnej ľudovej kultúry pre organizácie v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, iné štátne organizácie, ako aj neštátne subjekty zaoberajúce sa tradičnou ľudovou kultúrou plní Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri Slovenskom ľudovom umeleckom kolektíve (ďalej len „CTLK pri SĽUK-u“) – organizácia v zriaďovateľskej 5 pôsobnosti MK SR. V rámci svojej činnosti zabezpečuje aj proces tvorby zoznamov budovaných v súlade s Dohovorom na národnej úrovni, konkrétne Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska a Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku. Tvorba zoznamov vrátane monitoringu jednotlivých prvkov zapísaných v zozname podlieha štatútu vydanému ministrom/erkou kultúry SR. Posudzovanie nominácií, ako aj výber nominácií do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO vyhodnocuje odborná komisia vymenovaná ministrom/erkou kultúry na základe návrhu Rady na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva – poradného orgánu ministerky kultúry. Finálne rozhodnutie o zápise je výhradne v kompetencii ministerky kultúry. Monitoring fenoménov po ich zápise sa realizuje na základe správy o stave prvkov zapísaných v zoznamoch vypracovávaných v pravidelnej periodicite predkladateľmi nominácií CTLK pri SĽUK-u. Správy sú následne postúpené členom odbornej komisie, ktorí k nim zaujímajú stanovisko a v prípade potreby formulujú relevantné odporúčania v záujme ich účelnejšej ochrany a rozvoja.

Webstránka

www.ludovakultura.sk

Kontaktné údaje

Adresa SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce

Telefónne číslo

00421 2 204 78 201

E-mailová adresa

tlk@sluk.sk

Otázka 1.3

Široké a inkluzívne zapojenie sa do ochrany a riadenia nehmotného kultúrneho dedičstva, najmä príslušnými spoločenstvami, skupinami a jednotlivcami – je podporované prostredníctvom poradných orgánov alebo iných koordinačných mechanizmov?

Áno

Stručne vysvetlite, ako takéto orgány alebo mechanizmy zapájajú/podporujú komunity, skupiny a jednotlivcov pri ochrane a správe NKD.

Problematikou tradičnej ľudovej kultúry a nehmotného kultúrneho dedičstva sa od roku 2007 zaoberá špecializovaný poradný orgán ministerky kultúry SR – Rada na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva so zastúpením odborníkov z radov vedeckých inštitúcií, vysokých škôl, kultúrnych inštitúcií zriaďovaných ústredným orgánom štátnej správy a orgánmi územnej samosprávy, zástupcami územnej samosprávy, mimovládnych organizácií, médií i expertov jednotlivcov. Téma vecne spadá aj do agendy Výboru pre kultúrne dedičstvo a Výboru pre kultúrno-osvetovú činnosť Rady vlády SR pre kultúru a kreatívny priemysel. V priamej väzbe na Dohovor je jeho implementácia pravidelne vyhodnocovaná aj v rámci činnosti Slovenskej komisie pre UNESCO – poradného orgánu vlády SR a Národnej rady SR vo všetkých záležitostiach týkajúcich sa UNESCO, ktorý je v gescii MZVEZ SR. Problematika v špecifických kontextoch je predmetom činnosti početných expertných, bilaterálnych, medzirezortných i medzinárodných pracovných skupín.

<http://www.unesco.sk/en/Statutof-the-Slovak-Commision-for-UNESCO>

Otázka 1.4

Podporujú sa inštitúcie, organizácie a/alebo iniciatívy na dokumentovanie nehmotného kultúrneho dedičstva a ich materiály sa využívajú na podporu nepretržitej praxe a prenosu nehmotného kultúrneho dedičstva?

Áno

Stručne opíšte, ako štát podporuje takéto inštitúcie, organizácie a/alebo iniciatívy na dokumentovanie NKD.

V zriaďovateľskej pôsobnosti ústredných orgánov štátnej správy zabezpečujú dokumentáciu zameranú na rôzne aspekty nehmotného kultúrneho dedičstva viaceré organizácie, ktorých činnosť je financovaná prostredníctvom rozpočtových kapitol jednotlivých rezortov. Najviac organizácií s ohľadom na vecnú príslušnosť je v zriaďovateľskej pôsobnosti MK SR, ktoré ich financuje prostredníctvom kontraktov a prioritných projektov. Z rozpočtovej kapitoly rezortu kultúry je financovaná aj činnosť Rozhlasu a televízie Slovenska a Matice slovenskej. V uplynulom období sa MK SR významnou mierou podieľalo aj na spolufinancovaní projektov a ich udržateľnosti, ktoré boli súčasťou celorezortného národného digitalizačného projektu. Vďaka získaniu financií z Operačného programu Informatizácia spoločnosti – Prioritná os 2 – Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry sa podarilo v rezorte kultúry vytvoriť podmienky na realizáciu rozsiahlej digitalizácie širokej škály objektov, javov a prejavov dokumentujúcich kultúrne dedičstvo Slovenska v celej jeho šírke, vrátane nehmotného kultúrneho dedičstva – www.slovakiana.sk, www.fondtlk.sk.

Od roku 2016 je systematické financovanie aktivít z oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry (pre širokú škálu subjektov a jednotlivcov) vrátane oblasti výskumu zabezpečované prostredníctvom verejnoprávnej inštitúcie Fond na podporu umenia. Podpora projektov z oblasti kultúry národnostných menšín (vrátane tradičnej ľudovej kultúry) je od roku 2018 poskytovaná prostredníctvom verejnoprávnej inštitúcie Fond na podporu kultúry národnostných menšín.

Dotačný systém MK SR v sledovanom období poskytoval dotácie na tri hlavné programy: Obnovme si svoj dom, Kultúra znevýhodnených skupín a Kultúrne poukazy. V roku 2020 boli poskytované dotácie aj v rámci samostatného dotačného programu Podpora miestnej a regionálnej kultúry.

MK SR ako Sprostredkovateľský orgán pre Prioritnú os 3: Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch, vyhlásilo v roku 2017 výzvu na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok v rámci Integrovaného regionálneho operačného programu (Špecifický cieľ: 3.1 – Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií, ktorý zahŕňal aj oblasť remesiel).

Projekty inštitúcií zriadených Ministerstvom kultúry SR:

Vďaka získaniu financií z Operačného programu Informatizácia spoločnosti – Prioritná os 2 – Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry sa podarilo v rezorte kultúry vytvoriť podmienky na realizáciu rozsiahlej digitalizácie širokej škály objektov, javov a prejavov dokumentujúcich kultúrne dedičstvo Slovenska v celej jeho šírke.

Javy a prejavy tradičnej ľudovej kultúry a nehmotného kultúrneho dedičstva boli predmetom digitalizácie v rámci viacerých projektov, napr.: – Múzeum SNP v Banskej Bystrici realizovalo projekt Digitálne múzeum. Okrem digitalizácie hmotných artefaktov bola súčasťou projektu aj dokumentácia tradičných tancov a tradičných pracovných postupov – strihov a stehov. – Slovenský ľudový umelecký kolektív – Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru uskutočnilo v roku 2015 realizáciu špecializovaného dopytového národného projektu Digitálny fond tradičnej ľudovej kultúry. – Národné osvetové centrum v druhej polovici roka 2015 realizovalo projekt Digitalizácia a multimediálne prezentačné produkty Národného osvetového centra, súčasťou ktorého bola digitalizácia filmových objektov (16 mm a 35 mm) a kultúrnych objektov (plagáty, bulletiny, fotografie a fotoalbumy) z archívu inštitúcie. Okrem spomenutých projektov sú z hľadiska digitalizácie fondov poskytujúcich informácie z oblasti

tradičnej ľudovej kultúry a nehmotného kultúrneho dedičstva významné aj výstupy ďalších národných projektov, napr.: Digitálna audiovizia (digitalizácia archívov Slovenského filmového ústavu a Rozhlasu a televízie Slovenska), projekt Dokumentačno-informačné centrum rómskej kultúry (realizovala Štátna vedecká knižnica v Prešove), Digitálna knižnica a dátový archív (realizovala Slovenská národná knižnica).

Výsledky digitalizácie s nadrezortným dosahom sú sprístupnené v rámci webových portálov www.slovakiana.sk a www.fondtlk.sk. Portál, ktorý spravuje Národné osvetové centrum, je priebežne aktualizovaný.

Pri MŠVVŠ SR bola v roku 2005 zriadená Agentúra na podporu výskumu a vývoja (ďalej len „APVV“). APVV je ako rezortná organizácia jedinou národnou grantovou agentúrou zriadenou na účel podpory výskumu a vývoja na Slovensku poskytovaním finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na riešenie projektov.

Vedecká grantová agentúra MŠVVŠ SR (ďalej len „VEGA“) a Slovenskej akadémie vied (ďalej „SAV“) je vnútorným grantovým systémom pre rezort školstva a SAV, ktorý zabezpečuje vzájomne koordinovaný postup pri výbere a hodnotení projektov základného výskumu riešených na pracoviskách vysokých škôl a vedeckých ústavoch SAV.

Kultúrna a edukačná grantová agentúra MŠVVŠ SR (ďalej len „KEGA“) je vnútorným grantovým systémom zameraným na finančnú podporu projektov aplikovaného výskumu v oblasti školstva, pedagogiky a tvorivého a interpretačného umenia, iniciovaných riešiteľmi z verejných vysokých škôl alebo MŠVVŠ SR v stanovených tematických oblastiach z inštitucionálnych finančných prostriedkov verejných vysokých škôl.

MDVSR prostredníctvom sekcie cestovného ruchu zabezpečuje tvorbu koncepčných strategických a legislatívnych dokumentov, participáciu pri vzniku medzirezortných materiálov či licitáciu pri implementácii medzinárodných dohovorov, dokumentov v oblasti cestovného ruchu. Prostredníctvom dotačného mechanizmu určeného na financovanie rozvojových aktivít je aj tvorba ponuky produktov a služieb v cestovnom ruchu vrátane prezentácie a šírenia prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva. Vykonávanie tejto odbornej participatívnej činnosti je zabezpečované na lokálnej a regionálnej úrovni prostredníctvom organizácií cestovného ruchu. Na národnej úrovni plní marketingovú a prezentačnú úlohu (vrátane komunikácie významných fenoménov nehmotného kultúrneho dedičstva doma aj v zahraničí) novozriadená rozpočtová organizácia MDV SR – Slovakia Travel.

Ministerstvo hospodárstva podporuje projekt Tradičné umelecké remeslá, ktorého cieľom je zachovanie kultúrneho dedičstva a propagácia malého a stredného podnikania. Tradičné remeslá sa prezentujú aj na podujatí Mladý tvorca, kde sa predvedú nielen špecifické tradičné remeselné zručnosti, ale jeho účastníci sa zúčastňujú aj projektov Erasmus+ v spolupráci so Slovenskou akademickou asociáciou pre medzinárodnú spoluprácu (SAAIC) a Slovak Business Agency (SBA). Aj keď SBA nemá zavedený žiadny špecifický program na podporu tradičných remesiel, prevádzkuje schému na podporu a propagáciu úspešných obchodných praktík. Schéma pomáha pri podpore podnikania financovaním rôznych aktivít, napr. podujatí, projektov, marketingových a propagačných materiálov atď., ktoré prispievajú k podpore podnikateľskej komunity, vrátane propagácie tradičného umenia a remesiel ako potenciálnej podnikateľskej príležitosti. Táto podpora však nie je špecificky a pravidelne zameraná na tradičné ľudové remeslá a jednotlivé granty podliehajú schváleniu SBA.

Používajú sa vytvorené dokumentačné materiály na podporu vykonávania a prenosu NKD?

Áno

Stručne popíšte, ako sa dokumentačné materiály používajú na tieto účely.

Ministerstvo zahraničných vecí a jeho sieť veľvyslanectiev, zastupiteľstiev a slovenských inštitútov prezentuje a propaguje nehmotné kultúrne dedičstvo Slovenska v zahraničí na rôznych kultúrnych a spoločenských podujatiach a výstavách, ako aj prostredníctvom sociálnych médií a webových stránok.

Výskum nehmotného kultúrneho dedičstva a prezentáciu jeho výdobytkov vykonávajú aj subjekty zriadené inými ministerstvami a štátnymi organizáciami (napr. SAV, múzeá, knižnice, archívy a pod.).

Múzeum vo Svätom Antone sprístupňuje svoje zbierky, historické priestory, poznatky, hmotné a duševné kultúrne dedičstvo širokej verejnosti prostredníctvom expozícií, výstav, publikácií, filmov, podujatí, tvorivých dielní a iných kultúrno-výchovných aktivít. Jeho expozície prezentujú prvok sokoliarstva, ktorý sa prezentuje aj na podujatiach organizovaných múzeom. Sokoliarstvo, ako aj prvok Fújara, hudobný nástroj a jeho hudba, sa prezentujú aj na významných diplomatických podujatiach a kultúrnych programoch pre odbornú i laickú verejnosť. Krátke prezentačné filmy natočené počas podujatí (napr. celoslovenské poľovnícke slávnosti, Dni svätého Huberta pre deti) dokumentujú prenos jednotlivých prvkov do praxe a ich medzigeneračný prenos. Filmy sa ďalej využívajú v propagačných a marketingových aktivitách múzea.

Fond tradičnej ľudovej kultúry je online databáza objektov z oblasti tradičnej ľudovej kultúry na území celého Slovenska, vytvorená z materiálov zo zbierok súkromných a právnických osôb. Realizátorom projektu je CTĽK, odborné pracovisko SĽUK-u, štátna príspevková organizácia, ktorej zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR – <https://fondtlk.sk/en/result/>

Portál Slovakiana je primárne zameraný na sprístupňovanie foriem kultúrnych objektov verejnosti v digitálnej podobe – www.slovakiana.sk

Otázka 1.5

Ktoré z nasledujúcich inštitúcií prispievajú k ochrane a správe NKD?

1.5

- Kultúrne centrá

Sieť 165 regionálnych a miestnych osvetových centier – <https://www.nocka.sk/wpcontent/uploads/2021/12/Kopia-Zoznam-kulturno-osvetovych-zariadeni171221.xls>

Škola remesiel (pod Ústredím ľudovej umeleckej výroby) v troch špecializovaných regionálnych centrách remesiel v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach.

- Odborné strediská

Organizácie zriaďované Ministerstvom kultúry SR: CTLK pri SĽUK-u – v pozícii koordinačného orgánu

- Výskumné inštitúcie

Akademická sféra (vysoké školy, univerzity) a Slovenská akadémia vied zohrávajú významnú úlohu pri ochrane a správe nemotného kultúrneho dedičstva a rozvoji ľudského kapitálu.

- Múzeá

Organizácie, ktorých zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR: Slovenské národné múzeum (18 špecializovaných múzeí vrátane 8 múzeí prezentujúcich kultúru českej, chorvátskej, maďarskej, nemeckej, rómskej, rusínskej, ukrajinskej a židovskej národnostnej menšiny, Múzeum bábkarských kultúr a hračiek, Historické múzeum, Hudobné múzeum a i.), Múzeum Slovenského národného povstania v Banskej Bystrici; Múzeum ľudového umenia a remesiel (v rámci Ústredia ľudovej umeleckej výroby) funguje aj ako otvorený depozitár, ktorý umožňuje výskumníkom, odborníkom a študentom preskúmať jeho rozsiahle zbierky diel a dokumentov ľudového umenia.

Múzeum špeciálneho školstva v Levoči; Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene; Múzeum v Svätom Antone sa s ohľadom na agendu nemotného kultúrneho dedičstva zameriava predovšetkým na Sokoliarstvo; Slovenské poľnohospodárske múzeum; Považské múzeum v Žiline (zamerané na dokumentáciu a ochranu drotárstva).

- Archívy

Slovenský národný archív a sieť 8 oblastných archívov

- Knižnice

Organizácie zriadené Ministerstvom kultúry SR: Slovenská národná knižnica v Martine; Univerzitná knižnica v Bratislave; štátne vedecké knižnice v Košiciach, Banskej Bystrici a Prešove; Slovenská knižnica pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči.

Rozsiahla sieť knižníc vrátane školských knižníc – na miestnej úrovni sú školské knižnice súčasťou základných a stredných škôl, na štátnej úrovni sú súčasťou siete slovenských knižníc.

- Iné

V rámci ministerstva zahraničných vecí v súčasnosti pôsobia deväť slovenských inštitútov, ktoré predstavujú inštitucionálny rámec pre prezentáciu a propagáciu slovenského umenia a kultúry v zahraničí, vrátane nemotného kultúrneho dedičstva. Inštitúty so sídlom v Berlíne, Budapešti, Jeruzaleme, Moskve, Paríži, Prahe, Ríme, Varšave a Viedni podporujú pozitívny obraz Slovenska v zahraničí a prispievajú k napĺňaniu jeho zahraničnopolitických cieľov v kultúrnej dimenzii.

Organizácie zriadené Ministerstvom kultúry SR: Slovenský štátny súbor tradičného tanca; Umelecký súbor Lúčnica; Tanečné divadlo Ifjú Szivek.

Štátny podnik Národný žrebčín Topolčianky je národným strediskom chovu koní na Slovensku. Okrem vedenia plemennej knihy plemena Lipican je úlohou farmy aj vedenie plemenných kníh plemien Hucul, Shagya arab a Arab.

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum – koordinátor národných programov na zachovanie genetického fondu pôvodných a ohrozených druhov rastlín a plemien hospodárskych zvierat, vrátane tvorby národných genetických databáz.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v podpore udržateľného rozvoja NKD a posilniť a rozšíriť možnosti financovania projektov a programov pre mimovládne organizácie a verejné inštitúcie, ako aj financovania rozvoja nových a prehlbovanie existujúcich výskumných aktivít.

2. Programová podpora na posilnenie ľudských kapacít zameraných na ochranu a správu NKD

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 2 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 2.1

Ponúkajú inštitúcie terciárneho vzdelávania študijné programy a tituly v oblasti ochrany a správy nehmotného kultúrneho dedičstva na inkluzívnej báze?

Áno

Stručne opíšte pomocou príkladov a zamerajte sa na obsah kurzu, ktorý je relevantný pre zabezpečenie a správu NKD.

Z hľadiska vysokých škôl MŠVVaŠ SR momentálne nemá presné informácie o obsahu poskytovaného vzdelávania v rámci študijných programov, preto nie je možné presne identifikovať rozsah výučby v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva. Z pohľadu vysokoškolského vzdelávania vysoké školy uskutočňujú 20 študijných programov vo všetkých troch stupňoch štúdia v rámci študijných odborov historické vedy a mediálne alebo komunikačné štúdiá zameraných na kultúrne dedičstvo na štyroch vysokých školách.

Ochrana a zachovávanie NKD je súčasťou študijných programov viacerých vysokých škôl, napr.: Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra etnológie a kultúrnej antropológie; Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Katedra etnológie a etnomuzikológie; Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Fakulta humanitných vied, Inštitút sociálnych a kultúrnych štúdií, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave.

Problematika s ohľadom na špecifické oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva, najmä interpretačné umenie, je zároveň súčasťou študijných odborov na školách umeleckého zamerania.

Akademická sféra (vysoké školy, univerzity) a SAV hrajú významnú úlohu pri ochrane a správe nehmotného kultúrneho dedičstva a rozvoji ľudského kapitálu. Ministerstvo kultúry SR a jeho organizácie intenzívne medzirezortne spolupracujú v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva najmä s Ústavom etnológie a sociálnej antropológie SAV (jeho pracovníci sú aj členmi odborných pracovných skupín ministerstva), CTĽK pri SĽUK-u, Ústredím ľudovej umeleckej výroby a pod. Ústav hudobnej vedy SAV disponuje bohatými zbierkami z oblasti etnomuzikologického a etnochoreologického výskumu, ktoré je potrebné čo najskôr digitalizovať, aby boli chránené, uchovávané a prístupné verejnosti.

Zabezpečujú tieto programy inkluzívnosť?

Áno

Ak áno, stručne opíšte, ako tieto programy zabezpečujú inkluzívnosť.

Inkluzívnosť vzdelávania je zabezpečená systémovými opatreniami ako je poskytovanie študentských pôžičiek, sociálnych štipendií, podpornými centrami pre študentov so špecifickými potrebami a pod.

ustanovenia zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bránia diskriminácií a zabezpečujú rovnosť na pôde vysokých škôl.

Otázka 2.2

Vládne inštitúcie, strediská a ďalšie orgány poskytujú školenie v oblasti zabezpečenia a riadenia nehmotného kultúrneho dedičstva na inkluzívnej báze.

Áno

Stručne opíšte pomocou príkladov a zamerajte sa na povahu ponúkaného tréningu a orgán, ktorý ho poskytuje.

Metodicko-pedagogické centrum (ďalej len „MPC“) je rozpočtová organizácia MŠVVŠ SR, ktorá prostredníctvom troch detašovaných pracovísk zabezpečuje vzdelávanie v programoch a moduloch programov vzdelávania a realizuje atestácie pre pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov regionálneho školstva. V súlade s potrebami regionálneho školstva realizuje vzdelávacie podujatia a poskytuje poradenstvo a odbornú-metodickú podporu. MPC realizovalo vzdelávacie podujatia pre pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov škôl a školských zariadení, v rámci ktorých sa prierezovo vyskytovala téma týkajúca sa nehmotného kultúrneho dedičstva. Išlo o odborné semináre, workshopy a metodické dni zamerané na hodnotové a kultúrne aspekty vo výchove a vzdelávaní detí a žiakov. Vzdelávacích podujatí sa v roku 2020 a v 1. polroku 2021 zúčastnilo celkovo 2 702 pedagogických a odborných zamestnancov.

Ochranu a správu nehmotného kultúrneho dedičstva, tradičnej ľudovej kultúry, tradičných ľudových remesiel, či folklórnych vystúpení zabezpečujú najmä organizácie zriaďovateľa Ministerstva kultúry SR: Slovenský ľudový umelecký kolektív, Ústredie ľudovej umeleckej výroby a Národné osvetové centrum. Ďalšími príkladmi sú umelecký súbor Lúčnica, tanečné divadlo Ifjú Szivek, múzea a knižnice: Slovenské národné múzeum (zastrešuje 18 špecializovaných múzeí, z toho osem múzeí prezentujúcich kultúru českej, chorvátskej, maďarskej, nemeckej, rómskej, rusínskej, ukrajinskej a židovských menšín, Múzeum bábkarstva a hračiek, Historické múzeum, Hudobné múzeum atď.), Múzeum SNP v Banskej Bystrici. Zdroje informácií o nehmotnom kultúrnom dedičstve sú uložené v knižných a audiovizuálnych zbierkach Slovenskej národnej knižnice v Martine, Univerzitnej knižnice v Bratislave, Štátnych vedeckých knižníc v Košiciach, Banskej Bystrici a Prešove a Slovenskej knižnice pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči, ktorí sa venujú aj medzisektorovej a multidisciplinárnej spolupráci. Podrobnosti o činnosti organizácií, ktorých zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR v súvislosti s nehmotným kultúrnym dedičstvom sú uvedené v Správe o plnení úloh Konceptie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020 za obdobie 2015 až 1. pol. roku 2017 a v Správe o plnení úloh z Konceptie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru za obdobie 2. polrok 2017 až 2020. Obe správy, ktoré pripravilo ministerstvo kultúry, vláda vzala na vedomie.

ÚĽUV vytvoril projekt Tandemy so zámerom obnoviť a posilniť spoluprácu remeselníkov a dizajnérov pri tvorbe spoločného diela. V rámci projektu remeselníci spolupracujú so študentmi Katedry dizajnu Vysokej školy výtvarných umení v koordinácii Ferdinanda Chrenku a so študentmi dizajnu na Fakulte architektúry a dizajnu STU pod vedením Veroniky Kotradyovej.

Múzeum špeciálneho školstva v Levoči v súčasnosti ponúka inkluzívne vzdelávacie zážitky v podobe piatich programov pre rôzne vekové skupiny. Jedným z nich sú študenti externého postsekundárneho inkluzívneho vzdelávania v odboroch praktická sestra, masér, ošetrovateľ nemocnice

(vrátane nevidiacich a slabozrakých študentov). Vzdelávacie programy odzrkadľujú využitie odborných poznatkov spätých s minulosťou a súčasnosťou vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

V školských rokoch 2019/2020 a 2020/2021 Slovenská pedagogická knižnica spustila projektový cyklus s názvom Mladí používatelia – nové médiá pre študentov všetkých typov stredoškolského vzdelávania. Jeho prvoradým cieľom je podporovať rozvoj informačnej, mediálnej, digitálnej a audiovizuálnej gramotnosti u žiakov stredných škôl vytvorením krátkeho audiovizuálneho dokumentu na zadanú tému. Jednotlivé pilotné projekty s názvom „Môj rodný kraj“ a „Spoznaj svoj región“ boli zamerané na prezentáciu prírodných lokalít, hmotného a nehmotného kultúrneho dedičstva. Mnohé príspevky prezentovali okrem hmotnej kultúry aj zaujímavé ľudové zvyky a tradície z rôznych regiónov Slovenska, ich históriu, kultúrne podujatia, festivaly a autentické piesne a hudbu, čím umožnili študentom lepšie spoznať kultúrne dedičstvo svojho regiónu a zároveň propagovať jeho jedinečnosť. Najlepšie práce získali finančné odmeny, za ktoré si školy mohli zakúpiť knihy podľa vlastného výberu a boli zverejnené online na webovej stránke knižnice.

Z hľadiska agendy nehmotného kultúrneho dedičstva sa Múzeum vo Svätom Antone zameriava najmä na sokoliarstvo. Sokoliarstvo sa pravidelne počas roka prezentuje na rôznych podujatiach, najmä počas celoštátnych poľovníckych slávností Dni svätého Huberta, počas Dní svätého Huberta pre deti a v rámci učebných osnov nového vyučovacieho predmetu Ochrana prírody a poľovníctvo sa vyučuje aj v priestoroch múzea v spolupráci so ZŠ s MŠ F. Coburga vo Svätom Antone. Sokoliarstvo má vyhradenú časť v poľovníckej expozícii múzea.

Štátny pedagogický ústav zastrešuje viacero súťaží propagujúcich nehmotné kultúrne dedičstvo: Amari romani chib – Náš rómsky jazyk; Poznaj slovenskú reč; Szép Magyar Beszéd – Krásna maďarčina; Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko. Základné umelecké školy sa zameriavajú na rozvoj scénického umenia ako súčasť nehmotného kultúrneho dedičstva, vyučujú napríklad tradičné ľudové tance alebo hru na tradičné hudobné nástroje.

Ďalej napríklad absolventi kurzov ľudovej hudby dobre poznajú ľudové zvyky a tradície v rôznych regiónoch Slovenska, poznajú a vedia hrať na hudobné nástroje používané v rôznych regiónoch; svoju regionálnu ľudovú kultúru aktívne propagujú ako účinkujúci na rôznych verejných vystúpeniach, folklórnych festivaloch a podobných podujatiach alebo sa ich zúčastňujú ako návštevníci.

Nehmotné kultúrne dedičstvo a jeho ochrana sú integrované do výchovno-vzdelávacích cieľov národných kurikul naprieč všetkými typmi stredných škôl, vrátane odborných škôl, konzervatórií, výtvarných a športových škôl a naprieč všetkými skupinami študijných odborov, konkrétne prostredníctvom požiadavky „posilniť úctu ku kultúrnym a národným hodnotám a tradíciám krajiny, ktorej sú študenti občanmi, k úradnému a rodnému jazyku a k vlastnej kultúre“.

Vzdelávanie a príprava žiakov stredných odborných škôl v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva je súčasťou všeobecného a odborného, ako aj umeleckého vzdelávania. Problematike sa venujú najmä také všeobecno-vzdelávacie predmety ako dejepis, geografia, občianska náuka, slovenský jazyk, biológia.

Na úrovni programov odborného vzdelávania a prípravy sa vzdelávanie súvisiace s nehmotným kultúrnym dedičstvom realizuje v rôznej miere v závislosti od špecifík jednotlivých študijných odborov s ohľadom na odbornú prax, nadstavbové štúdium a občianske kompetencie.

Vzdelávanie týkajúce sa nehmotného kultúrneho dedičstva je na úrovni národných kurikúl v najväčšej miere integrované v programoch odborného a umeleckého vzdelávania týchto skupín študijných odborov:

Zabezpečujú tieto programy inkluzivitu?

Áno

Ak áno, stručne opíšte, ako tieto programy zabezpečujú inkluzívnosť.

Inkluzívne vzdelávanie je zabezpečené prostredníctvom opatrení na systémovej úrovni, akými sú študentské pôžičky, sociálne štipendiá, centrá podpory pre študentov so špeciálnymi potrebami a pod. Zákaz diskriminácie a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania sú garantované zákonom.

Otázka 2.3

Poskytujú iniciatívy založené na komunitách alebo mimovládnych organizáciách školenia v oblasti ochrany a správy NKD na inkluzívnom základe?

Áno

Stručne opíšte pomocou príkladov a zamerajte sa na ponúkané školenie a organizáciu, ktorá ho poskytuje.

V zmysle zákona č.568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov môžu žiadosti o akreditáciu študijných programov podávať inštitúcie celoživotného vzdelávania, ktoré spĺňajú požiadavky stanovené platnou legislatívou. Medzi výhody programov celoživotného (ďalšieho) vzdelávania patrí, že môžu byť prispôbené kontextu konkrétneho regionálneho trhu práce za predpokladu, že spĺňajú obsahové požiadavky stanovené pre konkrétnu kvalifikáciu. Preto môžu byť programy priamo vyvinuté miestnou komunitou. Vzdelávacie programy posudzujú externí posudzovatelia z príslušného cechu alebo komory, ktorá je sponzorom konkrétnej kvalifikácie. V kontexte nehmotného kultúrneho dedičstva to znamená, že organizácie poskytujúce vzdelávanie v tejto oblasti sú pripravené na inkluzívnej báze.

Zabezpečujú tieto programy inkluzívnosť?

Áno

Ak áno, stručne opíšte, ako tieto programy zabezpečujú inkluzívnosť.

Zákaz diskriminácie a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania sú garantované zákonom.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v presadzovaní a organizovaní inkluzívneho vzdelávania v oblasti NKD na všetkých stupňoch formálneho vzdelávania.

3. Miera, do akej je vzdelávanie realizované komunitami alebo adresované komunitám, skupinám a jednotlivcom, ako aj tým, ktorí pracujú v oblasti kultúry a dedičstva.

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 3 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 3.1

Vzdelávacie programy vrátane tých, ktoré sú realizované komunitami samotnými, umožňujú budovanie kapacít pre nemotné kultúrne dedičstvo so zameraním na komunity, skupiny a jednotlivcov na inkluzívnom princípe.

Áno

Stručne opíšte pomocou príkladov a s odkazom na vybudované/posilnené kapacity, poskytovateľa školenia a účastníkov (vrátane veku a pohlavia).

V zmysle zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov si o akreditáciu vzdelávacích programov môžu požiadať vzdelávacie inštitúcie ďalšieho vzdelávania, ktoré splnia podmienky stanovené v aktuálnej legislatíve. Výhodou vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania je fakt, že môže byť ušité na mieru kontextom konkrétneho regionálneho trhu práce za predpokladu, že spĺňa obsahové podmienky stanovené pre danú kvalifikáciu. Na základe uvedeného môžu byť programy vytvorené priamo lokálnou komunitou. Vzdelávacie programy posudzujú externí posudzovatelia z príslušného cechu alebo komory, ktoré je gestorom konkrétnej kvalifikácie. V kontexte nemotného kultúrneho dedičstva to znamená, že organizácie poskytujúce vzdelávanie v tejto oblasti sú pripravované inkluzívne.

Pod gesciu MŽP SR spadajú biosférické rezervácie ktoré sa v rámci plnenia svojej agendy venujú vzdelávaniu detí a dospelých v školskom aj mimoškolskom procese aj v oblasti kultúrnych hodnôt. Sú propagované v kontexte ochrany prírody a aktivít človeka v krajine. Vzťah a propagácia nemotného kultúrneho dedičstva je cez agendu biosférických rezervácií zabezpečovaná prostredníctvom organizačných jednotiek Štátnej ochrany prírody SR (Správa CHKO Poľana, Správa NP Slovenský kras, Správa NP Poloniny, Správa NP TANAP) a to vo vyučovacom procese a neformálnom vzdelávaní. Správy disponujú jedným pracovníkom pre environmentálnu výchovu. Správa CHKO Poľana je posilnená o administratívneho pracovníka, ktorý spoločne s environmentálnym pracovníkom zdôrazňuje historický kontext človeka v území spojený so zachovávaním tradícií a nemotného kultúrneho dedičstva. Správy NP a CHKO realizujú Deň otvorených dverí biosférických rezervácií. Správa CHKO Poľana dáva v rámci tohto podujatia priestor pre prezentáciu tradičných hudobných nástrojov (fujara, gajdy, spev, tanec) ako aj prezentáciu tradičných ľudových remesiel, medzi ktoré patrí napr. vyrezávanie podpolianskych drevených krížov. Podujatie určené pre laickú aj odbornú verejnosť zabezpečuje v istom rozsahu zapojenie a vzdelávanie samotných účastníkov podujatia aj do schémy nemotného kultúrneho dedičstva prostredníctvom praktických ukážok. Deň otvorených dverí okrem popularizácie nemotného kultúrneho dedičstva združuje subjekty v regióne, ktoré sú špecializované na zachovávanie kultúrnych zvykov. Sú to občianske združenia, folklórne súbory aj samostatní interpreti (fujara, heligónka), územné samosprávy obcí a miest v regióne, múzeá, regionálni výrobcovia (kroje, hudobné nástroje, tradičné odevy) a pod..

Inkluzívnosť aktivít propagujúcich aj nehmotné kultúrne dedičstvo je zabezpečená prostredníctvom participatívneho manažmentu územia cez Koordinačnú radu Biosférickej rezervácie Poľana, kde je Správa CHKO Poľana jej členom. Koordinačná rada je platformou, ktorá združuje subjekty pôsobiace v biosférickej rezervácii. Zároveň je médiom šírenia pravdivých a overených informácií a priestorom pre spoločnú komunikáciu a diskusiu v témach ochrany prírody, zachovávaní kultúry a rozvoja. Do aktivít sa intenzívne zapájajú aj miestne komunity.

Zabezpečujú tieto programy inkluzívnosť?

Áno

Ak áno, stručne opíšte, ako tieto programy zabezpečujú inkluzívnosť.

Zákaz diskriminácie a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania sú garantované zákonom.

Prevádzkujú niektoré z týchto vzdelávacích programov samotné komunity?

Áno

Uveďte príklady takýchto školení, popisujúcich zapojenie komunit do prevádzky týchto programov

V zmysle zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov môžu žiadosti o akreditáciu študijných programov podávať inštitúcie celoživotného vzdelávania, ktoré spĺňajú požiadavky stanovené platnou legislatívou. Medzi výhody programov celoživotného (ďalšieho) vzdelávania patrí, že môžu byť prispôbené kontextu konkrétneho regionálneho trhu práce za predpokladu, že spĺňajú obsahové požiadavky stanovené pre konkrétnu kvalifikáciu. Preto môžu byť programy priamo vyvinuté miestnou komunitou. Vzdelávacie programy posudzujú externí posudzovatelia z príslušného cechu alebo komory, ktorá je sponzorom konkrétnej kvalifikácie. V kontexte nehmotného kultúrneho dedičstva to znamená, že organizácie poskytujúce vzdelávanie v tejto oblasti sú pripravené na inkluzívnej báze.

Otázka 3.2

Vzdelávacie programy umožňujú budovanie kapacít pre nehmotné kultúrne dedičstvo so zameraním na tých, ktorí pracujú v oblasti kultúry a kultúrneho dedičstva, na inkluzívnom princípe.

Áno

Stručne opíšte pomocou príkladov a s odkazom na vybudované/posilnené kapacity, poskytovateľa školenia a účastníkov (vrátane veku a pohlavia).

Zákaz diskriminácie a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania sú garantované zákonom.

Zabezpečujú tieto programy inkluzívnosť?

Áno

Ak áno, stručne opíšte, ako tieto programy zabezpečujú inkluzívnosť.

Zákaz diskriminácie a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania sú garantované zákonom.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v presadzovaní a organizovaní inkluzívneho vzdelávania v oblasti NKD na všetkých stupňoch formálneho vzdelávania.

4. Rozsah, v akom formálne a neformálne vzdelávanie posilňuje šírenie nemotného kultúrneho dedičstva a rešpektovanie nemotného kultúrneho dedičstva

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 4 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Vo vašej krajine sa NKD prenáša prostredníctvom alebo sa používa ako prostriedok výučby a učenia:

- Vo formálnom vzdelávaní
- V neformálnom vzdelávaní

Otázka 4.1

Praktizujúci umelci a nositelia sú inkluzívne zapojení do tvorby návrhu a vývoja programov vzdelávania a/alebo aktívne prezentujú a šíria ich dedičstvo.

Áno

Stručne vysvetlite, ako sú praktizujúci umelci a nositelia zapojení do týchto aktivít.

V zmysle zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov si o akreditáciu vzdelávacích programov môžu požiadať vzdelávacie inštitúcie ďalšieho vzdelávania, ktoré splnia podmienky stanovené v aktuálnej legislatíve. Výhodou vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania je fakt, že môže byť ušité na mieru kontextom konkrétneho regionálneho trhu práce za predpokladu, že spĺňa obsahové podmienky stanovené pre danú kvalifikáciu. Na základe uvedeného môžu byť programy vytvorené priamo lokálnou komunitou. Vzdelávacie programy posudzujú externí posudzovatelia z príslušného cechu alebo komory, ktoré je gestorom konkrétnej kvalifikácie. V kontexte nemotného kultúrneho dedičstva to znamená, že organizácie poskytujúce vzdelávanie v tejto oblasti sú pripravované inkluzívne.

Významným poskytovateľom akreditovaných vzdelávacích programov tradičného ľudového umenia registrovaných ministerstvom školstva je Ústredie ľudovej umeleckej výroby, ktoré realizuje viacero akreditovaných vzdelávacích programov. <http://www.uluv.sk/sk/web/kde-v-uluv/regionalne-remeselne-centresof-uluv/>.

Ďalším poskytovateľom je Gemerské osvetové stredisko, ktoré je držiteľom platnej akreditácie na vzdelávací program Tradičné ľudové umenie.

Keďže väčšina takýchto vzdelávacích programov je zvyčajne súčasťou tzv. neformálneho vzdelávania, ktoré zo zákona nepodlieha akreditácii ministerstva školstva, nie sú zaradené do oficiálnych registrov. Akreditované vzdelávacie programy nájdete online na <http://isdv.iedu.sk>.

Otázka 4.2

Spôsoby a metódy šírenia nehmotného kultúrneho dedičstva, ktoré spoločnosti, skupiny a jednotlivci uznávajú, sú osvojované a/alebo posilňované a zahrňované do vzdelávacích programov, tak formálnych, ako aj neformálnych.

Áno

Pomocou príkladov stručne vysvetlite, ako sú takéto spôsoby a spôsoby prenosu zahrnuté a/alebo posilnené.

Štátne kurikulumá/učebné plány odrážajú vzdelávaciu politiku SR; nehmotné kultúrne dedičstvo je implicitnou súčasťou vzdelávacích štandardov pre viaceré vyučovacie predmety alebo prierezové témy.

V oblasti neformálneho vzdelávania existuje sieť verejných regionálnych a miestnych osvetových centier (v zmysle zákona č. 189/2015 Z. z. o kultúrnych a vzdelávacích aktivitách). Na zozname je ich 163: <https://www.nocka.sk/wpcontent/uploads/2022/01/Kopia-Zoznam-kulturno-osvetovych-zariadeni-2412022.xls>.

V súlade s plánmi práce Slovenskej pedagogickej knižnice na roky 2015 – 2020, Národnou stratégiou ministerstva školstva na zvyšovanie úrovne a kontinuálneho rozvoja čitateľskej gramotnosti a Stratégiou rozvoja slovenského knihovníctva na roky 2015 – 2020 Slovenská pedagogická knižnica prispela k zlepšeniu informačnej gramotnosti žiakov základných a stredných škôl v kontexte nehmotného kultúrneho dedičstva. Budovanie knižníc ako komunitných, multikultúrnych a informačných centier a miest neformálneho celoživotného vzdelávania. Podľa súhrnného štatistického zisťovania bolo k 31. decembru 2020 na Slovensku 1 536 školských knižníc zriadených v súlade s platnou legislatívou, ktoré tvoria organizačné zložky 1 536 základných a stredných škôl. Tieto knižnice sú zapísané v Zozname knižníc Slovenskej republiky, ktorý vedie Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a v Adresári školských knižníc v Slovenskej republike, ktorý vedie Slovenská pedagogická knižnica.

Otázka 4.3

Vzdelávacie programy a/alebo mimoškolské aktivity týkajúce sa nehmotného kultúrneho dedičstva a posilňovania jeho šírenia realizujú samotné spoločnosti, skupiny, mimovládne organizácie alebo inštitúcie pre kultúrne dedičstvo a dostávajú na to podporu.

Áno

Stručne vysvetlite pomocou príkladov, ako tieto programy posilňujú prenos NKD a kto ich poskytuje.

Dotknuté komunity, organizácie, združenia, obce/mestá organizujú workshopy, školy remesiel, prednášky počas festivalov a iných podujatí, výstavy, teambuildingové aktivity, zážitkové podujatia (horskí nosiči), základné umelecké školy; vydávajú metodické DVD (Centrum tradičnej kultúry Myjava) a v niektorých prípadoch aj poskytujú vyučovanie na školách v rámci regionálnej výchovy a tradičnej ľudovej kultúry (rífová píšťala).

Cyklus Tanečný dom združenia Dragúni predstavuje systematické vzdelávacie podujatie so špecifickou dramaturgiou, organizované v Bratislave nepretržite od roku 2002. Cyklus komplexným spôsobom spája odbornú prípravu, etnochoreologický a etnomuzikologický výskum, popularizáciu, uchovávanie a rozvoj nehmotného kultúrne dedičstvo; ponúka aj hodiny tanca, tanečné zábavy a prispieva tak k pokračovaniu tradičných tanečných podujatí.

Škola remesiel ÚĽUV – kurzy jedinečných tradičných technológií, tradičného umenia a remesiel ponúkané v troch regionálnych pobočkách v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach.

Dokumentácia a ochrana drotárstva v Považskom múzeu v Žiline je projekt, ktorý bol vytvorený na dokumentáciu a ochranu drotárstva, jedinečného a autentického miestneho ľudového remesla, ktoré takmer zaniklo. Projekt obsahuje súbor aktivít zameraných nielen na oživenie, udržanie a rozvoj tohto remesla a na uľahčenie jeho skutočného prijatia národnou komunitou ako prvku jeho kultúrneho dedičstva, ale aj na postupné vybudovanie informačného, metodického a koordinačného centra sústredeného na drotárske remeslo.

Uveďte ďalšie podrobnosti o podpore akejkoľvek povahy (finančnej, technickej, vecnej alebo inej), ktorú dostávajú.

Finančná podpora je dostupná prostredníctvom grantov a štipendií (poskytované z verejných zdrojov). Aktivity v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry (pre široké spektrum subjektov a jednotlivcov), vrátane ich výskumu, sú od roku 2016 systematicky financované prostredníctvom Fondu na podpora umenia Projekty v oblasti kultúry národnostných menšín (vrátane ich tradičnej ľudovej kultúry) od roku 2018 podporuje verejná inštitúcia Fond na podporu kultúry národnostných menšín. Technickú a inú pomoc poskytujú spolupracujúce verejné subjekty (osvetové centrá, školy a pod.)

Otázka 4.4

Vzdelávacie programy pre učiteľov a programy školení pre poskytovateľov neformálneho vzdelávania zahrňujú prístupy k začleneniu nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho ochrany do vzdelávania.

Áno

Tu uveďte ďalšie podrobnosti o týchto vzdelávacích programoch, najmä vyučované metódy a cieľovú skupinu.

Vzdelávanie o nehmotnom kultúrnom dedičstve je zakomponované do vzdelávacích štandardov národných kurikul pre prípravu budúcich učiteľov predprimárneho vzdelávania. Cieľovou skupinou sú školy, vychovávateľa, asistenti učiteľov, animátori voľného času. Školenie týkajúce sa zachovávanía NKD je spojené s požiadavkami v oblasti metodických znalostí a zručností pre plánovanie, organizovanie, poskytovanie a vyhodnocovanie kognitívnych, kultúrnych a umeleckých aktivít – výtvarné umenie, hudba, tanec, literatúra, dráma.

Napríklad: „Národnostné menšiny – zoznámme sa“ je doplnková vzdelávacia publikácia pre učiteľov a pedagogických zamestnancov o nehmotnom kultúrnom dedičstve národnostných menšín žijúcich na Slovensku. Publikácia poskytuje stručnú charakteristiku dejín národnostných menšín na Slovensku. Predstavuje najvýznamnejšie historické udalosti z pohľadu národnostných menšín, ich významných

osobností, ako aj zvyky a tradície typické pre jednotlivé menšiny. Slovenská a maďarská jazyková verzia publikácie je aktuálne dostupná online na: <https://www.statpedu.sk/sk/publikacnoscinnost/ucebne-texty/>

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v participácii komunit a nositeľov tradícií na neformálnom vzdelávaní, ako aj na vzdelávaní učiteľov a vychovávateľov.

5. Miera, do akej je nehmotné kultúrne dedičstvo a jeho ochrana začlenená do základného a stredoškolského vzdelávania, zahrnutá do obsahu príslušných odborov a využívaná na posilňovanie vyučovania a učenia sa o a prostredníctvom nehmotného kultúrneho dedičstva a tiež na rešpektovanie vlastného i takého, s ktorým sa identifikujú iné spoločenstvá a jednotlivci.

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 5 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 5.1

Ako je nehmotné kultúrne dedičstvo je v celej svojej rozmanitosti zahrnuté do obsahu príslušných disciplín?

- **Ako samostatný predmet**

Prierezová téma Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra sa môže vyučovať ako samostatný predmet. Pozri tiež B12.1

- **Ako prostriedok na vysvetlenie alebo názornú ukážku iných predmetov**

Ochrana nehmotného kultúrneho dedičstva a vzdelávanie sú vo všeobecnosti zahrnuté v platných kurikulárnych dokumentoch, t. j. v národných učebných plánoch pre základné, nižšie a vyššie sekundárne vzdelávanie a vzdelávacích štandardoch vybraných vyučovacích predmetov. Prierezové témy sú povinnou zložkou vzdelávacieho obsahu, zvyčajne sú zahrnuté vo viacerých disciplínach. Transverzálne/prierezové témy sú riešené rôznymi formami – vhodná je forma projektu (v rozsahu počtu hodín, ktoré sú pridelené téme) alebo veľmi efektívna je forma kurzu. Nevyhnutnou podmienkou účinnosti a neformálnej realizácie témy je používanie aktivizujúcich, interaktívnych učebných metód. Výber spôsobu a času realizácie prierezovej témy je v kompetencii každej školy. PT sa svojím obsahom a výchovným zameraním premietajú do vymedzených vzdelávacích oblastí, dopĺňajú ich, prepájajú ich obsah s aktuálnym dianím v spoločnosti, s každodennou žitou skúsenosťou žiaka a konkrétnej triedy. V spojitosti s nehmotným kultúrnym dedičstvom hovoríme o PT Multikultúrna výchova a Regionálna výchova a ľudová kultúra. PT multikultúrna výchova podporuje prostredníctvom spoznávania svojej kultúry a iných kultúr, histórie, zvykov a tradícií schopnosť rešpektovať tieto kultúry ako rovnocenné, pochopiť ich a akceptovať. PT regionálna výchova a ľudová kultúra (len v primárnom vzdelávaní) úzko súvisí s prierezovou témou Multikultúrna výchova, ale vo svojom obsahu sa ešte hlbšie zaoberá živým a hodnotným hmotným a nehmotným kultúrnym dedičstvom Slovenska. Poznanie svojho regiónu, jeho kultúrneho a prírodného bohatstva prispieva k formovaniu kultúrnej identity a postupnému rozvíjaniu historického vedomia žiakov. Regionálna výchova a ľudová kultúra má potenciál byť súčasťou obsahu všetkých povinných predmetov, najmä prvouky, prírodovedy, vlastivedy, slovenského jazyka a literatúry, výtvarnej výchovy, hudobnej výchovy a etickej výchovy, alebo sa môže realizovať prostredníctvom voliteľného vyučovacieho predmetu.

Na vyšších stupňoch vzdelávania môže byť regionálna výchova implementovaná do učebných osnov povinných predmetov, alebo realizovaná vytvorením samostatného predmetu (súvisiaceho s dejepisom, geografiou, občianskou náukou) s vlastnou špecifickou obsahovou náplňou, ktorý predstavuje doplnok k povinnej výučbe (je k nemu priradená jedna alebo viac disponibilných hodín). Obsah sa môže naplňať tiež realizovaním exkurzie, tematickej vychádzky, projektu, blokovej výučby, prednášky a pod. Cieľom uplatňovania tejto prierezovej témy je prispieť k tomu, aby žiak rozširoval a rozvíjal svoje znalosti o historických, kultúrnych a prírodných hodnotách svojho regiónu; vytváral si pozitívny vzťah k svojmu bydlisku, obci, regiónu a krajine; rozvíjal svoju národnú a kultúrnu identitu.

- **Iné**

V rámci dvojúrovňového modelu vzdelávania si stredné školy pripravujú svoje vlastné vzdelávacie programy na základe národných učebných osnov, prispôsobené ich špecifickému miestnemu nastaveniu a požiadavkám, čo im dáva priestor na integráciu miestnej dimenzie nehmotného kultúrneho dedičstva do svojich učebných osnov. Stredné školy začleňujú ochranu prírodných a kultúrnych lokalít a pamiatok do svojich učebných osnov. Vzdelávanie o kultúrnom dedičstve má tiež formu rôznych aktivít, ktoré spájajú učebné a mimoškolské aktivity, ako sú exkurzie, exkurzie, mimoškolské projekty atď.

Otázka 5.2

Žiaci na školách sa učia rešpektovať a uvažovať o nehmotnom kultúrnom dedičstve svojho vlastného spoločenstva alebo skupiny, ako aj o nehmotnom kultúrnom dedičstve iných spoločenstiev a skupín prostredníctvom vzdelávacích programov.

Áno

Stručne na príkladoch vysvetlite, ako sa to žiaci učia.

V roku 2016 vznikol v rámci chemického krúžku Kremík na Základnej škole v Badíne projekt Modrotlač, ktorý vedie Lucia Dovalová. V škole učí deti vyrábať modrotlač a organizuje aj workshopy pre záujemcov – školy, dospelých, vzdelávacie a kultúrne centrá, múzeá, folklórne festivaly, ale aj výstavy a módne prehliadky. Organizuje aj workshopy modrotlače pre širokú verejnosť, kde prezentuje históriu, technológiu a praktickú časť modrotlače, ktorú si môže každý vyskúšať.

Štátny pedagogický ústav sa podieľal na realizácii úlohy v rámci Akčného plánu ochrany príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín na roky 2016 – 2020, Operačný cieľ 3 „Efektívnejšie zapracovanie požiadaviek na výchovu a vzdelávanie príslušníkov národnostných menšín a etnických skupín“. Jedným z výstupov bola príprava a schválenie „Novely vzdelávacích štandardov pre vlastivedu a hudobnú výchovu na školách s vyučovacím jazykom menšiny – 1. ročník základných škôl“. Dokument vymedzuje vzdelávací obsah so zameraním na špecifiká konkrétnej národnostnej menšiny, prostredníctvom ktorého žiaci spoznávajú hodnoty vlastnej národnej kultúry a uvedomujú si a posilňujú svoju národnú identitu.

V oblasti výmeny skúseností a príkladov dobrej praxe v tejto oblasti pôsobí mimovládna organizácia Združenie učiteľov škôl s regionálnou výchovou. <http://www.regioskoly.sk/>

Stredné školy začleňujú ochranu prírodných a kultúrnych lokalít a lokalít do svojich učebných osnov. Vzdelávanie o kultúrnom dedičstve má tiež formu rôznych aktivít, ktoré spájajú učebné a mimoškolské aktivity, ako sú exkurzie, exkurzie, mimoškolské projekty atď.

Učia sa žiaci/študenti prostredníctvom vzdelávacích programov a učebných osnov rešpektovať a reflektovať NKD iných?

Áno

Stručne a na príkladoch vysvetlite, ako sa to žiaci učia.

Cieľom vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť (dejepis, občianska náuka a geografia) „je zoznámiť žiakov s vývojom ľudskej spoločnosti, s najvýznamnejšími spoločenskými javmi a procesmi, ktoré sa premietajú do každodenného života a vnímať svet integrujúco vo vzájomnom vzťahu medzi človekom a spoločnosťou v danom geografickom priestore... Žiaci cez poznanie najbližšieho prostredia (rodina, škola), ktorého sú súčasťou, získavajú funkčné znalosti a spôsobilosti o svojom najbližšom spoločenskom prostredí, o miestnej obci, regióne i o ostatných 8 regiónoch Slovenska.“ V primárnom vzdelávaní (vyučovacie predmety prvouka a vlastiveda) „žiaci sa oboznamujú so spoločenským prostredím. Všímajú si svoje okolie, ľudí, kultúru, históriu, a to všetko vo vzájomných väzbách...”

Vo vyučovaní slovenského jazyka a slovenskej literatúry v školách s vyučovacím jazykom maďarským sa pestuje záujem žiakov o kultúrne a literárne dedičstvo slovenského národa, rozvíja sa ich schopnosť rešpektovať a tolerovať hodnoty iných kultúr a sú vedení k pochopeniu významu kultúrnych a umeleckých pamiatok na Slovensku; napríklad v téme Naša vlasť, alebo vo vzdelávacom štandarde, v téme Kultúra a umenie, Slovensko – naša vlasť, Krajiny, mestá, miesta a Multikultúrna spoločnosť.

Otázka 5.3

Rozmanitosť nehmotného kultúrneho dedičstva žiakov sa prejavuje prostredníctvom materinského jazyka alebo viacjazyčného vzdelávania a/alebo zahrnutím „lokálneho rozmeru“ do vzdelávacích programov.

- Vzdelávanie v materinskom jazyku

Prierezové témy spojené s nehmotným kultúrnym dedičstvom – Multikultúrna výchova a Regionálna výchova a ľudová kultúra. (pozri tiež otázku 5.1)

- Viacjazyčné vzdelávanie

Viacjazyčné vzdelávanie je podporované aj tým, že žiakom a študentom ponúkame možnosť vybrať si okrem rodného jazyka aj prvý a druhý cudzí jazyk z nasledujúcich jazykov: angličtina, francúzština, nemčina, ruština, taliančina a španielčina. Vzdelávanie v cudzom jazyku sa zameriava na rozvoj interkultúrnych kompetencií na princípe porovnávania a hľadania súvislostí medzi rodnou krajinou a krajinou cieľového jazyka. Prostredníctvom jednotlivých tematických blokov (napr. Človek a spoločnosť, V centre multikultúrnej spoločnosti, Krajina, ktorej jazyk sa učím) študenti získavajú vedomosti a povedomie o rôznych etnických, kultúrnych a sociálnych skupinách a učia sa akceptovať rôznorodosť a inakosť ľudí z iných komunit s odlišným správaním, kultúrami a hodnotami. V roku 2020 zorganizoval Štátny pedagogický ústav v spolupráci so Zastúpením Európskej komisie na Slovensku a kultúrnymi inštitútmi na Slovensku online podujatie Európsky deň jazykov 2020 pre

žiacov a učiteľov základných a stredných škôl s cieľom podporiť viacjazyčnosť a vzájomné porozumenie medzi kultúr.

- Začlenenie obsahu týkajúceho sa konkrétnej lokality

Žiaci 1. a 2. ročníka sú povzbudzovaní, aby preskúmali svoje školské a domáce prostredie; žiaci 3. ročníka spoznávajú svoju obec, štvrtáci spoznávajú Slovensko. Osobitná pozornosť je venovaná spoznávaniu kultúrnych a historických pamiatok v ich okolí. Tematický blok Cesty za poznaním Slovenska vyučovaný v 4. ročníku zoznami žiakov s najvýznamnejšími a najatraktívnejšími lokalitami a oblasťami v regiónoch Slovenska.

Stredné školy začleňujú ochranu prírodných a kultúrnych lokalít a lokalít do svojich učebných osnov. Vzdelávanie o kultúrnom dedičstve má tiež formu rôznych aktivít, ktoré spájajú učebné a mimoškolské aktivity, ako sú exkurzie, exkurzie, mimoškolské projekty atď.

Otázka 5.4

Vzdelávacie programy učia o ochrane prírodných a kultúrnych lokalít a pamätných miest, ktorých existencia je nevyhnutná pre existenciu nehmotného kultúrneho dedičstva.

Áno

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako:

V 4. ročníku v TC Objavné cesty po Slovensku žiaci spoznajú najvýznamnejšie a najatraktívnejšie prvky, časti regiónov. Vo vyučovacom predmete geografia je napr. v 5. ročníku ZŠ v tematickom celku Cestujeme po Zemi je cieľom (výkonový štandard), aby žiak dokázal: na dvoch príkladoch zhodnotiť význam ochrany kultúrnych pamiatok zapísaných v Zozname kultúrneho dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape (glóbose); v 7. roč. ročníku TC Európa: zdôvodniť zaradenie štyroch pamiatok Európy do Zoznamu kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape; v 8. ročníku TC Slovensko: zdôvodniť zaradenie piatich pamiatok do Zoznamu kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO a ukázať ich na mape. V stredných školách je jedným z cieľov predmetu, aby žiaci komplexne posúdili perspektívy rozvoja jednotlivých regiónov.

Vo vyučovacom predmete výtvarná výchova je jedným z cieľov vzdelávania napr. v 6. ročníku tvorivo variovať tradičnú techniku (výtvarné reakcie na tradičné formy architektúry, odevov, jedál, zvykov a pod.); v 7. ročníku výtvarne interpretovať vybrané typické zvyky alebo pamiatky svojho regiónu (legendy a história regiónu, obce); pamiatky regiónu a ich príbehy; miestne zvyky; miestne remeselné tradície a ich históriu.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu a posilniť začlenenie témy nehmotného kultúrneho dedičstva do základného a stredného školstva.

6. Miera, do akej ďalšie vzdelávanie podporuje prax a šírenie nehmotného kultúrneho dedičstva, ako aj štúdium jeho sociálnych, kultúrnych a iných rozmerov

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 6 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 6.1

Inštitúcie ďalšieho vzdelávania ponúkajú osnovy a odbory, ktoré posilňujú prax a šírenie nehmotného kultúrneho dedičstva.

- Hudba
- Umenie

Škola remesiel Ústredia ľudovej umeleckej výroby <http://www.uluv.sk/sk/web/kde-v-uluv/regionalne-strediska-remesiel-uluv/>

- Remeslá

Škola remesiel Ústredia ľudovej umeleckej výroby <http://www.uluv.sk/sk/web/kde-v-uluv/regionalne-strediska-remesiel-uluv/>

Keď v roku 1945 vzniklo Ústredie ľudovej umeleckej výroby, začalo podporovať remeselnú výrobu. Medzi ciele tejto organizácie patrila ochrana jedinečných tradičných technológií a vzorov, ako aj ich dokumentácia. Zamestnanci ÚĽUVu boli v neustálom kontakte s výrobcami a výrobnými strediskami. Organizovali aj kurzy pre pokročilých. Ich práca ovplyvnila tvorbu výrobcov a oživila niekoľko manufaktúr, ktoré boli na pokraji zániku. ÚĽUV prispel aj k pokračovaniu pôvodných regionálnych profilov a miestnej rozmanitosti ľudovej výroby. Začiatkom 90. rokov sa kurzy Ústredia ľudovej umeleckej výroby pre výrobcov pretransformovali na kurzy zamerané na výučbu všetkých záujemcov o tradičné remeslá a výrobu. Kurzy sú ponúkané v troch regionálnych pobočkách v Bratislave, Banskej Bystrici a Košiciach.

- Technické vzdelávanie/výcvik

Škola remesiel Ústredia ľudovej umeleckej výroby

<http://www.uluv.sk/sk/web/kde-v-uluv/regionalne-strediska-remesiel-uluv/>

Niektoré odborné a technické školy ponúkajú kurzy technického vzdelávania spojené s tradičnými výrobnými technikami v spolupráci s členmi komunity. Napríklad v projekte Identita.sk bolo hlavným cieľom projektu VaV zmapovať a zachytiť to, čo je živé a perspektívne pre regionálny rozvoj z tradičnej hmotnej kultúry v regiónoch Slovenska. Projekt viedla Fakulta architektúry Slovenskej technickej univerzity. <https://www.projektidentita.sk/>

- Odborné vzdelávanie/príprava

V rámci zákona NR SR č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní realizuje ÚĽUV prostredníctvom svojich troch regionálnych centier remesiel záujmové a akreditované vzdelávacie programy formou kurzov pre dospelých a odborných prednášok pre širokú verejnosť. Organizácia má platné akreditácie v mnohých vzdelávacích programoch a moduloch, napr.: Maľba na sklo, Zdobenie kraslíc, Keramika, Modelovanie, Hrnčiarstvo, Maľovanie keramiky, Drevorezba, Tkanie, Čipka, Textilné techniky, Výroba z prírodných tkanín, Výroba z drôtu, Výroba z kože.

- Iné

Slovenská ústredná hviezdáreň v Hurbanove ponúka akreditované postsekundárne štúdium astronómie.

Otázka 6.2

Inštitúcie ďalšieho vzdelávania ponúkajú osnovy a študijné odbory týkajúce sa šírenia nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho sociálnych, kultúrnych a iných rozmerov.

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako tieto programy súvisia so štúdiom NKD.

V sústave odborov vzdelávania stredných škôl (viď vyhláška č. 251/2018 Z. z. o sústave odborov vzdelávania pre stredné školy a o vecnej pôsobnosti k odborom vzdelávania, v znení neskorších predpisov, ďalej len „vyhláška č. 251/2018 Z. z.“) je zaradených 12 učebných odborov zameraných na umelecké remeslá. Záujem zamestnávateľov o vzdelávania umeleckých remeselníkov v systéme duálneho vzdelávania je dostupná na internetovej adrese https://www.potrebyovp.sk/dv_zamestnavatelia.

Pre oblasť reštaurátorstva je v sústave odborov pre školy umeleckého zaradený študijný odbor konzervátorstvo a reštaurátorstvo so zameraniami na drevorezbu, kovy, omietky a štuková výzdoba, maliarske techniky, papier, staré tlače a knižné väzby. Praktické vyučovanie sa v uvedených odboroch realizuje najmä prostredníctvom umeleckej praxe. V zmysle ustanovení zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sa preto praktické vzdelávanie v ŠUP neorganizuje formou duálneho vzdelávania.

Nadstavbové vzdelávanie

Rozširujúce kurzy sa organizujú v študijných odboroch stredných odborných učilíšť, ktoré nadväzujú na prebiehajúce odborné vzdelávanie a prípravu v príbuznom študijnom odbore ukončené stredným odborným vzdelaním a sú ukončené maturitou.

Rozširujúce kurzy poskytujú vyšší stupeň všeobecného a široko profilovaného odborného vzdelávania a prípravy, ktorým si žiaci zdokonaľujú vedomosti pre kvalifikovaný výkon svojho povolania a sú špecializovaní na vykonávanie niektorých technicko-hospodárskych činností prevádzkového charakteru, pripravujú sa pre sústavné vzdelávanie.

Postsekundárne neterciárne vzdelávanie

Postsekundárne neterciárne vzdelávanie sa organizuje v stredných odborných školách za účelom zvyšovania a prehĺbovania ich kvalifikácie na výkon povolania. Stredné odborné školy môžu

organizovať nadstavbové štúdium vo vzdelávacích programoch určených pre tých, ktorí v predchádzajúcom vzdelávaní získali stredné odborné vzdelanie ukončené maturitnou skúškou alebo stredné všeobecné vzdelanie ukončené maturitnou skúškou. Nadstavbové nevyšokoškolské štúdium sa člení na

- zdokonaľovacie štúdium alebo inovačné štúdium, v ktorom si žiaci zdokonaľujú alebo inovujú vedomosti a zručnosti v už absolvovanom študijnom odbore na strednej odbornej škole; štúdium sa ukončí záverečnou nadstavbovou skúškou;
- kvalifikačné štúdium, v ktorom žiaci získajú osobitnú kvalifikáciu v inom odbore vzdelania, než v ktorom vykonali maturitu; štúdium sa ukončí osobitnou časťou maturitnej skúšky (ďalej len „odborná zložka“), ktoré neboli súčasťou predtým vykonanej maturitnej skúšky.

Akreditované vzdelávacie programy

V evidencii vedenej na MŠVVŠ SR je v oblasti tradičných ľudových remesiel poskytovateľom akreditovaných vzdelávacích programov predovšetkým Ústredie ľudovej umeleckej výroby, ktoré má akreditovaných niekoľko vzdelávacích programov. Ďalším subjektom v evidencii je Gemerské osvetové stredisko, ktoré má platnú akreditáciu na vzdelávací program tradičné ľudové remeslá.

Takto zamerané vzdelávacie programy spadajú vo veľkej miere do tzv. záujmového vzdelávania, ktoré zo zákona nepodlieha akreditácii MŠVVŠ SR, preto o nich nie je vedená evidencia.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu a posilniť začlenenie témy nehmotného kultúrneho dedičstva do nadstavbového vzdelávania.

7. Do akej miery zoznamy NKD odrážajú jeho rozmanitosť a prispievajú k jeho ochrane

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 7 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 7.1.a

Do akej miery sú zoznamy uvedené v časti A.6 orientované na zachovávanie NKD?

Plne

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako sú tieto zoznamy orientované na ochranu NKD. Ak ste odpovedali „Vôbec nie“ alebo „Minimálne“, vysvetlite, akým prekážkam čelíte.

Bol vytvorený Reprezentatívny zoznam NKD Slovenska a Zoznam najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku, ktoré sa venujú ochrane NKD. Kritériá zaradenia do zoznamu sú plne v súlade s cieľmi Dohovoru. Proces hodnotenia nominovaných prvkov prebieha prostredníctvom odbornej komisie na základe predložených odborných posudkov. Všetky informácie o procese a kritériách sú dostupné na stránke <https://www.ludovakultura.sk/ich-lists-slovakia/>.

Otázka 7.1.b

Do akej miery zoznamy NKD odrážajú rozmanitosť NKD, ktoré sa nachádza na vašom území?

Z veľkej časti

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako tieto zoznamy odrážajú rozmanitosť NKD. Ak ste odpovedali „Vôbec nie“ alebo „Minimálne“, vysvetlite, akým prekážkam pri tom čelíte.

Prvky zapísané v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska (32) pokrývajú široké spektrum nehmotného kultúrneho dedičstva – dominantné sú prvky z oblasti tradičnej kultúry a tradičných remesiel, ale nechýbajú ani prvky z oblasti chovateľstva (Chov koní plemena Lipican v Topolčiankach) alebo poľovníctva (Sokoliarstvo), ako aj zastúpenie špecifickej sociokultúrnej skupiny (Goralská kultúra), tradičné služby/remeslá špecifické pre Slovensko (Vysokohorské nosičstvo). V roku 2018 bol do zoznamu zaradený aj slovenský posunkový jazyk ako špecifický jazykový prvok komunity nepočujúcich na Slovensku.

Prvky nepredstavujú len zdedené tradície z minulosti, ale aj súčasné vidiecke a mestské praktiky, na ktorých sa podieľajú rôzne kultúrne skupiny.

Existujú rôzne prvky, ktoré reprezentujú všetky kategórie: ústne tradície, interpretačné umenie, spoločenské praktiky, rituály, slávnostné udalosti, poznatky a praktiky týkajúce sa prírody a vesmíru, ako aj vedomosti a zručnosti na výrobu tradičných remesiel, ako aj zastúpenie špecifických spoločensko-kultúrnych skupín (Goralská kultúra), tradičné služby špecifické pre Slovensko (Vysokohorské nosičstvo). V roku 2018 bol do zoznamu zaradený aj slovenský posunkový jazyk ako špecifický jazykový prvok komunity nepočujúcich na Slovensku.

Prvky nepredstavujú len zdedené tradície z minulosti, ale aj súčasné vidiecke a mestské praktiky, na ktorých sa podieľajú rôzne kultúrne skupiny. Existujú rôzne prvky, ktoré reprezentujú všetky kategórie: ústne tradície, interpretačné umenie, spoločenské praktiky, rituály, slávnostné udalosti, poznatky a praktiky týkajúce sa prírody a vesmíru a tiež vedomosti a zručnosti spojené s tradičnými remeslami.

V Zozname najlepších spôsobov ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku sú zapísané štyri aktivity, všetky najmä z oblasti tradičnej kultúry. Tento zoznam vznikol v roku 2016 a doteraz prebehli len tri výzvy na podávanie návrhov, pričom v poslednej výzve neprejavila o registráciu záujem žiadna aktivita. Očakávame, že časom sa zoznam rozšíri aj o aktivity v iných oblastiach.

Otázka 7.2

Prispievajú k ochrane NKD a odrážajú jeho rozmanitosť aj špecializované zoznamy a/alebo zoznamy rôzneho rozsahu?

Áno

Na základe vašej odpovede v časti A.6 Zoznamy vysvetlite, ako takéto špecializované zoznamy a/alebo zoznamy rôzneho rozsahu prispievajú k ochrane NKD a odrážajú jeho rozmanitosť.

Identifikácia a inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry je špeciálny projekt vyvinutý CTĽK pri SĽUK-u ako samostatná aktivita mimo Zoznamov. Na jej realizáciu bola vytvorená metodika, podľa ktorej sa postupne zbierajú potrebné údaje o vybraných kultúrnych javoch a na základe ktorej sa postupne vytvára prehľadná databáza. Tá poskytuje údaje zo všetkých krajov SR. Predmetom záujmu sú prejavy NKD Slovákov a národnostných menšín, mestských a vidieckych komunít a sociálnych vrstiev. Metodika inventarizácie je základným nástrojom na výskum, zber, triedenie, spracovanie a katalogizáciu materiálov v oblasti NKD a tradičnej kultúry. Výsledkom inventarizácie je súhrn predmetov a informácií, ktoré pochádzajú prevažne z rodinných archívov a čiastočne z archívov právnických osôb, v regiónoch a lokalitách Slovenska. Vzhľadom na neobmedzené možnosti získavania informácií nie je projekt časovo obmedzený a je realizovaný priebežne.

Fond tradičnej ľudovej kultúry www.fondtlk.sk je stránka na sprístupňovanie regionálnych foriem NKD a tradičnej kultúry. Prináša informácie o kultúrnych a digitálnych objektoch z regiónov a lokalít Slovenska. Obsahuje časť materiálov získaných v rámci projektu Identifikácia a inventarizácia tradičnej ľudovej kultúry. Materiály pochádzajú z archívov súkromných a právnických osôb získaných prostredníctvom vlastného výskumu CTĽK a externých spolupracovníkov. Od júna 2017 je verejnosti prístupná stránka www.fondtlk.sk.

ÚĽUV zverejňuje na svojej stránke Zoznam remeselníkov

<http://www.uluv.sk/sk/encyklopedie/vyrobcovia/> a remeselných výrobkov

<http://www.uluv.sk/sk/encyklopedie/tradicne-remesla-a-domacke-vyroby/tradicne-remeslaa-domacke-vyroby/> a tradičný odev na Slovensku <http://www.uluv.sk/sk/encyklopedie/tradicny-odev-slovenska/>. Je v nej viac ako 2000 remeselníkov a viac ako 6000 výrobkov.

Národné osvetové centrum vytvára ústredný zoznam kolektívov a jednotlivcov z oblasti záujmovej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby vrátane oblasti folklorizmu. Zoznam vedený v Národnom osvetovom centre je vytvorený na základe údajov kultúrno-osvetových stredísk zriadených obcami. Zoznam neposkytuje úplný výpočet (pre subjekty nevzniká povinnosť registrácie).

Scénická prezentácia folklóru prebieha v troch rôznych typoch telies, ktoré sa od seba líšia členskou základňou, charakterom zariadenia a činnosti (profesionálne, neprofesionálne), mierou prepojenia s tradičnou kultúrou (NKD) a prístup k jeho javiskovému spracovaniu, a to: 1. (dedinské) folklórne skupiny, 2. folklórne súbory a detské folklórne súbory – neprofesionálne, 3. profesionálne umelecké súbory (3 zriadené štátom, 1 zriadený obcou). V období pred pandémiou pôsobilo v SR takmer 1000 rôznych folklórnych skupín (cca 420 detských folklórnych súborov, 180 folklórnych súborov, 400 folklórnych skupín) spolu s približne 40 000 aktívnymi účinkujúcimi v oblasti tradičného tanca. Počet je premenlivý a pandémia ho výrazne ovplyvnila. Presnú štatistiku nemožno sledovať, pretože subjekty zaoberajúce sa javiskovou prezentáciou folklóru majú inú formu právnej subjektivity, resp. môžu pôsobiť bez právnej subjektivity.

Otázka 7.3

Do akej miery sú existujúce zoznamy pravidelne aktualizované, berúc do úvahy aktuálnu životaschopnosť prvkov, ktoré sú v nich zahrnuté?

Vo veľkej miere

Na základe vašej odpovede v časti (f) a (l) A.6 Zoznamy vysvetlite metódu (metódy) aktualizácie zoznamov a uveďte príklady, ako tieto zohľadňujú a odrážajú aktuálnu životaschopnosť prvkov.

Reprezentatívny zoznam NKD Slovenska a Zoznam najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku sa každoročne aktualizujú. Ministerstvo kultúry SR vyhlasuje výzvu na predkladanie návrhov. Ku každej nominácii vypracujú aspoň dvaja odborníci s odbornosťou v príslušnej oblasti posudok. Následne nominácie preskúma a rozhodne o nich Odborná komisia (Odborná komisia pre posudzovanie návrhov na zápis do Reprezentatívneho zoznamu NKD SR a Zoznamu najlepších spôsobov ochrany nemotného kultúrneho dedičstva na Slovensku). Minister/ka kultúry rozhodnutia potvrdzuje. Vykonávanie ochranných opatrení všetkých uvedených prvkov sa pravidelne vyhodnocuje (každých šesť rokov v závislosti od dátumu zápisu prvku). Hodnotenie je založené na písomných správach vypracovaných príslušnými komunitami, skupinami a jednotlivcami, ktoré následne posudzuje Odborná komisia.

Otázka 7.4.a

Do akej miery je (záujemcom) umožnený prístup k zoznamom NKD pri rešpektovaní zaužívaných postupov upravujúcich prístup ku konkrétnym prvkom NKD?

Vo veľkej miere

Na základe vašej odpovede v časti (o) A.6 Zoznamy stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako sa to robí.

Hlavné informácie o prvkoch s fotografiami a videodokumentáciou sú dostupné na webovej stránke www.ludovakultura.sk, ktorú vytvorilo CTĽK pri SĽUK-u. Za správnosť textov a informácií ručí komunita a odborná komisia. Centrum je zodpovedné za celý proces tvorby zoznamu: poskytuje poradenstvo pre komunity, koordinuje prácu odbornej komisie, organizuje slávnostné vyhlasovanie, pripravuje publikáciu o všetkých prvkoch a aktivitách a tiež aktualizovanú trojjazyčnú (slovensko-anglicko-francúzsku) panelovú výstavu.

Výzva na predkladanie návrhov na zápis prvkov do zoznamu sa zverejňuje spravidla raz ročne. Návrh na zápis môže byť zaradený do schvaľovacieho procesu po jeho elektronickej registrácii na www.ludovakultura.sk a po predložení riadne vyplneného písomného nominačného spisu.

Zoznamy sú aktualizované na slávnostnom podujatí za prítomnosti ministra kultúry, odbornej i laickej verejnosti a médií.

Komunity a spoločenstvá sa podieľajú na identifikácii a definovaní NKD a na zostavovaní zoznamov predložením nominačných súborov, v ktorých popisujú živé prvky NKD v jednotnej štruktúre.

Filozofia zostavovania zoznamu, predkladania nominácií a prípravy na vstup je nastavená tak, aby iniciatíva vychádzala z komunit a spoločenstiev, ktoré sú nositeľmi určitej časti nehmotného kultúrneho dedičstva.

RZ NKD Slovenska tak odzrkadľuje najaktívnejších nositeľov tradícií, ktorí majú záujem nielen o zachovanie kultúrneho dedičstva vo vlastnej obci, ako aj o jeho prezentáciu a zvyšovanie úrovne jeho ochrany.

Všetky prvky RZ NKD boli zapísané na základe iniciatív skutočných komunit/nositeľov, ktorí sú formálne aktívni v treťom sektore. Návrhy na zápis do reprezentatívnych zoznamov predkladajú kultúrne a spoločenské inštitúcie, miestne komunity, mimovládne organizácie založené a pôsobiace v SR a fyzické osoby – občania SR.

Otázka 7.4.b

Do akej miery sa zoznamy NKD využívajú na posilnenie jeho ochrany?

Z veľkej časti

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako sa zoznam/register e NKD využívajú na posilnenie ochrany NKD. Ak ste odpovedali „vôbec nie“ alebo „minimálne“, vysvetlite, s akými prekážkami sa stretávate.

Povinnou súčasťou nominačného spisu pri zápise do zoznamu je návrh konkrétnych opatrení, ktoré prispievajú k ochrane a zabezpečovaniu životaschopnosti prvku. Týkajú sa najmä osvetovej, výskumnej, publikačnej či inej popularizačnej a prezentačnej činnosti. Samotný zápis predstavuje spoločenské uznanie prvku a prispieva k jeho zviditeľneniu. Výskumné a kultúrne inštitúcie zápis reflektujú tak, že sa jednotlivým prejavom NKD v rámci svojej činnosti viac venujú. Prvky NKD, resp. aktivity s nimi súvisiace, sú prezentované v médiách a na mnohých kultúrnych podujatiach a workshopoch. Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra má svoje miesto aj vo vyučovaní na školách v rámci prierezovej témy. Kvalitné komunitné projekty sú zvyčajne podporované v rámci grantových schém na národnej a regionálnej úrovni.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Do veľkej miery

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

V záujme efektívnej ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva je potrebné zaviesť mechanizmy systematickejšieho monitorovania zapísaných prvkov a odstraňovania prvkov zapísaných do zoznamov na štátnej úrovni. Implementácia tohto mechanizmu bude prebiehať v spolupráci s odborníkmi a samotnými nositeľmi tradícií.

8. Rozsah, v akom je proces inventarizácie inkluzívny, rešpektuje rozmanitosť NKD a jeho nositeľov a podporuje ochranu dotknutých komunit, skupín a jednotlivcov

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 8 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 8.1

Do akej miery sa komunity, skupiny a relevantné mimovládne organizácie zúčastňujú inkluzívne na inventarizácii NKD, čím sa posilňujú ich snahy o ochranu NKD aj cez väčšiu informovanosť?

Do veľkej

Na základe vašej odpovede v časti (p) A.6 Zoznamy stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako sa to robí.

Návrhy na zaradenie prvkov alebo osvedčených postupov ochrany NKD do príslušných zoznamov sa predkladajú podľa zásady zdola nahor. Iniciatíva pochádza od dotknutých komunit, skupín a jednotlivcov. Nositelia (v rovnakej miere muži a ženy) sa aktívne podieľajú na príprave nominácie. Identifikácia a popis sú zvyčajne výsledkom spolupráce medzi nositeľmi a predstaviteľmi komunity a odborníkmi na NKD, väčšinou z výskumných inštitúcií, múzeí, kultúrnych centier a pod.

Po predložení a posúdení formálnych otázok pracovníkmi CTĽK pri SĽUK-u nomináciu posúdi odborná komisia. Jej členov menuje minister/ka kultúry na návrh Rady pre ochranu NKD. Jej členmi sú zástupcovia samospráv, inštitúcií zaoberajúcich sa ochranou NKD na odbornej úrovni, odborníci na NKD, médiá a pod. Odborná komisia nominácie schvaľuje, vracia na prepracovanie komunitám alebo zamieťa.

Otázka 8.2

Do akej miery rešpektuje proces inventarizácie vo vašej krajine rozmanitosť NKD a jej nositeľov, vrátane praktík a prejavov všetkých sektorov spoločnosti, všetkých rodov a všetkých regiónov?

Úplne

Na základe vašej odpovede v časti (q) a (r) A.6 Zoznamy stručne vysvetlite, aké opatrenia sa prijímajú na zabezpečenie rešpektovania rozmanitosti NKD a jeho nositeľov, ako aj rodovej inkluzivity v procese inventarizácie.

Kritériá na zaradenie prvkov a činností do zoznamu sú plne v súlade s cieľmi Dohovoru.

Predkladatelia nominácií na zápis do Reprezentatívneho zoznamu NKD Slovenska sú okrem iného povinní preukázať, že prvok NKD sa viaže na konkrétny kultúrny priestor; prvok považujú komunity, skupiny alebo jednotlivci za súčasť svojho kultúrneho dedičstva; prvok zachováva kultúrnu kontinuitu a z generácie na generáciu sa prenáša predovšetkým kontaktnou komunikáciou; prvok poskytuje spoločnostvám a skupinám, ktorých sa to týka, pocit identity a kontinuity, spojenie s prírodou a ich

vlastnou históriou; predstavuje dôležitý zdroj inšpirácie a medzikultúrnej výmeny a pomáha zblížovať ľudí a komunity.

Nominačný spis predkladateľov o zápis do Zoznamu najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku vyžaduje od predkladateľov dôkaz, že (okrem iného) navrhovaná aktivita na zápis do Zoznamu najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku podporuje koordináciu úsilia chrániť nehmotné kultúrne dedičstvo na regionálnej, národnej a/alebo medzinárodnej úrovni; činnosť sa vykonáva za účasti dotknutej komunity, skupiny alebo jednotlivcov a s ich slobodným, predchádzajúcim a informovaným súhlasom; aktivita môže slúžiť ako regionálny, národný alebo medzinárodný model pre ochranné aktivity.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

V záujme efektívnej ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva je potrebné zaviesť na národnej úrovni mechanizmy systematickejšieho monitorovania zapísaných prvkov na zoznamoch.

9. Rozsah, v akom výskum a dokumentácia vrátane vedeckých, technických a umeleckých štúdií prispievajú k ochrane

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 9 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 9.1

Existujú nejaké finančné alebo iné formy podpory orientované na zachovávanie NKD v jednom resp. viacerých oblastiach uvedených nižšie? (uvedte len tie, ktoré sú v súlade s Etickými princípmi):

- Výskumné, vedecké, technické a umelecké štúdie

Prvky nehmotného kultúrneho dedičstva systematicky skúmajú vedecí pracovníci Ústavu etnológie a sociálnej antropológie a Ústavu hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied od ich vzniku v 40. rokoch 20. storočia. Ďalšie výskumy vykonávajú aj pracovníci katedier univerzitných pracovísk opísaných v časti 6.

Aktivity v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry (pre široké spektrum subjektov a jednotlivcov – dotácie a štipendiá), vrátane ich výskumu, sa od r. 2016 systematicky financovaný prostredníctvom verejnoprávnej inštitúcie – Fondu na podporu umenia. Projekty v oblasti kultúry národnostných menšín (vrátane ich tradičnej ľudovej kultúry) od roku 2018 podporuje verejná inštitúcia – Fond na podporu kultúry národnostných menšín.

Z dotačného systému MK SR sa v sledovanom období financovali tri hlavné programy: Obnovme si svoj dom, Kultúra marginalizovaných skupín a Kultúrne poukážky.

Ministerstvo v roku 2020 podporilo aj oblasť miestnej a regionálnej kultúry v rámci samostatného grantového programu.

Ministerstvo kultúry SR ako sprostredkovateľ pre prioritnú os 3 – „Mobilizácia tvorivého potenciálu v regiónoch“ vyhlásilo v roku 2017 výzvu na získanie nenávratných grantov v rámci Integrovaného regionálneho operačného plánu (Špecifický cieľ: 3.1 – „Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom priemysle prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu, netechnologických inovácií“, ktorý zahŕňal aj remeslá).

- Dokumentácia a archivácia

Prvky nehmotného kultúrneho dedičstva systematicky dokumentuje a archivuje Ústav etnológie a sociálnej antropológie a Ústav hudobnej vedy SAV od svojho vzniku v 40. rokoch 20. storočia. V poslednom čase boli prvky digitalizované v rámci viacerých projektov, napr.:

- Múzeum SNP v Banskej Bystrici realizovalo projekt „Digitálne múzeum“. Projekt okrem digitalizácie hmotných artefaktov zahŕňal aj dokumentáciu tradičných tancov a tradičného ľudového spracovania – vzorov a stehov.
- CTĽK pri SĽUK-u realizovalo v roku 2015 špecializovaný národný projekt „Digitálna zbierka tradičnej ľudovej kultúry“ v roku 2015.

- V druhej polovici roka 2015 realizovalo Národné osvetové centrum projekt „Digitalizácia a multimediálne prezentačné produkty Národného osvetového centra“ vrátane digitalizovaných filmových artefaktov (16 mm a 35 mm) a kultúrnych artefaktov (plagáty, bulletin, fotografie a fotoalbumy) z jeho archívov.

Medzi ďalšie projekty digitalizácie tradičnej ľudovej kultúry a artefaktov nehmotného kultúrneho dedičstva patrí napríklad Digitálna audiovizia (digitalizovaný archív Slovenského filmového ústavu a Rozhlasu a televízie Slovenska (RTVS), Dokumentačné a informačné centrum rómskej kultúry (realizuje Štátna vedecká knižnica v Prešove), alebo Digitálna knižnica a dátový archív (vykonáva Slovenská národná knižnica v Martine).

Otázka 9.2

Podporuje sa a/alebo povzbudzuje sa výskum prístupov k ochrane NKD a ich dopadov na NKD vo všeobecnosti alebo pri konkrétnych prvkoch NKD (či už zapísaných alebo nie)?

Áno

Stručne opíšte uskutočnený výskum, najmä skúmané vplyvy.

Aktivity v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry (pre široké spektrum subjektov a jednotlivcov), vrátane ich výskumu, sú od roku 2016 systematicky financované prostredníctvom verejnej inštitúcie – Fondu na podporu umenia. Ministerstvo kultúry a jeho organizácie intenzívne medzirezortne spolupracujú v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva najmä s Ústavom etnológie a sociálnej antropológie SAV (jeho pracovníci sú aj členmi odborných pracovných skupín ministerstva), CTĽK pri SĽUK-u a ÚĽUVom. Ústav hudobnej vedy SAV disponuje bohatými zbierkami z oblasti etnomuzikologického a etnochoreologického výskumu, ktoré je potrebné čo najskôr digitalizovať, aby boli chránené, uchovávané a sprístupnené verejnosti. Akademická sféra (vysoké školy, univerzity) a SAV majú významnú úlohu pri ochrane a správe nehmotného kultúrneho dedičstva a rozvoji ľudského kapitálu.

Existuje niekoľko agentúr pre podporný a dotačný výskum a vývoj: APVV, KEGA, VEGA (pozri aj otázky B1.4 a B22.3)

Otázka 9.3

Zúčastňujú sa nositelia NKD na riadení, implementácii a šírení výsledkov výskumu a vedeckých, technických a umeleckých štúdií, a to s ich slobodným, predchádzajúcim, trvalým a informovaným súhlasom?

Áno

Stručne opíšte povahu účasti odborníkov z praxe a nositeľov a ako sa zabezpečuje ich súhlas.

Členovia komunit spolupracujú s múzeami, univerzitami, ústavmi Slovenskej akadémie vied viacerými spôsobmi: spolupráca pri príprave publikácií autorov mimo komunity, diplomových a študentských prác, dokumentácia CTĽK pri SĽUK-u pre Fond tradičnej ľudovej kultúry, občianske združenie Konduktor (filmy o prvkoch nehmotného kultúrneho dedičstva).

Výsledky výskumu využívajú komunity nositeľov na dokumentáciu, vytváranie nových vzorov, rekonštrukcie, propagáciu, osvetu, publikácie, výstavy, podujatia, ochranu prvkov, vzdelávanie o nich.

Niektorí nositelia pri príprave tejto správy uviedli, že výsledky výskumu uložené vo veľkých archívoch Rozhlasu a televízie Slovenska a Slovenskej akadémie vied sú ťažko dostupné – niektorí by uvítali možnosť jednoduchšieho prístupu k nim.

Predkladatelia nominácií prvkov, organizácie, mimovládne organizácie, združenia, obec/mesto organizujú workshopy, školy remesiel, tanečné domy, prednášky počas festivalov a iných podujatí; vydávajú metodických DVD (Centrum tradičnej kultúry Myjava); organizujú výstavy, teambuildingové aktivity, zážitkové podujatia (horskí nosiči); v niektorých prípadoch vyučovať na školách v rámci regionálnej výchovy a tradičnej ľudovej kultúry (rífová píšťala) alebo na základných umeleckých školách.

Predkladatelia prvkov z radov komunit nositeľov by uvítali vytvorenie fondu určeného špeciálne pre zapísané prvky – ich výskum, prezentáciu a ochranu.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Zachovať kontinuitu a rozšíriť možnosti dotovania prvkov a aktivít zapísaných v zoznamoch na štátnej úrovni, ako aj uľahčiť prístup k dokumentom týkajúcim sa nehmotného kultúrneho dedičstva v niektorých verejných inštitúciách. Pomôcť môže digitalizácia týchto objektov.

10. Miera, do akej sú výsledky výskumu a dokumentácie prístupné a sú využívané na posilňovanie tvorby politiky a zlepšovanie ochrany

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 10 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 10.1

Výsledky dokumentácie a výskumu sú prístupné spoločnostiam, skupinám a jednotlivcom, pri rešpektovaní obvyklých postupov upravujúcich prístup k špecifickým aspektom nehmotného kultúrneho dedičstva

Vysoká miera

Uveďte akékoľvek ďalšie podrobnosti.

Fenomény a prvky tradičnej ľudovej kultúry a nehmotného kultúrneho dedičstva boli digitalizované v rámci viacerých projektov a výsledky digitalizácie sú prístupné verejnosti (s ohľadom na autorské predpisy). Pozri tiež otázku B9.1.

Hlavným portálom pre prístup k digitalizovaným kultúrnym objektom je www.slovakiana.sk. Výsledky projektu špeciálne zameraného na dokumentáciu tradičnej kultúry sú dostupné na <https://fondtlk.sk/en/result/>.

Existuje niekoľko agentúr podporujúcich a dotujúcich výskum a vývoj: APVV, KEGA, VEGA (pozri aj otázky B1.4 a B22.3).

Výsledky výskumu zverejňujú verejné inštitúcie (napr. Slovenské národné múzeum, iné múzeá, ÚĽUV, Národné osvetové centrum), ako aj individuálni bádatelia (s podporou verejných fondov).

Niektorí nositelia a predkladatelia nominácií prvkov uviedli, že výsledky výskumu uložené vo veľkých archívoch Rozhlasu a televízie Slovenska a Slovenskej akadémie vied sú ťažko dostupné – uvítali by možnosť prístupu k nim.

Otázka 10.2

Sú výsledky výskumu, dokumentácie a výskumných, technických a umeleckých štúdií nehmotného kultúrneho dedičstva využívané na posilnenie tvorby politiky naprieč sektormi (prierezovo)?

Uveďte akékoľvek ďalšie podrobnosti.

Podrobnosti o činnosti organizácií, ktorých zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR v súvislosti s nehmotným kultúrnym dedičstvom sú uvedené v Správe o plnení úloh Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020 za obdobie 2015 až 1. pol. z roku 2017 a v Správe o plnení úloh Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru za obdobie 2. polrok 2017 až 2020. Obe správy vypracované ministerstvom kultúry vláda vzala na vedomie. Oba dokumenty sú prístupné na internete.

Podrobnosti o činnosti ostatných rezortov v súvislosti s nehmotným kultúrnym dedičstvom sú uvedené v dokumente Informácia o vypracovaní periodickej hodnotiacej správy o implementácii UNESCO Dohovoru na ochranu nehmotného kultúrneho dedičstva, ktorú vzala na vedomie aj vláda. Dokument je prístupný cez internet.

V súvislosti s tvorbou politiky Ministerstvo kultúry vytvorilo sieť odborných poradných orgánov. Účast' širokej škály odborníkov z rôznych oblastí zabezpečuje, že výsledky súčasného výskumu, nedávnych výziev a nových hrozieb sú začlenené do tvorby, implementácie a hodnotenia verejných politík.

Otázka 10.3

Využívajú sa výsledky výskumu, dokumentácie a vedeckých, technických a umeleckých štúdií o NKD na zlepšenie jeho ochrany?

Obmedzene

Uveďte akékoľvek ďalšie podrobnosti.

Ministerstvo kultúry vytvorilo sieť odborných poradných orgánov. Účast' širokej škály odborníkov z rôznych oblastí zabezpečuje, že výsledky súčasného výskumu, nedávnych výziev a nových hrozieb sú začlenené do tvorby, implementácie a hodnotenia verejných politík, a preto použiteľné v praxi. Obmedzenia lepšieho výkonu v praxi sú spôsobené nedostatkom personálnych kapacít a finančných zdrojov v sieti verejných inštitúcií (múzeá, knižnice, archívy, kultúrne domy a pod.)

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Do veľkej miery

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zamerať sa najmä na zabezpečenie lepšej dostupnosti výsledkov výskumu pre širokú verejnosť, komunity, odborníkov z praxe, nositeľov tradícií i jednotlivcov a posilniť efektívnu komunikáciu medzi verejnými inštitúciami zaoberajúcimi sa kultúrnym dedičstvom v záujme lepšieho šírenia informácií. Lepší výkon je možný len zabezpečením zvýšených financií pre verejné kultúrne organizácie.

11. Miera, do akej politickej, právne a administratívne opatrenia v oblasti kultúry odrážajú rôznorodosť nehmotného kultúrneho dedičstva a dôležitosť jeho ochrany a do akej sú implementované.

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 11 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 11.1

Existuje a bola implementovaná kultúrna politika a/alebo právne a administratívne opatrenia ktoré zahŕňajú nehmotné kultúrne dedičstvo a jeho ochranu a odrážajú jeho rozmanitosť?

Áno

1

Je to

- Právne opatrenie

Názov politiky/opatrenia

Zákon č. 189/2015 o kultúrnych a vzdelávacích aktivitách

Ustanovený

01.09.2015

Revidovaný

22.12.2021

Realizuje sa politika/opatrenie?

Áno

Stručný opis

Kultúrno-osvetové aktivity sú v zmysle zákona aktivity, ktoré prispievajú k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k formovaniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľstva SR a k rozvoju tvorivosti ako základnej kultúrnej hodnoty spoločnosti. Kultúrne a vzdelávacie aktivity sú poskytované najmä ako (okrem iného) rozvoj kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni; rozvoj kultúrneho potenciálu obcí a regiónov a rozvoj ich spolupráce a partnerstiev; ochrana a rozvoj nehmotného kultúrneho dedičstva; rozvoj neprofesionálnej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby; dostupnosť a šírenie informácií o aktuálnom stave, výskume a vývoji v oblasti kultúry; neformálne kultúrne vzdelávanie a prevencia negatívnych spoločenských javov.

Zákon ustanovuje sieť osvetových stredísk v pôsobnosti krajských a obecných úradov a ustanovuje registre a zoznamy stredísk, špecializovaných zariadení a jednotlivcov a skupín aktívne pôsobiacich v rezorte.

Novela zákona je momentálne v legislatívnom procese (technická novela o zjednotení funkčného obdobia štatutárnych zástupcov osvetových centier).

2

Je to

- Kultúrna politika

Názov politiky/opatrenia

Koncepcia trvalo udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2020 – 2025

Ustanovená

06-11-2019

Revidovaná

Vykonáva sa politika/opatrenie?

Áno

Stručný opis

Koncepcný dokument zameraný na udržateľný rozvoj nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry s dôrazom na ich aplikáciu v širšom kultúrnom a spoločenskom kontexte. Dokument je výsledkom potreby reflektovať na národnej úrovni obsahové a tematické rozšírenie Operačných smerníc a ďalších súvisiacich aplikačných dokumentov k Dohovoru prijatých na medzinárodnej úrovni v súvislosti s cieľmi Agendy 2030 a udržateľného rozvoja.

Materiál obsahuje stručný prehľad aktuálnych nástrojov štátnej kultúrnej politiky v oblasti NKD na Slovensku, ako aj víziu a návrh rámca hodnotenia implementácie Dohovoru s dlhodobými, strednodobými a krátkodobými cieľmi vypracovanými v 8. samostatných tematických skupinách, 26 hlavných a 84 pridružených ukazovateľoch dosahovania kľúčových cieľov a vízií Dohovoru.

Podrobnosti o výkone ostatných rezortov v súvislosti s nehmotným kultúrnym dedičstvom sú uvedené v Informácii o vypracovaní periodickej hodnotiacej správy o plnení Dohovoru UNESCO o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva, ktorú vláda vzala na vedomie v októbri 2021. Dokument je prístupný cez internet.

3

Je to

- kultúrna politika

Názov politiky/opatrenia

Koncepcia starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020

Ustanovená

07.01.2015

Revidovaná

06.11.2019

Realizuje sa politika/opatrenie?

Áno

Stručný popis

Materiál nadväzuje na Koncepciu starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru, ktorú schválila vláda SR uznesením č. 666 z 8. augusta 2007. Koncepcia vo svojej prvej časti stručne mapuje východiská a aktuálnu situáciu v tejto oblasti, v druhej časti stanovuje strategické úlohy, ktorých plnenie je plánované na rok 2020. Súčasťou koncepcie je aj príloha obsahujúca výsledky plnenia úloh predchádzajúcej Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru.

Podrobnosti o činnosti organizácií, ktorých zriaďovateľom je Ministerstvo kultúry SR v súvislosti s nehmotným kultúrnym dedičstvom sú uvedené v Správe o plnení úloh Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru do roku 2020 za obdobie 2015 až 1. pol. roku 2017 a v Správe o plnení úloh z Koncepcie starostlivosti o tradičnú ľudovú kultúru za obdobie 2. polrok 2017 až 2020. Obe správy, ktoré pripravilo ministerstvo kultúry, vláda vzala na vedomie. Oba dokumenty sú prístupné na internete.

Otázka 11.2

Boli vytvorené (alebo revidované) a implementované národné alebo subnárodné stratégie a/alebo akčné plány pre ochranu NKD?

Áno

Stručne opíšte stratégie a/alebo akčné plány a ako prispievajú k ochrane NKD.

Viacere ciele v súvislosti s nehmotným kultúrnym dedičstvom boli súčasťou Stratégie rozvoja kultúry na roky 2014 – 2020 – národného participatívneho dokumentu, ktorý pripravilo ministerstvo kultúry. Témou NKD sa zaoberajú aj čiastkové stratégie pre iné špecifické oblasti kultúry (ako sú knižnice, múzeá a pod.). Témy súvisiace s nehmotným kultúrnym dedičstvom sú začlenené do regionálnych kultúrnych stratégií vypracovaných krajskými úradmi. Viaceré samosprávy pripravujú aj vlastné stratégie.

Ministerstvo kultúry vytvorilo platformu na podporu spolupráce s ostatnými rezortmi na príprave Periodickej správy a následne – všetky informácie z rezortných správ, ako aj informácie zozbierané pre Periodickú správu budú použité ako východisko pre nový dokument – Národný akčný plán udržateľného rozvoja nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry na roky 2022 –

2025, na príprave ktorého sa budú podieľať viaceré relevantné rezorty v koordinácii s ministerstvom kultúry.

Existujú plány na ochranu špecifických prvkov (bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú zapísané v zoznamoch Dohovoru z roku 2003)?

Nie

Ak áno, uveďte podrobnosti

Otázka 11.3

Je poskytovaná verejná finančná a/alebo technická podpora ochrane prvkov nemotného kultúrneho dedičstva (či už zapísaných v nejakom zozname NKD alebo nie), a to na spravodlivom princípe v pomere k celkovej podpore kultúry a kultúrneho dedičstva?

Áno

Stručne opíšte, uveďte príklady, povahu poskytovanej podpory a ako je zabezpečená spravodlivosť.

V rokoch 2016 až 2021 prerozdelený Fond na podporu umenia 14 925 503 € na podporu tvorby a prezentácie neprofesionálneho umenia a tradičnej kultúry, kultúrnych, vzdelávacích a osvetových aktivít a aktivít odborných skupín v oblasti tradičnej kultúry a folklóru; 539 310 € vo forme grantov a 95 962 € vo forme individuálnych štipendií na podporu inventarizácie, dokumentácie, výskumu, publikovania a šírenia informácií o tradičnej kultúre; 529 800 € vo forme grantov a 3 000 € vo forme individuálnych štipendií na podporu medzinárodnej mobility v oblasti tradičnej kultúry a kultúrnych, vzdelávacích a osvetových aktivít; 344 520 € vo forme individuálnych štipendií na podporu tvorby, realizácie a interpretácie diel v oblasti tradičnej kultúry; 158 818 € na podporu odborných vzdelávacích aktivít v oblasti tradičnej kultúry.

V rámci Fondu na podporu kultúry národnostných menšín je ročný obnos financií 8 000 000 EUR – všetky sú určené na podporu kultúry národnostných menšín žijúcich na Slovensku (vrátane výskumných, publikačných, kultúrnych, vzdelávacích a osvetových aktivít, projektov na posilnenie medzikultúrneho dialógu a vzájomného porozumenia) s ohľadom na ich nemotné kultúrne dedičstvo (vrátane jazykov).

Uprednostňujú tieto formy podpory NKD, ktoré potrebuje naliehavú ochranu?

Nie

Vysvetlite, prosím, ako sa to deje, alebo ak nie, prečo je to tak.

Na Slovensku nemáme špeciálny zoznam NKD, ktoré potrebujú naliehavú ochranu.

Otázka 11.4

Sú kultúrne politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia, ktoré zahŕňajú NKD a jeho ochranu, podporované informáciami získanými na základe aktívnej účasti komúnít, skupín a jednotlivcov?

Do veľkej miery

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako sú tieto politiky a/alebo opatrenia podporované informáciami získanými za aktívnej účasti komúnít, skupín a jednotlivcov.

V súvislosti s tvorbou politik Ministerstvo kultúry vytvorilo sieť odborných poradných orgánov (Rada pre kultúru a kreatívny priemysel, Rada pre nehmotné kultúrne dedičstvo, Rada pre múzeá a galérie, Ústredná rada knižníc atď.). Účasť širokej škály odborníkov z rôznych oblastí a profesionálna administratíva štátnych zamestnancov zabezpečuje, že proces tvorby politik je transparentný a rešpektuje jednotlivcov, skupiny a komunity. Doplnkovú a veľmi aktívnu každodennú komunikáciu s jednotlivcami, skupinami, komunitami, účastníkmi a nositeľmi tradícií zabezpečujú CTĽK pri SĽUK-u, Národné osvetové centrum, Ústredie ľudovej umeleckej výroby – organizácie zriaďované a financované Ministerstvom kultúry SR.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v participatívnej príprave a tvorbe aktualizovaných verejných politik v oblasti NKD.

12. Do akej miery politiky, ako aj právne a administratívne opatrenia v oblasti vzdelávania odrážajú rozmanitosť NKD a dôležitosť jeho ochrany a do akej miery sú implementované

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 12 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 12.1

Boli vytvorené (alebo revidované) a implementované politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia pre vzdelávanie na zabezpečenie uznania, rešpektovania a zveľaďovania nemotného kultúrneho dedičstva?

Áno

1

Je to

- Vzdelávacia politika

Názov politiky/opatrenia

Regionálne vzdelávanie a tradičná ľudová kultúra

Ustanovená

01-09-2009

Revidovaná

Realizuje sa politika/opatrenie?

Áno

Stručný opis

Prierezová téma spojená s nemotným kultúrnym dedičstvom pre základné vzdelávanie zameraná na hmotné a nemotné kultúrne dedičstvo Slovenska, jeho kultúrne hodnoty a odkaz. Poznanie vlastného regiónu, jeho kultúrneho a prírodného dedičstva prispieva k formovaniu kultúrnej identity a historického vedomia žiakov a študentov. Táto prierezová téma má potenciál byť zaradená do všetkých povinných vyučovacích predmetov, najmä spoločenských a prírodovedných predmetov, dejepisu, slovenského jazyka a literatúry, výtvarnej výchovy a hudobnej výchovy, etickej výchovy, prípadne sa môže vyučovať ako samostatný voliteľný predmet. Na vyšších stupňoch vzdelávania môže byť regionálna výchova začlenená do učebných osnov povinných predmetov alebo sa môže vyučovať ako samostatný predmet (súvisiaci s dejepisom, geografiou, občianskou náukou) s vlastným špecifickým obsahom, ktorý dopĺňa povinné vyučovanie. Obsah témy regionálna výchova môže byť sprostredkovaný aj cez exkurzie, projekty, prednášky atď.

Cieľom tejto prierezovej témy je podnietiť študentov k rozširovaniu a prehĺbovaniu vedomostí o historických, kultúrnych a prírodných hodnotách ich regiónu, vzbudzovať ich pozitívny vzťah k vlastnej komunite, obci, regiónu a krajine a podporovať ich národnú a kultúrnu identitu.

2

Je to

- Vzdelávacia politika

Názov politiky/opatrenia

Multikultúrne vzdelávanie

Ustanovená

Revidovaná

Realizuje sa politika/opatrenie?

Áno

Stručný opis

Transverzálna téma sa šíri naprieč rôznymi vzdelávacími oblasťami, dopĺňa ich, spája ich obsah s najnovším vývojom v spoločnosti a s každodennou skúsenosťou žiakov a študentov. Multikultúrna výchova sa spája s nehmotným kultúrnym dedičstvom učením (sa) o vlastnej kultúre a kultúre iných, o histórii, zvykoch a tradíciách; multikultúrna výchova podporuje a povzbudzuje rešpekt a toleranciu voči rôznym kultúram ako vnímame ako rovnocenné.

Otázka 12.2

Boli vytvorené (alebo revidované) a implementované politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia pre vzdelávanie na posilnenie prenosu a praktizovania NKD?

Áno

1

Je to

- Vzdelávacia politika

Názov politiky/opatrenia

Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra

Ustanovená

01-09-2009

Revidovaná

Vykonáva sa politika/opatrenie?

Áno

Stručný opis

Pozri otázku B12.1

Otázka 12.3

Boli vytvorené (alebo revidované) a implementované politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia pre vzdelávanie, ktoré podporujú vyučovanie materinského jazyka a viacjazyčné vzdelávanie?

Áno

1

Je to

- Vzdelávacia politika
- Administratívne opatrenie

Názov politiky/opatrenia

Ustanovená

Revidovaná

Vykonáva sa politika/opatrenie?

Stručný opis

Nehmotné kultúrne dedičstvo sa propaguje prostredníctvom jazykového vzdelávania v základnom, ako aj nižšom a vyššom stredoškolskom vzdelávaní. V školách s vyučovacím jazykom menšiny alebo na vyučovaní v menšinovom jazyku je vyučovanie a vyučovanie úradného jazyka a literatúry (slovenský jazyk a literatúra) a jazyk a literatúra príslušnej menšiny zahrnuté vo vyučovaní. programy (maďarský jazyk a literatúra, ukrajinský jazyk a literatúra, rómsky jazyk a literatúra, ruský jazyk a literatúra, rusínsky jazyk a literatúra a nemecký jazyk a literatúra). Viacjazyčné vzdelávanie je podporované aj tým, že žiakom a študentom ponúkame možnosť vybrať si okrem rodného jazyka aj prvý a druhý cudzí jazyk z nasledujúcich jazykov: angličtina, francúzština, nemčina, ruština, taliančina a španielčina. Vzdelávanie v cudzom jazyku sa zameriava na rozvoj interkultúrnych kompetencií na princípe porovnávania a hľadania súvislostí medzi rodnou krajinou a krajinou cieľového jazyka. Prostredníctvom jednotlivých tematických blokov (napr. Človek a spoločnosť, V centre multikultúrnej spoločnosti, V krajine, ktorej jazyk sa učím) si študenti budujú vedomosti a povedomie o rôznych etnických, kultúrnych a sociálnych skupinách a učia sa akceptovať rôznorodosť a inakosť ľudí z iných komunít s ich odlišným správaním, kultúrami a hodnotami.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v začleňovaní nehmotného kultúrneho dedičstva do učebných osnov, s rešpektovaním regionálnych špecifik a národnostných menšín žijúcich na Slovensku.

13. Miera, do akej politickej, právne a administratívne opatrenia v iných oblastiach, než je kultúra a vzdelávanie, odrážajú rôznorodosť nehmotného kultúrneho dedičstva a dôležitost' jeho ochrany a do akej sú implementované.

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 13 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 13.1

Sú v rozvojových plánoch, politikách a programoch rešpektované etické princípy ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva?

Áno

Poskytnite dodatočné vysvetlenie s uvedením príslušného sektora.

Zákaz diskriminácie garantuje antidiskriminačný zákon (zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov).

Etické princípy sú zakotvené v zákone o kultúrno-osvetovej činnosti. Podľa zákona č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti, kultúrno-výchovná činnosť je činnosť, ktorá prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k formovaniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľstva SR a k rozvoju tvorivosti ako základným kultúrnym hodnotám spoločnosti. Kultúrne a vzdelávacie aktivity sú poskytované najmä ako (okrem iného) rozvoj kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni; rozvoj kultúrneho potenciálu obcí a regiónov a rozvoj ich spolupráce a partnerstiev; ochrana a rozvoj nehmotného kultúrneho dedičstva; rozvoj neprofesionálnej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby; dostupnosť a šírenie informácií o aktuálnom stave, výskume a vývoji v oblasti kultúry; neformálne kultúrne vzdelávanie a prevencia negatívnych spoločenských javov.

Inkluzívne vzdelávanie je zabezpečené prostredníctvom opatrení na systémovej úrovni, akými sú študentské pôžičky, sociálne štipendiá, centrá podpory pre študentov so špecifickými potrebami a pod. Zákaz diskriminácie a zabezpečenie rovnakého zaobchádzania na vysokých školách sú garantované zákonom (zákon č. 131/ 2002 Zz o vysokých školách).

Otázka 13.2

Boli vytvorené alebo revidované politiky alebo právne a administratívne opatrenia pre inkluzívny sociálny rozvoj a environmentálnu udržateľnosť s cieľom zohľadniť NKD a jeho ochranu?

Áno

V ktorých z nasledujúcich tém boli stanovené alebo revidované politiky a/alebo právne administratívne opatrenia?

- Potravinová bezpečnosť

Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum (ďalej len „NPPC“) je koordinátorom národných programov na zachovanie genetického fondu pôvodných a ohrozených druhov rastlín a plemien hospodárskych zvierat, vrátane vytvorenia národných genetických databáz. V rokoch 2016 – 2020 NPPC realizovalo projekt „Genetika a epigenetika produkcie ovčieho mlieka na Slovensku“ (APVV-150072). V rokoch 2018-2021 NPPC realizuje projekt „Ochrana ohrozených slovenských plemien hospodárskych zvierat v podmienkach ex situ“ (APVV-16-0321). Stredisko spolupracovalo s ministerstvom pôdohospodárstva aj pri koordinácii národných programov záchrany genetických zdrojov pôvodných a ohrozených plemien hospodárskych zvierat vrátane tvorby národných databáz a pri príprave legislatívy o ochrane genetických zdrojov zvierat.

Agentúra pre rozvoj vidieka (ďalej len „ARVI“) sa snaží informovať širokú verejnosť o príkladoch dobrej praxe a o kvalitných potravinárskych výrobkoch či zaujímavých agroturistických destináciách na Slovensku, ktoré prevádzkujú ľudia, ktorí si zaslúžia podporu a uznanie. Na tento účel agentúra vydala brožúru s názvom „Regionálny rozvoj prostredníctvom regionálneho brandingu produktov a služieb“, ktorá popisuje fungovanie schémy regionálnej značky kvality a predstavuje konkrétne príklady regionálnych značiek – certifikovaných regionálnych produktov – dostupných na Slovensku, z ktorých v súčasnosti ich je 12, ktoré môžu slúžiť ako inšpirácia aj pre iné regióny. Každý región má svoje špecifiká, zmes typických vlastností v podobe prírodných zdrojov, histórie a kultúrnych tradícií a zvykov miestnych obyvateľov, folklóru, či poľnohospodárskych a potravinárskych produktov a techník ich výroby. Región by mal byť pre návštevníkov ľahko identifikovateľný a zapamätateľný, čo by malo byť zabezpečené predovšetkým marketingom na úrovni celého regiónu. Práve regionálne označovanie produktov a služieb môže pomôcť rozpoznať špecifickosť vidieckeho regiónu. Regionálne značky prispievajú k posilneniu rozvoja konkrétnej vidieckej oblasti a k zvýšeniu povedomia o identite regiónu. Brožúra obsahovala aj informácie o činnosti a kompetenciách agentúry ARVI.

- Prístup k čistej a nezávadnej vode a udržateľné využívanie vôd

Výskumný ústav živočíšnej výroby NPPC Nitra sa podieľal na činnosti pracovnej podskupiny pre trvalo udržateľné využívanie poľnohospodárskej pôdy pri Ministerstve pôdohospodárstva a Národnom vedeckom výbore pri Národnej komisii pre bezpečnosť potravín a krmív a vedecký výbor EFSA „Zdravie a ochrana dobrých životných podmienok zvierat“ v činnosti pracovnej skupiny pre os II nariadenia o EPFRV na ministerstve pôdohospodárstva, ako aj ako pri príprave podkladov v rámci implementácie Smernice Rady 91/676/EHS o ochrane vôd pred znečistením dusičnanmi z poľnohospodárskych zdrojov (tzv. nitrátová smernica). Zapojila sa aj do spolupráce v oblasti včelárstva a včelích produktov a hodnotenia rizík pre včely a necieľové článkonožce.

- Poznatky a postupy týkajúce sa prírody a vesmíru

Pod záštitou Štátnej veterinárnej a potravinovej správy SR a podporou Ministerstva pôdohospodárstva Slovenský zväz chovateľov oviec a kôz Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku pravidelne organizuje Ovenálie, podujatie v obci Východná so súťažou v bryndziarstve oviec a kôz a súťažou o titul Majster syrár.

Ministerstvo pôdohospodárstva uvádza aj ďalšie príklady spojené s nehmotným kultúrnym dedičstvom, ako je chov koní plemena Norik muránskeho typu prevádzkované LESY SR na Muránskej planine, živá tradícia využívania záprahov volov na zvoz dreva v Sihle, chov rýb v Smoleniciach –

nadväzovanie na odkaz Pálffyovcov, či zachovanie populácie Zubra európskeho v rezervácii zubra v Topoľčiankach.

Lesnícke a drevárske múzeum vo Zvolene pôsobí pri ministerstve pôdohospodárstva ako agentúra štátneho podniku LESY SR, prostredníctvom ktorého je múzeum aj financované. Od roku 2007 múzeum každoročne dokumentuje, identifikuje a vyhlasuje významné lesnícke lokality na Slovensku, vrátane tých, ktoré spĺňajú kritériá nehmotného kultúrneho dedičstva, napr. v kontexte poznania prírody. Múzeum spolupracuje s externými inštitúciami a jednotlivcami. Informačné výstupy z výskumných kapacít využíva vo forme informačných tabúl inštalovaných na konkrétnych miestach, z ktorých mnohé popisujú úspešné a jedinečné lesnícke technológie na obnovu poškodených alebo vyhynutých lesov.

Národné lesnícke centrum (ďalej len „NLC“) realizovalo v roku 2020 projekt Lesná pedagogika a vzdelávanie v téme udržateľného rozvoja v predprimárnom a základnom vzdelávaní a prevádzkovalo www.lesnapedagogika.sk portál.

V rámci agendy cestovného ruchu považuje ministerstvo dopravy za svoju prioritu komunikáciu a prezentáciu kultúrnych a prírodných prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva Slovenska. Ministerstvo má záujem o kooperatívne a synergické aktivity, ako to predpokladá pripravovaná stratégia cestovného ruchu 2030, prostredníctvom ktorej chce podporovať jednotný systém prezentácie a ochrany prírodných a kultúrnych zdrojov s ohľadom na ich ďalšiu kultiváciu a začlenenie do komplexného národného cestovného ruchu. produktovú ponuku. V spolupráci s profesijnými združeniami, organizáciami destinačného manažmentu a ďalšími zainteresovanými stranami v rámci sektoru sa chce primárne zamerať na spoluprácu a rozvoj produktov a služieb trvalo udržateľného cestovného ruchu a zároveň posilniť kultúrny a environmentálny rozmer v ich spotrebe.

- Klimatické zmeny

V roku 2020 sa NLC podieľalo na projektoch, ktoré sú istým spôsobom spojené s udržateľným rozvojom nehmotného kultúrneho dedičstva: Spoločné dedičstvo, spoločná budúcnosť – Stromy bez hraníc (TreeJoy), Agrolesnícke systémy: Príležitosť pre európsku krajinu a poľnohospodárstvo (AGFOSY), EU Network of Regions on Sustainable Wood Mobilization Ready For Digitalization, Obnova a manažment dunajských lužných biotopov (LIFE Dunajské luhy), DYNAMIC LIFE LINES DANUBE, World Heritage BEECH Forests: EMPOWERing and catalyzing an ecosystem-based Sustainable Development (BUK POWER).

Ministerstvo životného prostredia udeľuje v dvojročných intervaloch Cenu Slovenskej republiky za krajinu. V roku 2016 túto cenu získalo mesto Hriňová za projekt Hriňovské lazy – krajina hodnôt. Cena bola udelená za udržiavanie tradičného spôsobu života ľudí žijúcich v súlade s krajinou v konkrétnych formách osídlenia a príkladnú spoluprácu všetkých zúčastnených aktérov.

- Iné

V rámci ministerstva zahraničných vecí v súčasnosti pôsobí deväť slovenských inštitútov, ktoré predstavujú inštitucionálny rámec pre prezentáciu a propagáciu slovenského umenia a kultúry v zahraničí, vrátane nehmotného kultúrneho dedičstva. Inštitúty so sídlom v Berlíne, Budapešti, Jeruzaleme, Moskve, Paríži, Prahe, Ríme, Varšave a Viedni podporujú pozitívny obraz Slovenska v zahraničí a prispievajú k napĺňaniu jeho zahraničnopolitických cieľov v kultúrnej dimenzii.

Otázka 13.3

Boli vytvorené alebo revidované politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia, ktoré reagujú na situácie prírodnej katastrofy alebo ozbrojeného konfliktu, tak, aby zahŕňali postihnuté NKD a uznali jeho dôležitosť pre odolnosť postihnutého obyvateľstva?

Nie

Poskytnite ďalšie podrobnosti

Otázka 13.4

Sú stanovené politické a/alebo právne a administratívne opatrenia zamerané na inkluzívny hospodársky rozvoj alebo sa tieto revidujú za účelom zohľadnenia nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho ochrany?

Nie

V ktorých z nasledujúcich tém, politik a/alebo právnych administratívnych opatrení boli stanovené alebo revidované?

Otázka 13.5

Boli zavedené alebo revidované priaznivé finančné alebo fiškálne opatrenia alebo stimuly na uľahčenie a/alebo podporu praktizovania a prenosu NKD?

Nie

Zabezpečujú dostupnosť prírodných a iných zdrojov potrebných na vykonávanie NKD?

Ak áno, vysvetlite, ako opatrenia alebo stimuly zabezpečujú dostupnosť prírodných a iných zdrojov potrebných na vykonávanie NKD.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Čiastočne

Cieľ pre ďalšiu správu:

Do veľkej miery

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu posilniť vnímanie nemotného kultúrneho dedičstva ako integrálneho prvku spoločnosti, ktorý má schopnosť posilňovať sociálnu súdržnosť. Na dosiahnutie vytýčeného cieľa je potrebný systematické podporovanie kultúrneho dedičstva ako hodnoty v spoločnosti a posilňovanie jeho pozície v iných sektoroch.

14. Do akej miery politiky, ako aj právne a administratívne opatrenia rešpektujú zvykové práva, praktiky a prejavy, najmä pokiaľ ide o praktizovanie a prenos NKD

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 14 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 14.1

Majú komunity, skupiny a jednotlivci k dispozícii formy právnej ochrany, ako sú napr. právo duševného vlastníctva a ochrana súkromia, v prípade, že ich NKD využívajú iní na komerčné alebo iné účely?

Áno

Uveďte podrobnosti týkajúce sa (a) práv duševného vlastníctva a (b) práv na súkromie.

Autorsky môžu byť chránené viaceré prvky nehmotného kultúrneho dedičstva – napr. hudobné diela, diela úžitkového umenia (napr. fujara, drotárske výrobky), diela výtvarného umenia alebo dizajnerske diela (napr. modrotlač). Ochrana autorských práv začína automaticky, keď je dielo objektívne vyjadrené vo vnímateľnej forme. Nevyžaduje sa žiadna registrácia. Autor môže následne udeliť súhlas (licenciu) tretím osobám na použitie diel na rôzne komerčné alebo nekomerčné účely.

Diela tradičnej ľudovej kultúry nepodliehajú na Slovensku autorskoprávnej ochrane. Slovensko zastúpené ministerstvom kultúry sa v rámci Medzivládneho výboru WIPO pre duševné vlastníctvo a genetické zdroje, tradičné vedomosti a folklór zúčastňuje na diskusiách o zavedení ochrany sui generis pre tradičné vedomosti a kultúrne prejavy pre miestne skupiny alebo komunity.

Otázka 14.2

Uznávajú politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia dôležitosť ochrany zvykového práva komunít a skupín na pôdne, morské a lesné ekosystémy potrebné na vykonávanie a prenos NKD?

Áno

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako to uznávajú politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia.

Ministerstvo životného prostredia má na starosti biosférické rezervácie, ktorých agendou je aj kurikulárna a mimoškolská výchova detí a dospelých, a to aj s ohľadom na kultúrne hodnoty. Prezентujú och v rámci aktivít ochrany životného prostredia a krajinných úprav. Propagáciu nehmotného kultúrneho dedičstva v agende biosférických rezervácií zabezpečujú organizačné zložky Štátnej ochrany prírody SR (Správa CHKO Poľana, Správa PR Slovenský kras, Správa PR Poloniny a TANAP) v kurikulárnom aj neformálnom vzdelávaní. Všetky majú vyčleneného zamestnanca pre environmentálnu výchovu. Správa CHKO Poľana má aj vyčleneného administratívneho pracovníka, ktorý spolu s referentom životného prostredia kladie dôraz na historický kontext ľudských aktivít v území spojených so zachovávaním tradícií a nehmotného kultúrneho dedičstva. Koordinačná rada je platformou, ktorá združuje zainteresované strany pôsobiace v biosférickej rezervácii, umožňuje

výmenu informácií, komunikáciu a diskusiu o ochrane životného prostredia a zachovaní a rozvoji kultúry. Miestne komunity sa na týchto aktivitách aktívne podieľajú.

Otázka 14.3

Uznávajú politiky a/alebo právne a administratívne opatrenia prejavy, praktiky a reprezentácie nemotného kultúrneho dedičstva, ktoré prispievajú k mierovej prevencii a riešeniu konfliktov?

Áno

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako tieto zásady a/alebo právne a administratívne opatrenia uznávajú.

Úloha nemotného kultúrneho dedičstva (vrátane jeho ochrany, rozvoja, propagácie a medzigeneračného prenosu) v spoločnosti je uznaná v zákone, ktorého princípy sú ďalej aplikované na verejné politiky v tejto oblasti. Podľa zákona č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti kultúrno-osvetová činnosť je činnosť, ktorá prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov,

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v ochrane práv jednotlivcov, skupín a komunit a zabezpečiť životaschopnosť ich nemotného kultúrneho dedičstva. V niektorých prípadoch existujú spontánne výroby rôznych suvenírov a predmetov s tematikou prvkov NKD pre turistov; prvky sa používajú v reklamách alebo na veľkých firemných akciách. Tieto aktivity nie sú „overené“ komunitami a často používajú nevhodné verzie prvkov.

15. Do akej miery je význam NKD a jeho ochrany v spoločnosti uznávaný, a to tak komunitami, skupinami a jednotlivcami, ktorých sa to týka, ako aj celou spoločnosťou

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 14 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 15.1

Využívajú komunity, skupiny a jednotlivci svoje NKD pre lepší život aj v kontexte programov udržateľného rozvoja?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako to robia.

Predkladatelia prvkov zapísaných do zoznamov NKD na úrovni štátu uviedli, že zapísaný prvok často napomáha rozvoju cestovného ruchu; v súčasnej situácii ovplyvnenej pandémiou COVID-19 je to však veľmi náročné a obmedzené. Niektorí z nich uviedli, že má aj významný ekonomický prínos (Radvanský jarmok); iní uviedli, že to prináša skôr finančné náklady ako zisk – organizovanie podujatí a pod. (Salamander v Banskej Štiavnici).

Otázka 15.2

Využívajú komunity, skupiny a jednotlivci svoje NKD na dialóg podporujúci vzájomný rešpekt, riešenie konfliktov a budovanie mieru?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako používajú svoje NKD na jeden alebo viacero z týchto účelov.

Užšia spolupráca s klubmi, združeniami a organizáciami, ktoré sa zaoberajú rovnakým „prvkom“. Spájanie ľudí s rovnakými záujmami, priateľský dialóg, nesúťažné prostredie. Rešpekt jednotlivých skupín vyplýva z uvedenia si hodnoty národného kultúrneho dedičstva, pochopenia podstaty jeho tvorby a uvedenia si spoločných, ale aj odlišných črt a jedinečnosti, čo prirodzene vedie k predchádzaniu konfliktom.

Zapojenie rôznych vekových a etnických skupín do svojich aktivít a programov (Radvanský jarmok).

Existujú aj príklady, keď zápis prvku vyvolal konfliktné situácie medzi komunitami susedov, ktorí zápis nevnímajú ako privlastnenie si prvku ako takého (Fujara Trombita, Terchovská muzika). Za negatívum sa považuje, keď sa predkladatelia rozhodnú zapísať prvok bez toho, aby správne pochopili úlohu predkladateľa, ktorý zápisom nezískava pocit privilegovaného práva na prvok a jeho ochranu, používanie, propagáciu a pod.

Otázka 15.3

Uznávajú rozvojové intervencie dôležitosť NKD v spoločnosti?

Áno

Ak áno, ako rozvojové intervencie uznávajú dôležitosť NKD?

- Ako zdroj identity a kontinuity
- Ako zdroj vedomostí a zručností
- Ako zdroj umožňujúci udržateľný rozvoj

Zákon č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu v znení neskorších predpisov upravuje podporu cestovného ruchu na Slovensku, práva a povinnosti fyzických a právnických osôb v cestovnom ruchu, prípravu koncepčných a strategických dokumentov a financovanie rozvoja cestovného ruchu. Ministerstvo dopravy plní participatívne úlohy v rezorte cestovného ruchu a spolupracuje s ministerstvom kultúry pri propagácii a prezentácii kultúrneho dedičstva Slovenska v kontexte cestovného ruchu. Zabezpečuje udržateľný rozvoj odvetvia cestovného ruchu a plne zohľadňuje jeho súčasné a budúce ekonomické, sociálne, kultúrne a environmentálne dopady, pričom sa zameriava na potreby návštevníkov, sektora cestovného ruchu, životného prostredia a hostiteľských komúní s ohľadom na spokojnosť spotrebiteľov, pozitívne skúsenosti, zvyšovanie povedomia a podpora postupov udržateľného rozvoja cestovného ruchu.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu posilniť vnímanie nehmotného kultúrneho dedičstva ako integrálneho prvku spoločnosti, ktorý má schopnosť posilňovať sociálnu súdržnosť. Na dosiahnutie vytýčeného cieľa je potrebný systematické podporovanie kultúrneho dedičstva ako hodnoty v spoločnosti a posilňovanie jeho pozície v iných sektoroch.

16. Do akej miery sa uznáva dôležitosť ochrany NKD prostredníctvom inkluzívnych plánov a programov, ktoré podporujú sebaúctu a vzájomný rešpekt.

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 16 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 16.1

Zabezpečujú plány a programy týkajúce sa zachovávanía NKD zahrnutie všetkých častí a vrstiev spoločnosti, vrátane:

- Skupín s rôznymi etnickými identitami

Verejná inštitúcia Fond na podporu kultúry národnostných menšín poskytuje dotácie na kultúru národnostných menšín a etnických skupín. <https://kultminor.sk/sk/> (viac v otázke B11.3)

- Migrantov, imigrantov a utečencov

Ministerstvo kultúry má zriadený stabilný finančný mechanizmus na podporu kultúry znevýhodnených skupín, prostredníctvom ktorého sa poskytujú dotácie , okrem iného pre migrantov a utečencov.

- Ľudí rôzneho veku

Ministerstvo kultúry vytvorilo stabilný finančný mechanizmus na podporu kultúry znevýhodnených skupín, prostredníctvom ktorého sú poskytované dotácie okrem iného pre migrantov a utečencov všetkých vekových kategórií. Existujú aj príklady na komunálnej úrovni, ktoré sa zameriavajú najmä na medzigeneračnú komunikáciu a spoluprácu.

- Ľudí rôzneho rodu

Ministerstvo kultúry má zriadený stabilný finančný mechanizmus na podporu kultúry znevýhodnených skupín, prostredníctvom ktorého sa poskytujú dotácie okrem iného na podporu kultúrnych projektov v oblasti nediskriminácie na základe veku a pre starších ľudí ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením.

- Osôb so zdravotným postihnutím

Ministerstvo kultúry má zriadený stabilný finančný mechanizmus na podporu kultúry znevýhodnených skupín, prostredníctvom ktorého sa poskytujú dotácie okrem iného na kultúrne aktivity občanov so zdravotným postihnutím, na zlepšenie dostupnosti kultúrnych obsahov a na debarierizáciu kultúrnej infraštruktúry.

- Príslušníci zraniteľných skupín

Ministerstvo kultúry vytvorilo stabilný finančný mechanizmus na podporu kultúry znevýhodnených skupín, prostredníctvom ktorého sa poskytujú dotácie na kultúrne projekty pre rôzne cieľové skupiny:

- osoby so zdravotným postihnutím;
- deti a mládež (najmä deti z centier pre deti a rodiny, reedukačných zariadení, diagnostických centier, liečebno-výchovných sanatórií, deti a mládež z centier pre deti a rodiny s resocializačným programom; deti žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách, deti utečencov, deti obeť násilia);
- ženy (podpora kultúrnych projektov prispievajúcich k uplatňovaniu rodovej rovnosti, napr. nediskriminácia žien po 45. roku života, slobodné tehotné ženy, obeť násilia, ženy žijúce v marginalizovaných rómskych komunitách, ženy ohrozené chudobou);
- starší ľudia, najmä starší ľudia ohrození chudobou, a podpora kultúrnych projektov zameraných na podporu aktívneho starnutia a medzigeneračnej solidarity;
- cudzinci a migranti (podpora projektov zameraných na podporu kultúrnej integrácie);
- ľudia ohrození chudobou a sociálnym vylúčením (napr. mnohohodné rodiny, rodiny s len jedným rodičom, detské domovy, LGBTI ľudia, klienti centier a deti s resocializačným programom, ľudia vracajúci sa z výkonu trestu odňatia slobody, nezamestnaní, bezdomovci, ľudia zo sociálne vylúčených komunit, obeť tzv. obchodovania s ľuďmi, obeť domáceho násilia) a pod.

Grantová schéma ako celok slúži ako nástroj štátnej kultúrnej politiky v oblasti prevencie a eliminácie všetkých foriem intolerancie, diskriminácie, násilia a xenofóbie a na presadzovanie rovnosti príležitostí tolerancie a rozvoja medzikultúrneho dialógu.

V rámci dotačnej schémy ministerstva bola ročná alokácia 980 000 €, v roku 2021 1 200 000 €.

Otázka 16.2

Podporujú plány a programy ochrany NKD vo všeobecnosti a/alebo pre špecifické prvky NKD (či už sú alebo nie sú zapísané v zoznamoch Dohovoru z roku 2003) sebaúctu v rámci komunit, skupín a jednotlivcov a vzájomnú úctu medzi nimi?

Áno

Stručne vysvetlite, ako podporujú sebaúctu v rámci komunit, skupín a jednotlivcov, a uveďte príklady.

Úloha nehmotného kultúrneho dedičstva (vrátane jeho ochrany, rozvoja, propagácie a medzigeneračného transferu) v spoločnosti je uznaná v zákone, ktorého princípy sú ďalej aplikované na verejné politiky v tejto oblasti. Podľa zákona č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti kultúrno-osvetová činnosť je činnosť, ktorá prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov. Pozri tiež otázku B11.1.

Rešpektovanie ľudských práv, nediskriminácia a rovnaké zaobchádzanie sú povinné pre získanie finančnej podpory z verejných zdrojov.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v presadzovaní a rešpektovaní ľudskoprávných princípov v prístupe ku kultúrnemu dedičstvu tak, aby sa zachoval medzikultúrny dialóg a rôznorodosť kultúrnych prejavov.

17. Rozsah, v akom sa komunity, skupiny a jednotlivci podieľajú na zvyšovaní povedomia o dôležitosti NKD a jeho ochrane

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 17 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 17.1

Odrážajú aktivity na zvyšovanie povedomia čo najširšiu a inkluzívnu účasť dotknutých komunit, skupín a jednotlivcov?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako je zabezpečená ich účasť.

Ak nie, vysvetlite prečo.

Spolupracujúce subjekty väčšinou konzultujú svoju činnosť s dotknutými komunitami a na týchto aktivitách sa podieľa aj väčšina nositeľov. Nemajú však prístup ku všetkým formám propagácie v rámci svojho regiónu aj mimo neho.

Otázka 17.2

Zabezpečujú aktivity na zvyšovanie povedomia týkajúce sa špecifických prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva slobodný, predchádzajúci, trvalý a informovaný súhlas dotknutých komunit, skupín a jednotlivcov?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako je zabezpečený ich súhlas.

Rôzne zainteresované strany zaoberajúce sa NKD na všetkých úrovniach zabezpečenia spolu so spolupracujúcimi subjektmi väčšinou konzultujú svoje aktivity s dotknutými komunitami a väčšina nositeľov sa na týchto aktivitách aj podieľa. Väčšina komunit je jadrom aktivít, keďže ich rozvíjajú ony samy. Žiadna skupina nemá zamedzený prístup k informáciám. Všetky aktivity na zvyšovanie povedomia sú navrhnuté tak, aby boli prístupné.

Otázka 17.3

Sú zavedené mechanizmy, ktoré náležite chránia práva komunit, skupín a jednotlivcov a ich morálne a materiálne záujmy počas aktivít na zvyšovanie povedomia o ich NKD?

Áno

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako tieto mechanizmy chránia práva komunit, skupín a jednotlivcov a ich morálne a materiálne záujmy počas osvetových aktivít.

Princípy ľudských práv a etické princípy sú začlenené do legislatívy a verejných politík. Pozri tiež otázku B 13.1.

Otázka 17.4

Sú zavedené mechanizmy, ktoré uľahčujú aktívne zapojenie mládeže do aktivít na zvyšovanie povedomia?

Áno

Stručne popíšte a uveďte príklady, aké mechanizmy existujú na uľahčenie ich aktívneho zapojenia. Ak „nie“, vysvetlite, prečo nie.

Osvetové aktivity sú sústredené do formálneho a neformálneho vzdelávania. V súvislosti s vyučovaním slovenského jazyka a literatúry pre národnostné menšiny sú explicitne definované tieto všeobecné ciele: rozvíjať schopnosť študentov porozumieť kultúrnej a jazykovej rozmanitosti v Európe a vo svete, ako aj v rôznych spoločenských prostrediach, inšpirovať ich k učeniu sa jazykov, k budovaniu vlastného kultúrneho povedomia, k budovaniu a upevňovaniu ich pozitívneho vzťahu k slovenskému národu a iným etnickým skupinám, učiť ich vnímať, chápať a rešpektovať rozdiely a rovnosť a rozvíjať ich schopnosť rešpektovať a tolerovať hodnoty iných kultúr. Vzdelávacia oblasť Umenie a kultúra (hodiny hudobnej výchovy a umenia; samostatný predmet Umenie a kultúra na stredných školách) „vytvára priestor na spoznávanie a pochopenie významu kultúry a umenia v živote jednotlivca a spoločnosti. Učí žiakov vnímať a chápať hodnoty umenia, kultúry a kultúrnej tradície a vyjadrovať sa rôznymi umeleckými prostriedkami...“ Prostredníctvom tematických blokov zameraných na kultúrne tradície a dedičstvo sa žiaci oboznamujú s kultúrnymi tradíciami svojho regiónu, národa a krajiny, čím sa podporuje a kultivuje ich povedomie o ich kultúrnej identite.

Vo všeobecnosti hodiny hudobnej výchovy na základných školách obsahujú tradičné ľudové piesne a hudbu a podnecujú žiakov k návšteve kultúrnych podujatí. Napríklad v piatom ročníku sa deti učia o tradičných slovenských hudobných nástrojoch (ako sú fujara, gajdy, citara, cimbal, ozembuch a pod.).

Väčšina komunít nositeľov tvrdí, že sa im darí zapájať mladú generáciu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, workshopov a pod.

S deťmi a mládežou systematicky pracuje Škola remesiel ÚLUV, ako aj Národné osvetové centrum.

Pri dotáciách z verejných zdrojov je prioritou participácia mladých ľudí.

Sú mladí ľudia zapojení do zhromažďovania a šírenia informácií o nehmotnom kultúrnom dedičstve svojich komunít alebo skupín?

Áno

Stručne opíšte, ako sa mladí ľudia angažujú, uveďte príklady.

Pri dotáciách z verejných zdrojov je prioritou participácia mladých ľudí.

Väčšina komunít nositeľov tvrdí, že sa im darí zapájať mladú generáciu prostredníctvom vzdelávacích aktivít, workshopov atď.

Takmer všetci predkladatelia zápasia najmä so stratou záujmu o tradície zo strany detí a mládeže. Medzi ich najčastejšie aktivity a snahy preto patrí zapájanie mladej generácie do svojich aktivít a budovanie pozitívneho vzťahu k prvku NKD (napr. každoročné nábory detí do Jazdeckého klubu v

Národnom žrebčine, angažovanie študentov umeleckých škôl pri výrobe majoliky v Modre). To vyžaduje aj obohatenie tradičných prístupov o nové, moderné, ktoré sú atraktívnejšie pre mladšie generácie (napr. Radvanský jarmok sa snaží ponúknuť zaujímavý obsah v rámci sprievodného programu, ukážok, tvorivých dielní a prilákať mladých ľudí úspešnou slovenskou hudbou). kapely, spájajúce folklór s modernými prvkami). Niektorí predkladatelia prvkov (Majolika v Modre, Vyrezávané drevené kríže na Podpoľaní) sa obávajú, že ich tradície nebudú mať v horizonte 5 – 20 rokov pokračovateľov a nastane prerušenie kontinuity. V niektorých prípadoch sa ako hrozba uvádza aj migrácia ľudí medzi obcami a mestami, ktorá spôsobuje odliv mladých ľudí z vidieka, čo tiež prispieva k strate záujmu o tradície a vlastnú históriu ľudí.

Otázka 17.5

Používajú komunity, skupiny a jednotlivci informačné a komunikačné technológie alebo akékoľvek iné formy médií, najmä nové médiá, na zvyšovanie povedomia o NKD a jeho ochrane?

Áno

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ktoré IKT a médiá sa používajú na zvyšovanie povedomia a ako sa používajú.

Väčšina komunit tvrdí, že používa internet, Facebook, iné sociálne siete, filmy, publikácie, brožúry.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu udržať a ďalej rozvíjať participáciu mladej generácie a zabezpečiť životaschopnosť prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva a medzigeneračný prenos zručností a skúseností.

18. Do akej miery sa médiá podieľajú na zvyšovaní povedomia o dôležitosti NKD a jeho ochrane a na podpore porozumenia a vzájomného rešpektu

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 18 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 18.1

Mediálne pokrytie:

- Zvyšuje povedomie o význame NKD a jeho ochrane?

Väčšina komunít tvrdí, že vo všeobecnosti nasleduje po zápise prvku na zoznam zvýšený záujem médií. Pripisovanie väčšieho významu prvku, ktorý bol pred zápisom málo známy alebo takmer neznámy – všeobecné uznanie a ocenenie. (Majolika Modra – opravená informácia, že majolika sa už nevyrába.)

- Podporuje vzájomný rešpekt medzi komunitami, skupinami a jednotlivcami?

Zvýšený počet príležitostí na propagáciu a prezentáciu prvkov, čím sa zvyšuje sebavedomie nositeľov uznaním a rešpektom. Zápis tiež prispieva k ľahšej propagácii prvku a regiónu, ako aj krajiny ako celku vo vzťahu k iným krajinám. Zápis v niektorých prípadoch prispel k detailnejšiemu vnímaniu rozmanitosti a odlišnosti v susedných regiónoch (tylová paličkovaná čipka z Myjavskej pahorkatiny) a zvýšil aj identifikáciu obyvateľstva s vlastným regiónom.

Otázka 18.2

Vytvárajú a implementujú rôzne subjekty zainteresované v zachovávaní NKD a mediálne organizácie spoločne špecifické aktivity alebo programy spolupráce týkajúce sa NKD, vrátane aktivít na budovanie kapacít?

Áno

Opíšte na príkladoch takéto spoločné aktivity alebo programy spolupráce.

Väčšina komunít tvrdí, že existuje určitá forma spolupráce; niekedy je slabšia, inokedy vyhovujúca. Vo všeobecnosti sa po zápise prvku NKD do zoznamu záujem médií zvýši.

Verejnoprávna inštitúcia Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) poskytuje informácie o tradičnej kultúre ako súčasťi nehmotného kultúrneho dedičstva nepretržite počas celého roka v spravodajských a publicistických reláciách (napr. Správy RTVS, Správy RTVS z regiónov, Regina – denný kontaktný magazín vysielaný zo štúdií v Košiciach a Banská Bystrica; Kultúra SK). Počas celého roka sú do vysielania cez víkendy zaradené folklórne záznamy (napr. festivaly vo Východnej, Detve, Helpe) – galaprogramy a individuálne vystúpenia súborov – nositeľov tradícií z rôznych regiónov a zahraničných Slovákov. Nechýbajú ani záznamy z festivalov tradičnej kultúry národnostných menšín (festivaly vo Svidníku, Gombaseku, Želiezovciach). RTVS pravidelne vysiela dokumentárne cykly o remeslách Topografia cechov a manufaktúr, Etnografický atlas Slovenska a pod.. Nové formáty sú

zaradené aj do súčasných vysielacích štruktúr Nehmotné kultúrne dedičstvo v jednotlivých regiónoch Slovenska je často aj obsahom voľného dlhodobého cyklu Encyklopédia obcí Slovenska, ktorú postupne vytvárajú ateliéry Košice a Banská Bystrica. Vysielanie spravodajstva RTVS reflektuje aj aktuálne dianie v kultúre, preto dbá aj na výsledky práce v oblasti inventarizácie tradičnej kultúry.

Opíšte všetky činnosti zamerané na budovanie kapacít v tejto oblasti na základe príkladov.

Špecifické informácie nie sú k dispozícii.

Otázka 18.3

NKD v programoch médií:

- je inkluzívne
- Používa jazyk (jazyky) dotknutých komunit a skupín

RTVS zabezpečuje vysielanie v jazykoch národnostných menšín (rómsky, rusínsky, ukrajinský, český, poľský, nemecký).

- Oslovuje rôzne cieľové skupiny

Otázka 18.4

Je medializácia nehmotného kultúrneho dedičstva a jeho ochrana v súlade s koncepciami a terminológiou Dohovoru?

Do istej miery

Poskytnite akékoľvek dodatočné vysvetlenie.

Pojem „nehmotné kultúrne dedičstvo“ sa používa častejšie ako v minulosti. Tento pojem však stále nie je dostatočne zrozumiteľný pre širokú verejnosť a médiá často používajú výrazy ako „tradičné“ alebo „folklórne“ s cieľom uľahčiť komunikáciu s publikom. Tieto pojmy sa vo veľkej miere používajú v kombinácii s NKD, čo pomáha vysvetliť pojem a hodnoty nehmotného kultúrneho dedičstva ako takého.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Niektoré komunity tvrdia, že po zápise sa prejavili aj negatívne dopady – zvýšený záujem a zavádzanie prvkov NKD na miestach, kde nemajú svoj historický pôvod (Fujara Trombita). Okrem toho sa objavili obavy zo straty „intimity“ – súkromia a identity pod tlakom médií a zvýšeného záujmu (Vysokohorské nosičstvo). Máme ambíciu presadzovať potrebu korektného a rešpektujúceho obrazu prvkov nemotného kultúrneho dedičstva.

19. Rozsah, v akom opatrenia na informovanie verejnosti zvyšujú povedomie o význame NKD a jeho ochrane a podporujú porozumenie a vzájomný rešpekt.

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 19 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 19.1

Politiky a programy verejne uznávajú praktizujúcich a nositeľov NKD na inkluzívnom základe?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako to politiky a programy robia.

Pozri tiež otázku B11.1, B18.1 a B18.2.

Opíšte konkrétne opatrenia, aby sa zabezpečilo, že tak urobia inkluzívne.

Verejné uznanie a zahrnutie procesov týkajúcich sa inventarizácie na národnej úrovni je popísané v časti B8.2. Programy a dotácie, ktoré verejne uznávajú jednotlivcov, praktizujúcich, nositeľov NKD, skupiny a komunity sú opísané v časti B16.

Otázka 19.2

Organizujú sa verejné podujatia, ktoré sa týkajú NKD, jeho významu a zabezpečenia, ako aj Dohovoru?

Áno

Sú tieto podujatia organizované pre:

- Komunity, skupiny a jednotlivcov

workshopy, semináre, škola remesiel, kurzy Škola remesiel ÚĽUV (pozri aj otázku B6.1)

- Širokú verejnosť

Festivity vo Východnej, Myjave, Detve, Terchovej; Banskštiavnický festival Salamander, regionálne a lokálne festivaly tradičnej a regionálnej kultúry, festivaly kultúry národnostných menšín

- Vedeckú komunitu

Vedecké konferencie, semináre (napr. 2017 Konferencia Ochrana a prístup k tradičnej ľudovej kultúre)

- Médiá

- Iné zainteresované strany

Regionálni a miestni zástupcovia, mimovládne organizácie

Otázka 19.3

Iniciujú a podporujú sa programy na propagáciu a šírenie osvedčených postupov ochrany NKD?

Áno

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako sa takéto programy podporujú a podporujú.

Opatrenia finančnej podpory sú popísané v časti B9. Pozri tiež otázku B16.1.

Otázka 19.4

Podporujú verejné informácie o NKD vzájomný rešpekt a uznanie v rámci komúní a skupín a vzájomne medzi nimi?

Áno

Pomocou príkladov stručne vysvetlite, ako podporujú verejné informácie o NKD spomenuté idey.

Pozri tiež B11.1. rešpektovanie rozmanitosti a štandardy ľudských práv garantujú zákony Slovenskej republiky. Rešpektovanie ľudských práv, nediskriminácia a rovnaké zaobchádzanie sú povinné pre získanie finančnej podpory z verejných zdrojov.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať kontinuitu v presadzovaní, verejnom uznávaní a zvyšovaní povedomia o dodržiavaní princípov ľudských práv a inkluzívnosti v prístupe ku kultúrnemu dedičstvu tak, aby sa zachoval medzikultúrny dialóg a rozmanitosť kultúrnych prejavov.

20. Miera, do akej programy zvyšujúce povedomie o NKD rešpektujú príslušné etické princípy

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 20 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 20.1

Rešpektujú sa etické princípy ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva pri aktivitách na zvyšovanie povedomia?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako sa rešpektujú etické princípy pri aktivitách na zvyšovanie povedomia.

Etické princípy sú zakotvené v zákone o kultúrno-osvetovej činnosti. Podrobné informácie nájdete v otázke nižšie. Pozri tiež otázku B11.1.

Otázka 20.2

Rešpektujú sa etické princípy zakotvené v príslušných profesijných kódexoch alebo štandardoch pri aktivitách na zvyšovanie povedomia o NKD?

Áno

Stručne opíšte, ako sa rešpektujú profesijné kódexy a štandardy pri činnostiach na zvyšovanie povedomia o NKD.

Etické princípy sú zakotvené v zákone o kultúrno-osvetovej činnosti. Podľa zákona č. 189/2015 Z. z. o kultúrno-osvetovej činnosti, kultúrno-výchovná činnosť je činnosť, ktorá prispieva k rešpektovaniu ľudských práv a rozmanitosti kultúrnych prejavov, k formovaniu kultúrneho spôsobu života, k zvyšovaniu kultúrnej a vzdelanostnej úrovne obyvateľstva SR a k rozvoju tvorivosti ako základnej kultúrnej hodnoty spoločnosti.

Kultúrne a vzdelávacie aktivity sú poskytované najmä ako (okrem iného) rozvoj kultúrnej identity a medzikultúrneho dialógu na národnej, regionálnej a miestnej úrovni; rozvoj kultúrneho potenciálu obcí a regiónov a rozvoj ich spolupráce a partnerstiev; ochrana a rozvoj nehmotného kultúrneho dedičstva; rozvoj neprofesionálnej umeleckej činnosti a neprofesionálnej umeleckej tvorby; dostupnosť a šírenie informácií o aktuálnom stave, výskume a vývoji v oblasti kultúry; neformálne kultúrne vzdelávanie a prevencia negatívnych spoločenských javov.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať úroveň inkluzivity, rozmanitosti a rešpektu voči jednotlivcom, skupinám a komunitám a ich kultúrnemu dedičstvu.

21. Do akej miery je podporovaná angažovanosť zainteresovaných strán v oblasti ochrany NKD

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 21 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 21.1

Zúčastňujú sa komunity, skupiny a jednotlivci na inkluzívnom základe a v čo najširšom možnom rozsahu ochrany NKD vo všeobecnosti alebo špecifických prvkov (bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú zapísané v zoznamoch Dohovoru)?

Vysoká

Stručne opíšte a uveďte príklady toho, ako je zabezpečená účasť komunity, skupiny a jednotlivcov.

Účasť komunit zabezpečuje sieť verejných inštitúcií poskytujúcich odbornú a metodickú podporu (CTLK pri SĽUK-u, Ústredie ľudovej umeleckej výroby, Národné osvetové centrum a sieť regionálnych a lokálnych centier – pozri B11.1, múzea, skanzeny, knižnice) a finančná podpora (Fond na podporu kultúry, Fond menšinových kultúr).

Opíšte konkrétne opatrenia na zabezpečenie toho, aby to bolo inkluzívne.

Rešpektovanie kultúrnej rozmanitosti a podpora participácie sú zakotvené v zákone o kultúrnych a vzdelávacích aktivitách a v ďalších legislatívnych opatreniach, ako je uvedené v otázkach B20.2 a verejných politikách (otázka B11.1).

Otázka 21.2

Podieľajú sa mimovládne organizácie a iní aktéri občianskej spoločnosti na ochrane NKD vo všeobecnosti a špecifických prvkov NKD (bez ohľadu na to, či sú alebo nie sú zapísané)?

Do istej miery

Stručne vysvetlite a uveďte príklady, ako je zabezpečená účasť mimovládnych organizácií a občianskej spoločnosti na ochrane NKD.

Spolupráca s mimovládnymi organizáciami sa v rámci jednotlivcov, skupín a komunit nositeľov NKD líši. Niektoré komunity tvrdia, že existuje aktívna spolupráca (organizácia podujatí, spolupráca pri terénnom výskume, prezentácia prvkov, dokumentácia). Iní tvrdia, že žiadnu spoluprácu nemajú. Mnohé komunity NKD sa organizujú v mimovládnych organizáciách.

Otázka 21.3

Zúčastňujú sa subjekty súkromného sektora na ochrane NKD a špecifických prvkov NKD (bez ohľadu na to, či sú zapísané v zozname NKD alebo nie), pri rešpektovaní etických princípov ochrany NKD?

Vysoko

Stručne opíšte účasť súkromného sektora na ochrane NKD, uveďte príklady a vysvetlite, ako sa dodržiavajú etické princípy.

Etické princípy a podpora participácie sú zakotvené v zákone o kultúrnych a vzdelávacích aktivitách a v ďalších legislatívnych opatreniach, ako je uvedené v otázkach B20.2 a verejných politikách (otázka B11.1). Rešpektovanie ľudských práv, nediskriminácia a rovnaké zaobchádzanie sú povinné pre získanie finančnej podpory z verejných zdrojov.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Do veľkej miery

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu udržať mieru participácie a rozvíjať a posilňovať motiváciu jednotlivcov, skupín a komunít v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva k ďalšej spolupráci.

22. Rozsah, v akom občianska spoločnosť prispieva k monitorovaniu ochrany NKD

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 22 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 22.1

Umožňuje existujúce prostredie komunitám, skupinám a jednotlivcom monitorovať a vykonávať vedecké, technické a umelecké štúdie o programoch a opatreniach na ochranu NKD?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako môžu komunity, skupiny a jednotlivci monitorovať a vykonávať vedecké, technické a umelecké štúdie o programoch a opatreniach ochrany NKD.

Aktivity v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry (pre široké spektrum subjektov a jednotlivcov), vrátane ich výskumu, sú od roku 2016 systematicky financované prostredníctvom Fondu na podporu umenia (Zákon č. 284/2014 Z. z. o Umeleckej rade SR a o zmene a doplnení zákona č.434/2010 o dotáciách Ministerstva kultúry Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov). Projekty v oblasti kultúry národnostných menšín (vrátane ich tradičnej ľudovej kultúry) od roku 2018 podporuje Fond na podporu kultúry národnostných menšín, verejnoprávna inštitúcia zriadená a fungujúca podľa zákona č. 138/2017 Z. z. o Fonde menšinových kultúr a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Z dotačného systému MK SR boli v sledovanom období financované tri hlavné programy: Obnovme si svoj dom, Kultúra marginalizovaných skupín a Kultúrne poukážky. V súlade s vtedy platným zákonom č. 434/2010 Z. z. o dotáciách poskytovaných Ministerstvom kultúry Slovenskej republiky v znení zákona č. 79/2013 Z. z. (§6 ods. 1 písm. c)), dotácie boli poskytnuté aj v roku 2020 v rámci samostatného grantového programu Podpora miestnej a regionálnej kultúry. Ministerstvo kultúry SR ako sprostredkovateľ pre prioritnú os 3 – „Mobilizácia tvorivého potenciálu v regiónoch“ vyhlásilo v roku 2017 výzvu na získanie nenávratných grantov v rámci Integrovaného regionálneho operačného plánu (Špecifický cieľ: 3.1 – „Stimulácia podpory udržateľnej zamestnanosti“. a nové pracovné miesta v kultúrnom a kreatívnom priemysle vytvorením priaznivého prostredia pre rozvoj tvorivých talentov a netechnologické inovácie“, ktorá zahŕňala aj remeslá).

Komunity, skupiny a jednotlivci zvyčajne úzko spolupracujú s akademickou sférou pri uskutočňovaní vedeckých, technických a umeleckých štúdií o ochranných opatreniach NKD.

Otázka 22.2

Umožňuje existujúce prostredie mimovládny organizáciám a iným orgánom občianskej spoločnosti monitorovať a vykonávať vedecké, technické a umelecké štúdie o programoch a opatreniach ochrany NKD?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako môžu mimovládne organizácie a iné orgány občianskej spoločnosti monitorovať a vykonávať vedecké, technické a umelecké štúdie o programoch a opatreniach ochrany NKD.

Opatrenia prijaté na tento účel sú totožné s vyššie popísanými, finančná podpora sa poskytuje na základe rôznych projektových schém. Mimovládna organizácia akreditovaná UNESCO, Národopisná spoločnosť Slovenska (založená v roku 1958) združuje absolventov etnológie, ako aj študentov tohto odboru alebo príbuzných odborov; komunita ľudí, ktorí sa zaujímajú o ochranu NKD, pochádzajúcich z rôznych akademických a neakademických inštitúcií, múzeí, inštitúcií neformálneho vzdelávania atď. Prostredníctvom networkingu a podpory odborníkov z rôznych oblastí etnológie, muzeológie, folkloristiky a sociálnej antropológie dobrovoľníckymi aktivitami súvisiacimi s výskumom, propagáciou a vzdelávaním NKD prispieva k monitorovaniu ochranných programov a opatrení týkajúcich sa NKD.

Otázka 22.3

Umožňuje existujúce prostredie vedcom, odborníkom, výskumným inštitúciám a odborným centrárom monitorovať a vykonávať vedecké, technické a umelecké štúdie o programoch a opatreniach ochrany NKD?

Áno

Stručne opíšte a uveďte príklady, ako môžu vedci, odborníci, výskumné inštitúcie a odborné centrá monitorovať a vykonávať vedecké, technické a umelecké štúdie o programoch a opatreniach ochrany NKD.

Akademická sféra (vysoké školy, univerzity) a SAV majú významnú úlohu pri ochrane a správe nehmotného kultúrneho dedičstva a rozvoji ľudského kapitálu. Ministerstvo kultúry SR a jeho organizácie intenzívne medzirezortne spolupracujú v oblasti nehmotného kultúrneho dedičstva najmä s Ústavom etnológie SAV (jeho pracovníci sú aj členmi odborných pracovných skupín ministerstva), CTLK pri SĽUK-u, ÚĽUV, a pod. Ústav hudobnej vedy SAV disponuje bohatými zbierkami z oblasti etnomuzikologického a etnochoreologického výskumu, ktoré je potrebné čo najskôr digitalizovať, aby boli chránené, uchovávané a prístupné verejnosti.

V roku 2005 bola zákonom č. 172/2005 Z. z. pri ministerstve školstva zriadená Agentúra na podporu výskumu a vývoja (ďalej len „APVV“) o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o zmene a doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov. APVV je jednotná národná grantová agentúra zriadená na podporu výskumu a vývoja na Slovensku poskytovaním finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu na financovanie realizácie projektov výskumu a vývoja. Viac informácií a zoznam podporených projektov nájdete na <https://www.apvv.sk/>

Vedecká grantová agentúra Ministerstva školstva SR a Slovenskej akadémie vied (SAV) (ďalej len „VEGA“) je interný grantový mechanizmus pre rezort školstva a SAV, ktorý zabezpečuje koordinovaný postup pri výbere a hodnotení projektov základného výskumu realizovaných vysokými školami a výskumnými ústavmi SAV. VEGA navrhuje ministrom školstva a predsedovi SAV výšku grantov na financovanie vybraných nových a prebiehajúcich vedeckých projektov z inštitucionálnych finančných zdrojov. Všetky projekty financované VEGA sú zverejnené online na: <https://www.minedu.sk/vysledky-hodnotenia-novych-projektov-a-financovanie-projektov-vega/>.

Grantová agentúra kultúry a školstva Ministerstva školstva SR (ďalej len „KEGA“) je interný grantový mechanizmus určený na podporu projektov v aplikovanom výskume vo vzdelávaní, pedagogike, výtvarnom a múzickom umení, iniciovaných výskumníkmi z verejných vysokých škôl alebo MŠ SR, v

konkrétnych tematických oblastiach z inštitucionálnych finančných zdrojov verejných vysokých škôl. Všetky projekty financované KEGA sú zverejnené online na: <https://www.minedu.sk/vysledky-hodnotenia-novych-projektov-a-financovanie-projektov-kega/>

Sekcia cestovného ruchu Ministerstva dopravy zodpovedá za rozvoj cestovného ruchu na Slovensku podľa zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore odvetvia cestovného ruchu v znení neskorších predpisov; pripravuje koncepčné a strategické politické a legislatívne dokumenty, podieľa sa na príprave medzirezortných materiálov, prípadne na implementácii medzinárodných dohovorov, dohôd a dokumentov v rezorte cestovného ruchu. Jeho dotačný mechanizmus určený na financovanie rozvojových aktivít zahŕňa aj vytváranie ponúk produktov a služieb cestovného ruchu vrátane prezentácie a šírenia nehmotného kultúrneho dedičstva. Na miestnej a regionálnej úrovni tieto participatívne aktivity zabezpečujú regionálne a miestne organizácie destinačného manažmentu. Na národnej úrovni marketingové a prezentačné aktivity (vrátane prezentácie nehmotného kultúrneho dedičstva doma a v zahraničí) realizuje Slovakia Travel, novovzniknutá rozpočtová organizácia ministerstva dopravy.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu zachovať a prípadne ďalej rozvíjať štandardy existujúceho prostredia umožňujúce rozšírenie participácie všetkých typov zainteresovaných strán na monitorovaní, štúdiu a výskume nehmotného kultúrneho dedičstva.

23. Počet a geografické rozloženie mimovládnych organizácií, verejných a súkromných orgánov a súkromných osôb zapojených do výboru v poradnej alebo konzultačnej funkcii (tento ukazovateľ monitoruje a vykazuje sekretariát na globálnej úrovni)

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 23 celkového rámca výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

24. Percento/podiel štátov, zmluvných strán, aktívne zapojených s ostatnými zmluvnými štátmi do spolupráce v oblasti ochrany

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 24 celkového rámca výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 24.1

Existuje spolupráca na implementácii ochranných opatrení pre NKD vo všeobecnosti na:

- Bilaterálnej úrovni

Medzinárodná spolupráca prebieha formou bilaterálnych a multilaterálnych kontaktov, účasťou na pravidelných zasadnutiach orgánov UNESCO (zástupcovia MK SR a CTĽK pri SĽUK-u), ako aj účasťou na konferenciách a seminároch v zahraničí. V oblasti medzinárodnej spolupráce sa v sledovanom období uskutočnilo niekoľko významných aktivít bilaterálne:

Európske expertné stretnutie nehmotného kultúrneho dedičstva (v Szentendre, Maďarská republika 2016 – pri príležitosti osláv 10. výročia ratifikácie Dohovoru UNESCO).

Niekoľko spoločných rokovaní s Českou republikou o nadnárodnej nominácii Bábkarstvo na Slovensku a v Česku, ktorá bola zapísaná v roku 2016. Minister kultúry SR a minister kultúry ČR podpísali Memorandum o Slovensko-českom poradnom výbore pre bábkarstvo. Na národnej i medzinárodnej úrovni bolo zorganizovaných niekoľko prezentácií bábkarstva, sprevádzané veselohernou komédiou Gašparko zo SĽUK, ako aj výstavou prvkov NKD Slovenska.

- Regionálnej úrovni

V rokoch 2016 – 2017 prebiehala intenzívna spolupráca medzi zástupcami Slovenska, Rakúska, Nemecka, Maďarska a Českej republiky s cieľom pripraviť spoločnú medzinárodnú nomináciu. Slávnostný podpis medzinárodnej nominácie „Blaudruck / Modrotisk / kékfestés / Modrotlač – resist block printing and indigo dyeing in Europe“ národnými zástupcami sa uskutočnil v marci 2017 vo Viedni.

V roku 2021 sa Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV a CTĽK pri SĽUK-u podieľali na tvorbe návrhu medzinárodného projektu na regionálnej úrovni s názvom Vytvorenie regionálnej inventarizácie osvedčených postupov nehmotného kultúrneho dedičstva (NKD) súvisiaceho s prírodnými zdrojmi pozdĺž rieky Dunaj. Iniciatívu koordinovalo Etnografické múzeum v Belehrade/Centrum nehmotného kultúrneho dedičstva, Srbsko. Zúčastnené krajiny: Rakúsko, Bulharsko, Rumunsko, Srbsko a Slovensko.

- Medzinárodnej úrovni

Účasť predstaviteľov Slovenskej republiky na Prvom Fóre expertov na úrovni Číny a krajín strednej a východnej Európy o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva v Poľsku v roku 2016 s príspevkami súvisiacimi s implementáciou Dohovoru na Slovensku, ako aj otázkami udržateľnosti a ochrany nehmotného kultúrneho dedičstva.

5. medzinárodné fórum „Tradičná kultúra ako strategický zdroj trvalo udržateľného sociálneho rozvoja“ v Mogileve (Bielorusko, 2016).

Európska sieť kontaktných miest pre Dohovor z roku 2003 (ENFP) – neformálna európska sieť kontaktných bodov (osôb) pre Dohovor z roku 2003 (ENFP) v krajinách I. a II. skupiny UNESCO.

Otázka 24.2

Existuje spolupráca pri implementácii ochranných opatrení pre špecifické prvky NKD, najmä tie, ktoré sú v nebezpečenstve, tie, ktoré sa nachádzajú na územiach viac ako jedného štátu, a prvky nachádzajúce sa na hraniciach štátov na:

- Bilaterálna úroveň

Po pri prezentácii výsledkov implementácie Dohovoru na odborných konferenciách, fórach, pracovných skupinách a kultúrnych podujatiach (festivaly, výstavy, umelecké prezentácie) sa v roku 2016 realizovali aktivity (Nehmotné poklady – galaprogram s medzinárodnou účasťou, panelové výstavy uvedených predmetov), ktoré akcentovali 10. výročie ratifikácie Dohovoru Slovenskou republikou, v roku 2018 podujatia zdôrazňujúce vzájomné väzby s Českou republikou pri oslavách 100. výročia vzniku Československa – program Nehmotné poklady Slovenska a Česka.

- Regionálna úroveň

Počas rokov 2019 – 2020 prebiehali intenzívne rokovania o príprave medzinárodnej nominácie Tradície spojené s chovom koní plemena Lipican, ktoré prebiehali v jednotlivých krajinách podieľajúcich sa na príprave nominácie (Ľubľana/Slovinsko, Viedeň/Rakúsko, Bratislava/Slovensko, Lipik/Chorvátsko, Gödöllő/Maďarsko atď.).

Otázka 24.3

Vymieňajú sa informácie a skúsenosti o NKD a jeho zabezpečení, vrátane osvedčených ochranných postupov, s ostatnými zmluvnými štátmi?

Áno

Pomocou príkladov stručne vysvetlite, ako takéto výmeny fungujú, ich účel (ciele) a výsledok (výsledky).

Expertka Ľubica Voľanská sa v roku 2019 stala členkou Hodnotiaceho orgánu – poradného orgánu Medzivládneho výboru Dohovoru s mandátom na štyri roky, čo súvisí s jej intenzívnou účasťou na rokovaníach.

Národné osvetové centrum buduje aktívne partnerstvá a spolupracuje s medzinárodnou organizáciou pri UNESCO CIOFF (Medzinárodná rada organizátorov folklórnych festivalov a festivalov tradičného umenia). Slovenská národná sekcia CIOFF bola obnovená z iniciatívy Medzinárodného folklórneho festivalu Myjava v roku 2018. Aktívna je intenzívna komunikácia a spolupráca s medzinárodnou organizáciou CIOFF a jej národnými sekciami, najmä s Národným ústavom ľudovej kultúry v Strážnici (Česká republika) a severo-stredoeurópsky sektor CIOFF, ktorého členom je aj Slovenská národná sekcia CIOFF. V rokoch 2018 – 2020 sa konal svetový kongres CIOFF v Ufe (2018) a Santiagu de Chile v roku 2019. Zástupca SR sa v roku 2020 zúčastnil na prvom pracovnom stretnutí komisie CIOFF pre

detské folklórne hnutie pre strednú resp. východnej Európy v Maďarsku, kde bol nastavený systém komunikácie a prieskumu detského folklórneho hnutia v členských štátoch CIOFF so spoločnými cieľmi. V roku 2021 sa konal 50. svetový kongres CIOFF v Budapešti, Maďarsko.

Otázka 24.4

Zdieľali ste niekedy dokumentáciu týkajúcu sa prvku NKD prítomného na území iného zmluvného štátu?

Áno

Opíšte všetky relevantné prípady, pomenujte prvok a ďalšie zúčastnené štáty, zmluvné strany.

Zástupcovia CTĽK pri SĽUK-u sa spolu s komunitou insitných maliarov z Kovačice (Srbsko) podieľajú na príprave nominácie tohto prvku na zápis do Reprezentatívneho zoznamu nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva. Slovenskí experti spustili pilotný projekt digitalizácie srbskej insity. Navyše všetka spolupráca, ktorá smerovala k predkladaniu medzinárodných nominácií, bola založená na vzájomnej spolupráci a výmene informácií.

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Splnený

Cieľ pre ďalšiu správu:

Splnený

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Budeme pokračovať v rozvoji existujúcich bilaterálnych a multilaterálnych partnerstiev, najmä v oblasti ochrany a rozvoja NKD, a nadviažeme nové partnerstvá, najmä v oblasti výmeny informácií a skúseností o NKD.

25. Percento/podiel štátov, zmluvných strán, aktívne zapojených do vytvárania medzinárodných sietí a inštitucionálnej spolupráce

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 25 celkového rámca výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

Otázka 25.1

Podieľate sa na činnosti nejakého Centra 2. kategórie pre NKD?

Nie

1

Vyberte Centrum 2. kategórie

-

Opíšte aktivity a zapojenie vašej krajiny.

Otázka 25.2

Podporuje sa vytváranie medzinárodných sietí medzi komunitami, skupinami a jednotlivcami, mimovládnyimi organizáciami, odborníkmi, odbornými centrami a výskumnými ústavmi, ktoré sú aktívne v oblasti NKD?

Áno

Stručne opíšte, uveďte príklady, špecifikujte zainteresovaných partnerov a ako je vytváranie sietí povzbudzované a podporované.

Úloha je čiastočne splnená. Fond na podporu umenia z verejných zdrojov podporuje medzinárodnú prezentáciu a mobilitu, rozvoj bilaterálnej a multilaterálnej medzinárodnej spolupráce v oblasti tradičnej kultúry, folklóru a neprofesionálneho umenia. Fond na podporu kultúry národnostných menšín podporuje každoročnú medzinárodnú mobilitu osôb patriacich k národnostným menšinám vrátane NKD.

Otázka 25.3

Zúčastňujete sa na aktivitách iných medzinárodných a regionálnych orgánov ako UNESCO súvisiacich s NKD?

Áno

1

Medzinárodné a regionálne orgány

Iné

Činnosť/projekt súvisiaci s NKD

Účasť predstaviteľov SR na prvej Čína – krajinách strednej a východnej Európy.

Príspevky k ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva

Fórum na úrovni expertov o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva .

Východiskový stav a cieľ

Prvá stupnica uvedená nižšie automaticky udáva, do akej miery je tento ukazovateľ splnený na základe vyššie uvedených informácií. Predstavuje **základ** pre budúce vykazovanie. Druhá stupnica vám umožňuje na dobrovoľnom základe definovať cieľ pre ďalšie podávanie správ o šesť rokov a textové pole vám umožňuje vysvetliť, ako chcete tento **cieľ** dosiahnuť.

Do akej miery je aktuálny ukazovateľ splnený:

Do veľkej miery

Cieľ pre ďalšiu správu:

Do veľkej miery

Stručne vysvetlite, prečo sa štát rozhodol stanoviť tento cieľ pre nasledujúci cyklus podávania správ a ako sa ho bude snažiť dosiahnuť. Pritom sa môžete odvolať na špecifické aspekty a hodnotiace faktory pre tento ukazovateľ, ktoré by štát mohol chcieť riešiť:

Máme ambíciu podporovať medzinárodnú prezentáciu a mobilitu v tejto oblasti a nadväzujeme nové partnerstvá.

26. Fond nehmotného kultúrneho dedičstva UNESCO účinne podporuje ochranu a medzinárodnú angažovanosť (tento ukazovateľ monitoruje a vykazuje sekretariát na globálnej úrovni)

Usmernenie zodpovedajúce indikátoru 26 rámca celkových výsledkov:
angličtina | francúzština | španielčina

C. – Fujara – hudobný nástroj a jeho hudba

C.1. Sociálne a kultúrne funkcie

Fujara ako tradičný ľudový hudobný nástroj, ktorý má špecifické postavenie v slovenskom ľudovom inštrumentári, si zasluhuje pozornosť predovšetkým z hľadiska zachovania kultúrneho a duchovného odkazu našich predkov. Svojím tvarom, charakterom zvuku, históriou, postavením v tradičnej kultúre národa si vyslúžila pozornosť v regionálnom i nadregionálnom vnímaní tradičnej ľudovej i európskej hudby prevažne u strednej a staršej generácii. Dodnes je fujara v povedomí verejnosti ako symbol regiónu Podpoľanie.

Za nositeľov tradície sa považujú samotní fujaristi. Môžeme spomenúť predsedu spolku fujaristov Romana Malatinca, kokavských fujaristov Pavla Bielčíka, Miroslava Moncoľa, Jána Krotáka, ďalších fujaristov, ako sú Tibor Koblíček, Igor Danihel, Ľubomír Paríčka, Roman Bienik, Milan Katreniak, Karol Kočík, Roman Malatinec, Ľubomír Tatarka, Dano Homola, Vladimír Homola, Alexander Králik, prípadne fujarové trio Javorová Hužva (Michal Fiľo, Ján Kulfas, Daniel Mudrák). Úlohou nositeľov je udržiavať a odovzdávať tradíciu výroby fujár a hry na tento hudobný nástroj pre ďalšie generácie.

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

V súčasnosti je fujara aj vďaka zápisu v centre záujmu. Fujara a jej hudba sa v súčasnosti prezentuje na rôznych folklórnych podujatiach doma aj v zahraničí. Do istej miery môže byť rizikom samotný pretrvávajúci trend záujmu o fujaru a jej hudbu. S rastúcim dopytom po fujare vzniklo mnoho nových výrobcov, avšak ich techniky sa často líšia od tradičnej výroby a hlavným motívom sa pre nich stáva vidina možného zárobku. Rovnaká situácia nastáva aj v oblasti interpretácii tradičnej fujarovej hry.

Je dôležité podotknúť, že v regióne, kde fujara mala svoje pevné miesto evidujeme menší počet výrobcov, ale aj záujemcov o interpretáciu fujarovej hry, najmä u mladej generácii, a to aj napriek realizovaným aktivitám. Komunita hľadá nástroje na zvýšenie záujmu o tento hudobný nástroj pre mladú generáciu ako budúcich výrobcov/interpretov. Možné riešenia vidí v zmene učebných osnov, vo finančnej podpore pre remeselnú výrobu a interpretáciu tradičnej interpretačnej hry a v rôznych prezentačných aktivitách. Komunita by tiež uvítala nárast vzniku inštitúcií, ktoré by sa popri snahe celkovo zabezpečiť zachovanie kultúrno-historického a prírodno-historického dedičstva regiónu, podieľali aj na zachovaní kultúrneho a duchovného odkazu predkov v nadväznosti na fujaru a podporovali by tak aktivity menších organizácií. V tomto momente nositelia nepociťujú výraznejšiu podporu a ich motiváciou ostáva ich silný vzťah a úcta k prvku.

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Po zápise do zoznamu možno evidovať najmä mediálny záujem o fujaru, čo potvrdzuje, že prišlo k zviditeľneniu prvku, zároveň sa však zabránilo možným negatívnym vplyvom globalizácie. Fujara – hudobný nástroj a jeho hudba bola prvým zapísaným prvkom do zoznamu a jej zápis bol inšpiráciou pre niekoľko ďalších nominácií do Národného zoznamu NKD. Vzástol záujem nielen o fujaru, ale o kultúrne dedičstvo ľudových hudobných nástrojov všeobecne. Zviditeľnila sa tak nielen fujara, ale aj ďalšie hudobné nástroje, ktoré sa v neskorších rokoch zapísali do Národného zoznamu NKD, ako fujara trombita, rífová píšťala, či gajdica.

Krátko po zápise, v roku 2006, vzniklo združenie Duša fujary pod vedením Dušana Hollíka. Jeho cieľom bolo sprístupniť fujaru aj verejnosti v zahraničí.

Zápis podnietil vznik niekoľkých podujatí, akým bol napríklad scénický program Poďakovanie za dar Fujary v roku 2006. Výstava Fujara a majstrovstvo tradičných hudobných nástrojov – Desatoro o fujare, ktorá bola prezentovaná priamo v budove sídla UNESCO, podnietila inštaláciu rovnomenných výstav vo viacerých pamäťových inštitúciách na Slovensku. Aj v súčasnosti sa viacero podujatí organizuje pri príležitosti výročia zápisu prvku do zoznamu. V roku 2020 sa pri príležitosti 15. výročia zápisu prvku do zoznamu konali podujatia ako Desať právd o fujare či Deň fujary. Zároveň sa fujara začala objavovať aj v priestore, ktorý nesúvisel s folklórnym prostredím.

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Prvok sa najčastejšie prezentuje na domácich aj zahraničných folklórnych festivaloch. Zároveň sa pre zachovanie tejto tradície organizujú aj kurzy výroby a hry na fujaru. Samotní nositelia sa často stretávajú so záujmom verejnosti vyskúšať si výrobu a hru na nástroji, pričom tento záujem sa prejavil pri ľuďoch každej vekovej kategórie, prevažne u mužov.

Prezentácia prvku sa často uskutočňuje prostredníctvom vzdelávacích aktivít. Regionálne centrum remesiel ÚĽUV organizuje k tejto téme pravidelné prednášky prof. Oskara Elscheka. Výstava Desať právd o fujare sa prvýkrát konala v Žiline v roku 2020 pri príležitosti 15. výročia zápisu prvku do zoznamu. Bola spojená s odbornou prednáškou Bernarda Garaja a Karola Kočíka. Pri 15. výročia zápisu prvku do zoznamu sa konalo podujatie Deň fujary, ktoré organizovalo Regionálne centrum remesiel ÚĽUV.

Domáce aj zahraničné médiá javili záujem o prvok predovšetkým tesne po jeho zápise do zoznamu. V súčasnosti je prvok prezentovaný najmä rádiom Regina, ktoré sa sústreďuje na regionálnu kultúru s ohľadom na špecifiká danej lokality.

C.5. Účasť komunity nositeľov na ochrane prvku

Komunita fujaristov sa pravidelne stretáva na rôznych podujatiach či pri herných príležitostiach. Na Slovensku funguje Spolok fujarášov, ktorého predseda je Roman Malatinec. Cieľom spolku je zachovávanie, udržiavanie, citlivé rozvíjanie a prezentácia kultúrnej tradície hry na fujaru ako aj jej výroby a uplatňovania v kultúrnom živote spoločnosti. Spolok dokumentuje tradičnú hru starých majstrov aj inštrumentálny prejav súčasných nositeľov a zdieľa ich s novými členmi. Spolok tiež organizuje stretnutia predovšetkým s mladou generáciou s cieľom pomôcť jej pochopiť duchovný význam, postavenie a poslanie prvku v kontexte so slovenskou aj európskou inštrumentálnou hudbou. Založená je aj Rada starších fujaristov, ktorej úlohou je zachovať tradičný spôsob výroby a hry na nástroj.

Nositelia si často vytvárajú vlastný archív zvukového aj obrazového materiálu získaného na hudobných podujatiach či stretnutiach fujaristov. Medzi významné podujatia organizované samotnými nositeľmi patrí Celoslovenská prehliadka fujarášov v Korytárkach a Celoslovenské stretnutie fujaristov v Čičmanoch.

V neposlednom rade sa nositelia podieľajú aj na vzdelávaní ich nasledovníkov, a to nielen v podobe workshopov, ale priamo kurzami. Za týmto účelom boli tiež vydané náučné DVD Škola hry na fujaru a Fujarový spevník, na ktorých sa podieľali viacerí výrobcovia a interpreti.

C.6. Inštitucionálny kontext

Ústredie ľudovej umeleckej výroby, Obchodná 64, 816 11 Bratislava, craft@uluv.sk,
00421 908 917 454

Spolok fujarášov, Imatra 2445/9, 960 01 Zvolen, fujarasi@pobox.sk

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce, 00421 2
204 78 201, tlk@sluk.sk

C.7. Účasť komunit nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo oficiálnych zástupcov prvkov zapísaných v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku. Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komunit o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v rok 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku

Pracovníčky CTĽK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komunit nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTĽK dva online semináre, na ktorých obe expertky, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní, zodpovedali všetky otázky od predstaviteľov komunit týkajúce sa jeho vyplňania. Seminárov sa aktívne zúčastnili približne dve tretiny zástupcov všetkých prvkov a aktivít zapísaných v oboch národných zoznamoch. S tými, ktorí sa nemohli zúčastniť online workshopov, pracovníčky CTĽK individuálne telefonicky konzultovali dôležitosť i nuansy vyplňovania formulára. Aj v priebehu vypracovávanía formulára zástupcovia komunit živo komunikovali s pracovníčkami CTĽK na individuálnej úrovni o prípadných nejasnostiach. Pandemická situácia znemožnila osobné stretnutia a aj rozsah možností získavania informácií. Komunikácia aj v rámci komunit prebiehala často tiež online či telefonicky

Práve pri tomto prvku, prvom zapísanom do RZ NKD na Slovensku i RZ NKD ľudstva UNESCO, malo CTĽK problém s opätovným rozbehnutím komunikácie so zástupcami komunity. Pôvodní oficiálni predkladatelia spisu už nejestvujú. CTĽK preto oslovilo vybraných najaktívnejších a najrešpektovanejších reprezentantov komunity, ktorí po podrobnejšom vysvetlení situácie boli nápomocní pri hodnotení.

C. – Terchovská muzika

C.1. Sociálne a kultúrne funkcie

Terchovská muzika je životaschopný prvok. Je pre spoločenstvo nositeľov dôležitý, pretože je nosným elementom sebaidentifikácie v rámci miestnej a regionálnej kultúry. Prvok je spojený najmä s obcou Terchová, podľa ktorej nesie prívlastok. Rozšírený je však i v ďalej v regióne severozápadného Slovenska, predovšetkým v Terchovskej, Vadičovskej a Bystrickej doline. Na viacerých miestach Slovenska sa ku nemu hlásia izolované diaspóry vystažovalcov z uvedených lokalít a ich potomkov.

Hlavnými nositeľmi prvku v súčasnosti sú muzikanti, speváci a tanečníci všetkých generácií. Ich hlavnou úlohou je hrať, spievať a tancovať pri rôznych príležitostiach verejných aj súkromných. Špeciálnu zodpovednosť majú najmä pôvodní najstarší žijúci nositelia, verejne činné aktívne zoskupenia a školy. Najstarší nositelia odovzdávajú svoje znalosti ďalším generáciám laikov aj odborníkov. Aktívne zoskupenia prezentujú prvok na verejnosti a v médiách. Školy sú sprostredkovateľom medzi pôvodnými nositeľmi, či aktívnymi zoskupeniami a deťmi, či mládežou.

Terchovská muzika je atraktívnym prvkom aj pre mladú generáciu, o čom svedčí aj hojná a úspešná účasť mladých interpretov na súťažiach rôzneho druhu a úrovne.

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

Bezprostredne po zápise sa dostalo prvku najmä mediálnej pozornosti a propagácie. Neskôr vzniklo viacero nových podujatí zameraných na prezentáciu prvku a na existujúcich podujatiach dostáva viac priestoru. Prvok zarezonoval aj v rámci cestovného ruchu v danej oblasti.

Aj po zápise Terchovskej muziky do zoznamu zostalo jej silnou stránkou bohaté personálne zázemie, nepretržitá kontinuita založená na ústnom tradovaní a vlastné domáce platformy na jej prezentáciu. Životaschopnosť prvku je dostatočná, nakoľko nehrozí jeho bezprostredný zánik. Vďaka zápisu sa znížilo riziko v podobe devalvácie jeho kultúrnej hodnoty a nízkeho spoločenského ocenenia. Z pohľadu komunít nositeľov sa v oblasti financií toto ocenenie nijako neprejavilo v porovnaní s obdobím pred zápisom. Prvok je spoločnosťou uznávaný, no z ich pozície nie je dostatočne uznávaný kultúrnymi organizáciami, ktoré majú vo svojom poslaní finančnú a organizačnú podporu tradičnej ľudovej kultúry.

Najväčším ohrozením prvku je nevedomosť a z toho prameniace preceňovanie, alebo podceňovanie tradície vlastnými členmi spoločenstva. Jednoduchosť, skromnosť až naivitu a krásu skrytú v detaile si mnohí zamieňajú za primitívnosť. Domáci interpreti hlavne z radov mládeže z tohto dôvodu upúšťajú od pestovania terchovskej muziky, alebo hľadajú interpretačné uspokojenie v atraktívnejších folklórnych a iných žánroch. Následná strata poznania celej šírky autentickej tradície má za následok pretrhnutie kontinuity, ktorá sa dá len ťažko obnoviť.

Je potrebné si všimnúť spôsob udržiavania miestnych ľudových hudobných tradícií a preniesť jeho princípy do súčasného sveta 21. storočia. Po zápise sa prejavila postupná zmena pri odovzdávaní tradícií. Oproti minulosti sa deje viac inštitucionalizovanou formou na báze folklorizmu v súboroch, krúžkoch, základných školách a umeleckých školách. Rodiny sa viac sústreďujú na zabezpečenie priaznivých podmienok pre štúdium tradícií potomkov ako na samotné odovzdávanie tradícií.

Positívnym prejavom je súdržnosť komunity, ktorá sa navonok prejavuje v spojení terchovských interpretov 3x ročne v spoločnom vystúpení na Jánošíkových dňoch, počas Jasličkovej pobožnosti na Vianoce a počas Cyrilometodských dní.

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Vnímanie tradície a jej nositeľov v širšom spoločenstve, na regionálnej, štátnej, prípadne medzinárodnej úrovni sa čiastočne zlepšilo. Zápis zvýšil rešpekt a záujem prevažne medzi širokou verejnosťou o podobné druhy hudobného prejavu.

Viditeľnosť nehmotného kultúrneho dedičstva sa síce zápisom zväčšila, samotní nositelia však pociťujú handicap v spolupráci so súkromným sektorom, ktorý by sa mal podľa ich predstáv sústrediť viac aj na nekomerčné využitie nehmotného kultúrneho dedičstva. „Značka“ UNESCO zatiaľ v ich očakávaniach nerezonuje, ako si predstavovali.

Zápis Terchovskej muziky inšpiroval ďalšie nominácie do Reprezentatívneho zoznamu NKD na Slovensku.

Prvok nespôsobuje žiadny konflikt medzi inými skupinami. Prvok neprodukuje nadmerný odpad a využíva pôvodné prírodné materiály z obnoviteľných zdrojov, ktoré sú ekologicky likvidovateľné (zelená kultúra).

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Obec Terchová je najvýraznejší podporovateľ prvku ako organizačne, tak aj finančne. Na ochrane prvku sa podieľa priamou formou (organizovanie medzinárodného festivalu Jánošíkove dni, kde má Terchovská muzika najväčší priestor spomedzi všetkých slovenských festivalov) a tiež nepriamo (poskytovaním priestorového, či technického zázemia a financií pre obecné organizácie aj zoskupenia, kolektívy, či jednotlivcov). Vytvára aj nové priestory (Terchovská galéria) a udržiava existujúce (Amfiteáter nad Bôrami) určené na prezentáciu a sprístupnenie prvku pre širokú verejnosť. Obec podporuje finančne pravidelnými dotáciami z vlastného rozpočtu kultúrne aktivity a voľnočasové vzdelávanie.

Obecné zastupiteľstvo na svojom zasadnutí dňa 28.03.2014 schválilo realizáciu jednotlivých bodov koncepcného dokumentu Ochranné opatrenia na zachovanie a podporu prvku Terchovská muzika. Organizačne zastrešuje aktivity obce najmä príspevková organizácia Miestne kultúrne stredisko, ktoré je organizátorom alebo spoluorganizátorom viac ako 50 podujatí, kde sa preferuje priamo účasť alebo tematika Terchovskej muziky. Z najväčších uvádzame MFF Jánošíkove dni, Cyrilometodské dni, Terchovské fašiangy, Martinské slávnosti, Jasličková pobožnosť a iné.

Komunita nositeľov úzko spolupracuje aj s expertami z Katedry etnológie a folkloristiky Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

C.5. Účasť komunity nositeľov na ochrane prvku

Členovia a členky komunity nositeľov participujú na ochrane prvku najmä prostredníctvom aktívneho hrania a spevu pri rôznych vyššie spomenutých príležitostiach. Z terchovských muzík sú v súčasnosti najvýraznejší predstavitelia Ťažká muzika a Nebeská muzika. Prvá je zložená z významných osobností Terchovskej muziky a bola pri vyhlásení výsledkov v Baku, v Paríži na festivale UNESCO, či na EXPO v Miláne. Nebeská muzika oživila archaické nástroje a na druhej strane sa venuje world music a reprezentovala terchovskú muziku na EXPO v Kazachstane (Astana).

Spolok hudobného folklóru pri Slovenskej hudobnej únii zorganizoval rôzne vzdelávacie aktivity, napr. Seminár o ľudovej hudbe, kde Terchovskú muziku prezentovali Rudolf Patrňčiak a Vladimír Moravčík. Ďalej sa nositelia zúčastňujú na výskume, či už ako samotní obyvatelia obce alebo v spolupráci s expertami z vysokoškolských pracovísk.

V reakcii na zápis do Reprezentatívneho zoznamu NKD ľudstva vznikol subjekt špecializujúci sa na výchovu, vzdelávanie a odovzdávanie tradícií. Je to občianske združenie Akadémia Muzika, ktoré v rámci svojich umeleckých aktivít terchovskú muziku nielen vyučuje, ale organizuje aj rôzne workshopy, interpretačné kurzy a koncerty.

Ďalšími zoskupeniami pracujúcimi s mladou generáciou sú folklórne súbory okolo vedúcej Veroniky Hajasovej a Bobáňovci. V oblasti vzdelávania sa angažujú aj ZŠ s MŠ A.F. Kollára v Terchovej, FS Chotár a FS Terchovec.

Obyvatelia obce Terchová založili neziskovú organizáciu Terchovská muzika a s ďalšími občianskymi združeniami z oblasti kultúry úzko spolupracuje.

C.6. Institutional context/Inštitucionálny kontext

Obec Terchová, Sv. Cyrila a Metoda 96, 01306013 06 Terchová, 041/5695138, terchova@terchova.sk, miestna samospráva, zastupuje 4060 obyvateľov. Je zapojená do ochrany prvkú, vyvíja aktivity v oblasti šírenia informácií o prvkú.

Miestne kultúrne stredisko Terchová, Sv. Cyrila a Metoda 96, 01306 Terchová, 041/5695129, 00421 41 5695 129, 0911 924 189, mks@terchova.sk, kultúrne stredisko. Je zapojené do ochrany prvkú, vyvíja aktivity v oblasti vzdelávania o prvkú, v oblasti šírenia informácií o prvkú, zaoberá sa dokumentáciou prvkú.

Terchovská muzika, n.o, Sv. Cyrila a Metoda 96, 013 06 Terchová, 0905914345, mail@terchovskamuzika.sk, neziskový sektor. Je zapojená do ochrany prvkú, vyvíja aktivity v oblasti vzdelávania o prvkú, v oblasti šírenia informácií o prvkú, zaoberá sa dokumentáciou prvkú.

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava, 00421 2 204 78 201, tlk@sluk.sk. Je zapojené do ochrany prvkú, vyvíja aktivity v oblasti vzdelávania o prvkú, v oblasti šírenia informácií o prvkú, zaoberá sa dokumentáciou prvkú.

Súkromná základná umelecká škola Akadémia muzika, Sv. Martina 245, 01306 Terchová, 0948041161, szus@akademiamuzika.sk. Vyvíja aktivity v oblasti vzdelávania o prvkú

Občianske združenie Nebeská muzika, Školská 104, 01306 Terchová, 090591434500421 905 914 345, mail@nebeskamuzika.sk. Vyvíja aktivity v oblasti šírenia informácií o prvkú, zaoberá sa dokumentáciou prvkú.

Mnohé folklórne súbory, skupiny a jednotlivci z Terchovej a okolia.

C.7. Účasť komunít nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo oficiálnych zástupcov prvkú zapísaných v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komunít o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v rok 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTĽK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komunít nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTĽK dva online semináre, na ktorých obe expertky, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní (Barbora Morongová a Ľubica Voľanská), zodpovedali všetky otázky od predstaviteľov komunít týkajúce sa jeho vyplňania.

Na hodnotiacej správe o stave prvku Terchovská muzika participovala obec Terchová prostredníctvom starostu Jozefa Dávidíka. Poverila vypracovaním správy svojej organizácie. Miestne kultúrne stredisko Terchová na čele s riaditeľom Rudolfom Patrnčiakom a neziskovú organizáciu Terchovská muzika pod vedením etnomuzikológa Mgr. Vladimíra Moravčíka. Tieto organizácie pri príprave oslovili tých, ktorí sa angažujú rôznymi spôsobmi v rámci ochrany a praktikovania prvku Terchovská muzika. Bola tak zabezpečená aktívna účasť spoločenstiev, ktorá pomohla pri zlepšení výmeny informácií medzi zainteresovanými aktérmi a tiež podnietila nové nápady a aktivity na podporu a rozvoj prvku Terchovská muzika.

Obsah hodnotiacej správy tak ovplyvnili aktívni folkloristi, vedúci folklórnych súborov a muzík, pedagógovia vyučujúci príbuzné odbory (regionálna výchova, hudobná výchova, hra na ľudové nástroje, tanec a pod.), odborníci a študenti z oblasti etnomuzikológie, predstavitelia obce, žiaci, pamätníci aj aktívni občania Terchovej, dobrovoľníci, záujmové združenia, neziskové organizácie a občianske združenia. Títo všetci sú garanciou, že prvok Terchovská muzika je životaschopný a aktuálne aj budúce opatrenia účinne prispievajú k ochrane prvku v súčasnosti a jeho zachovaniu pre budúce generácie

C. – Gajdošská kultúra

C.1. Sociálne a spoločenské funkcie

Prvok gajdošská kultúra je rozptýlený na celom území Slovenska, pričom najmenšia intenzita udržiavania tejto kultúry je v súčasnosti na východnom Slovensku a naopak najvyššia na strednom Slovensku.

Gajdy sa uplatňujú predovšetkým pri festivaloch, pri rôznych dedinských zábavách a oslavách sviatkov, pri svadbách, ako aj na Vianoce a na Fašiangy. Na Slovensku sa organizujú pravidelné gajdošské festivaly: Gajdovačka (Oravská Polhora), Gajdošské Fašiangy (Malá Lehota, Jedľové Kostoľany, Veľká Lehota), Zagajduj gajdoško (Veľké Zálužie), Dulické ozveny (Belá – Dulice), Fašiangy v Príbelciach a ďalšie. Gajdoši sa tiež pravidelne prezentujú na špeciálnych akciách v rámci všetkých veľkých folklórnych festivalov: Východná, Myjava, Detva, Hontianska paráda a iných.

V mestách možno gajdy stretnúť na hudobných podujatiach v kluboch, alebo na koncertoch, a to nielen folklórnych. V súčasnosti je dôležitým kanálom na udržiavanie gajdošskej kultúry folklorizmus, no po zápise na Reprezentatívny zoznam NKD ľudstva si však aj obyvatelia dedín s aktívnou gajdošskou kultúrou začali viac uvedomovať význam tohto kultúrneho prejavu pre ich komunitu.

Nositelia prvku sú gajdoši, hudobníci hrajúci na tento nástroj. Cech Slovenských Gajdošov, teda dobrovoľná organizácia, ktorá združuje slovenských gajdošov, ich rozdeľuje do troch skupín podľa úrovne ich schopností:

Majster – skúsený gajdoš, ktorý ovláda svoj nástroj i tradície, alebo vyrába gajdy. Majster môže oficiálne učiť a predstavovať svojich „učňov“.

Tovariš – gajdoš, ktorý už vie pekne zahrať a zbiera ďalšie skúsenosti a zlepšuje svoje schopnosti, aby sa mohol stať majstrom.

Učeň – žiak, ktorý sa učí hrať na gajdy, spravidla je vedený majstrom.

Zodpovednosť za zachovanie prvku majú predovšetkým starší a skúsenejší gajdoši, ktorí majú svojich žiakov a dozerajú na kvalitné osvojenie si tradičného štýlu hry. Mladých žiakov učia majstri Cechu Slovenských Gajdošov: Bernard Garaj, Juraj Dufek, Ľubomír Tatarka, Pavol Kužma, Rastislav Šimkovič, Milan Rusko, Lukáš Lacko, Matej Beňo, Ľudovít Cehelský a prípadne tovariši ako Adrián Matis, Mário Pavel a Dominika Kevická. Deti sa začínajú učiť hrať na gajdy zvyčajne vo veku okolo 8 – 12 rokov.

Nositel'ami prvku sú však v neposlednom rade obyvatelia dedinských komunít s gajdošskou tradíciou, ktorí sa aktívne venujú udržiavaniu starých foriem spevu a tanca pri gajdách v dedinských folklórnych skupinách (Folklórna skupina Briežok – Jedľové Kostoľany, Folklórna skupina z Veľkej Lehoty, viaceré folklórne skupiny z Oravskej Polhory, folklórna skupina Bažalička z Príbeliec, atď).

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

Aj v dôsledku zápisu do Zoznamu sa záujem o hru na gajdy medzi mladými ľuďmi mierne zvyšuje. Gajdoši majú vytvorených niekoľko stálych prezentačných príležitostí na pravidelných gajdošských festivaloch a na príležitostných folklórnych akciách a festivaloch. Zo špeciálnych udalostí je dôležité spomenúť celoštátnu postupovú súťaž a prehliadku sólistov tanečníkov v ľudovom tanci ŠAFFOVA OSTROHA 2018, kde bol jeden z povinných párových tancov práve tanec, ktorý sa tancuje s gajdami. Z folklórnych súborov, ktoré čerpajú z gajdošskej tradície môžeme spomenúť FS Ponitran, ktorý za posledné roky predstavil niekoľko programov, z ktorých bola podstatná časť s gajdami. Profesionálne umelecké teleso SLUK zaradilo do svojho repertoáru tanec pri gajdách aj niekoľko inštrumentálnych spracovaní gajdošskej hry, čím sa gajdošská kultúra dostala na najuznávanejšie divadelné pódia na Slovensku.

Príkladom mimoriadne úspešnej snahy o aktivizáciu gajdošskej kultúry je založenie a vedenie folklórnej skupiny Briežok v Jedľových Kostolnoch, dedine s bohatou gajdošskou tradíciou, ktorá prispieva k posilneniu tradície.

Životaschopnosť prvku sa ďalej dokazuje tým, že sa obnovujú niektoré ďalšie gajdošské tradície, napríklad fašiangová obchôdzka v Príbelciach.

Z regiónov, v ktorých sa mladí ľudia učia hrať na gajdy, treba spomenúť: Košice, Oravská Polhora, Sihelné, Slovenská Ľupča a okolie Banskej Bystrice, Jedľové Kostolany, Nitra a okolie, Boľšov, Bratislava.

Okrem všeobecných hrozieb, akou je na príklad globalizácia, urbanizácia, prirodzené vymieranie pamätníkov a nositeľov, zmeny životného štýlu, príchod nových vrstiev hudobnej kultúry, sa ako vážna hrozba ukázala pandémia, ktorá dočasne výrazne obmedzila život tohto prvku. Nekonal sa kultúrne akcie, majstri sa nemohli stretnúť so svojimi učňami, organizátori nemohli usporadúvať rôzne akcie či čerpať financie na podporu prvku.

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Po zápise prvku vzrástol záujem o gajdy v médiách, vo verejnosti, školách, folklórnych súboroch a skupinách. Na Univerzite Konštantína Filozofa v Nitre na Katedre etnológie a folkloristiky, je po rokoch opäť možné učiť sa hrať na gajdy.

Na štátnej úrovni, na štátom financovaných folklórnych akciách je zvýšený záujem o gajdošskú hudbu. V praxi to znamená, že je viac príležitostí prezentovať gajdy, či hru na gajdy.

Na medzinárodnej úrovni sa vnímanie tradície slovenskej gajdošskej hry zvýšilo rovnako ako záujem o slovenských účastníkov pre zahraničné gajdošské festivaly (Poľsko, Česko, Maďarsko, Chorvátsko, Škótsko, Nemecko, Španielsko, Taliansko a ďalšie). Medzinárodná spolupráca tak presahuje hranice súvisiace len s gajdošskou tradíciou a vedie k dialógu medzi komunitami nositeľov vo všeobecnosti.

Zápis zvýšil rešpekt pre tento prvok a pre nehmotné kultúrne dedičstvo všeobecne. Obce, v ktorých existuje táto tradícia, sa ju snažia udržať a rozvíjať, ako aj iné prvky nehmotného kultúrneho dedičstva. Vo folklórnej komunite vzrástol rešpekt ku gajdám, gajdy sa objavujú na všetkých väčších festivaloch, folklórne súbory a skupiny sa tiež snažia použiť tento prvok, ak majú možnosť.

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Po zápise na Zoznam začali gajdám a gajdošským tancom venovať väčšiu pozornosť aj folklórne súbory a celá folklórna komunita. Vznikli nové príležitosti na prezentáciu gajdošskej kultúry, predovšetkým tancov a inštrumentálnej hudby.

Množstvo zúčastnených strán je aktívnych pri ochrane prvku. Od zápisu v roku 2016 boli vydané 3 albumy s gajdošskou hudbou v rôznych štýloch. Okrem nich sa gajdoši prezentovali aj v niekoľkých hudobných projektoch, ktoré neboli priamo zamerané na gajdošskú hudbu.

Róbert Žilík vydal v roku 2019 publikáciu Kebi ňebou kanás trúbev (vydal DROPIK o.z.), v ktorej prezentuje 300 ročnú tradíciu pastierov sviň a oviec a ich väzbu na gajdošskú tradíciu v stredonitrianskom kraji. Dokumentuje existenciu až 60-tich gajdošov v tejto oblasti.

Starostovia dedín s gajdošskou tradíciou sa stretli na Oravskej Polhore, aby si vymieňali skúsenosti s ochranou a udržiavaním gajdošskej kultúry, jej propagácie, zapojenia obyvateľov dedín, zvýšenia atraktivity regiónov pre turistov, nadväzovania medzinárodných kontaktov, a čerpania pomoci z rôznych schém pre tieto aktivity.

Obec Oravská Polhora získala grant na podporu kultúrnej činnosti mládeže. Táto obec sa tiež stala partnerskou obcou Talianskej obce Coliano a značná časť ich spolupráce sa týka práve udržania gajdošskej kultúry.

C.5. Účasť komunity nositeľov na aktivitách

Najdôležitejšou súčasťou ochranných praktík je samotné praktizovanie prvku, teda hra na hudobný nástroj, ktorú muzikanti-gajdoši praktizujú pri rôznych vyššie spomenutých príležitostiach. Príležitosti v obciach sa rozrastajú. Cech Slovenských Gajdošov napríklad udelil ocenenie „Gajdošská obec“, ďalšej obci: Veľká Lehota. Toto ocenenie dáva Cech obciam so živou gajdošskou tradíciou, ktorú obce silno podporujú. Ďalej boli v spolupráci s obcami odhalené pamätné tabule na domoch gajdošov v Malej Lehote (Gustáv Adamec, Jozef Rajnoha) a v Jedľových Kostoľanoch (Ján Ferov).

Okrem vyššie uvedených činností, ktoré sa všetky dejú buď z iniciatívy gajdošov-muzikantov alebo za ich výrazného pričinenia spomeňme ešte ďalšie činnosti gajdošov združených vo folklórnych skupinách i Cechu Slovenských Gajdošov. Sú to napríklad: zber piesní, výučba tradičných ozdob a cifier pri hre na gajdy a husle, podpora výučby hry na gajdy a pastierske písťaly, podpora výučby spevu. Rovnako je neoddeliteľnou súčasťou snaha o zabezpečenie financií na materiálne prvky, ako napríklad kroj, nákup či výroba nových nástrojov, oprava hudobných nástrojov, podpora rozšírenia počtu zbierkových predmetov v izbe Cechu slovenských gajdošov (ako napríklad gajdy, fotografie, CD, knihy, obrazy).

C.6. Inštitucionálny kontext

Cech slovenských gajdošov (CSG) a Cechová izba CSG, č. d. 565, 029 47 Oravská Polhora
správca cechu: Tomáš Blažek, telefón: +421, majster 00421 949 555 477, izbacsg@gmail.com
Lukáš Lacko – druhý cechmajster, administrátor, 00421 902 705 317
Milan Rusko, 0421 915 054 176, milan.rusko@savba.sk
Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce, 00421 2 204 78 201, tlk@sluk.sk

C.7. Účasť komúnit nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo oficiálnych zástupcov prvkov zapísaných v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku. Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komúnit o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v roku 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTĽK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komúnit nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTĽK dva online semináre, na ktorých obe expertky, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní, zodpovedali všetky otázky od predstaviteľov komúnit týkajúce sa jeho vyplňania. Seminárov sa aktívne zúčastnili približne dve tretiny zástupcov všetkých prvkov a aktivít zapísaných v oboch národných zoznamoch.

S tými, ktorí sa nemohli zúčastniť online workshopov, pracovníčky CTĽK individuálne telefonicky konzultovali dôležitosť i nuansy vyplňovania formulára. Aj v priebehu vypracovávania formulára zástupcovia komúnit živo komunikovali s pracovníčkami CTĽK na individuálnej úrovni o prípadných nejasnostiach.

Pandemická situácia znemožnila osobné stretnutia a aj rozsah možností získavania informácií. Komunikácia aj v rámci komúnit prebiehala online či telefonicky. Hoci takouto formou konzultovali viacerí nositelia, kompilovanie správ za jednotlivé prvky napokon zväčša ležalo na pleciach niekoľkých jednotlivcov z radov komúnit. Na písaní tejto správy sa podieľali členovia CSG, najmä: Lukáš Lacko, Milan Rusko a Ivan Matis.

C. – Tradičné bábkarstvo na Slovensku

C.1. Sociálne a kultúrne funkcie

K hlavným sociálnym a kultúrnym funkciám prvku patrí umelecká, kultúrna, spoločenská, estetická, vzdelávacia a zábavná funkcia. Pre komunitu má v súčasnosti význam aj skutočnosť, že pre ňu prakticky neexistuje žiadne obmedzenie pre tvorbu a interpretáciu. Po zápise prvku do Reprezentatívneho zoznamu nemotného kultúrneho dedičstva ľudstva UNESCO vzrástlo povedomie o bábkarstve i nemotnom kultúrnom dedičstve ako takom nielen v rámci komunity nositeľov, ale aj v širšej verejnosti.

Hlavnými nositeľmi prvku sú amatérske, profesionálne i súkromné bábkové divadlá v Slovenskej republike, ktoré udržiavajú a rozvíjajú svojou činnosťou (predovšetkým hraním divadla, ale aj workshopmi a výstavami) bábkarstvo na Slovensku. Organizačnou časťou festivalov bábkových divadiel sa zaoberajú občianske združenia, ale aj spomínané bábkové divadlá. Základnou zmenou po zápise prvku sa stala skutočnosť, že pokiaľ bol prvok v širšej verejnosti pred zápisom vnímaný skôr ako menšinový divadelný žáner určený najmä deťom s cieľom estetického zážitku a zábavy, v súčasnosti je prvok vnímaný ako súčasť nášho národného (ale často aj miestneho a regionálneho v prípade predchádzajúceho pôsobenia tzv. kočovných bábkarov, alebo v prípade existencie stálych bábkarských scén v meste) kultúrneho dedičstva. Prvok začína viac rezonovať v médiách, ktoré takmer v každom príspevku o bábkarstve zdôrazňujú jeho zápis do RZ NKD ľudstva UNESCO.

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

Súčasná životaschopnosť prvku je zabezpečená početnou produkciou bábkových divadiel a bábkarských festivalov, kurzov, workshopov a seminárov. Funguje na celom Slovensku po celý rok (v divadlách najmä počas divadelnej sezóny, na festivaloch najmä počas divadelných prázdnin). Na Slovensku v súčasnosti pôsobí 7 profesionálnych bábkových divadiel (Bratislava, Senica, Žilina, Košice, Nitra, Banská Bystrica) ktoré počas divadelnej sezóny (september – júl) uvádzajú v priemere 3 – 6 bábkových predstavení pre deti. Okrem toho existuje niekoľko desiatok súkromných a amatérskych divadiel, ktoré pravidelne účinkujú v rámci rôznych festivalov a kultúrno spoločenských podujatí, ale aj v rámci vystúpení pre školy. Téma bábkového divadla je často témou pre hodiny výtvarnej výchovy na 1. stupni základných škôl (výroba bábok, divadielok a dekorácií, kreslenie a maľovanie obrázkov s témou bábkového divadla). Verejnoprávna televízia RTVS uvádza pravidelné relácie pre detského diváka v ktorých účinkujú aj bábky. Pri súčasnom rozsahu a frekvencii praktizovania aktivít súvisiacich s prvkom nie je jeho životaschopnosť ohrozená. Jedinú hrozbu predstavuje slabšia estetická a umelecká úroveň bábkových divadelných predstavení (najmä pri amatérskych bábkových divadlách a jednotlivcoch účinkujúcich s bábkou).

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Zápisy prvku do oboch zoznamov, na úrovni národnej aj úrovni UNESCO, zarezonovali v samotnom spoločenstve nositeľov prvku, následne aj v médiách a v celej spoločnosti. Súčasná aktivita zameraná na životaschopnosť prvku a ďalšiu existenciu výrazne zvýšili povedomie o jeho kultúrnych hodnotách v slovenskej spoločnosti a zvýšili celkový spoločenský rešpekt voči ochotníckemu divadlu. Popularita bábkarstva sa napríklad prejavila záujmom o online prístupné bábkarské predstavenia, účasťou na živých predstaveniach a festivaloch, ohlasoch v médiách a pod. Prvok je súčasťou medzinárodnej nominácie spolu s Českou republikou, čím významne podporuje dialóg medzi dotknutými

komunitami. Zároveň poukazuje na spoločnú kultúrnu, spoločenskú a politickú históriu, ako aj príbuznosťou jazykov oboch krajín. Práve zápis tohto prvku prispel aj k zviditeľneniu prvku i samotného nehmotného kultúrneho dedičstva aj v Českej republike.

Po zápise prvku do zoznamu na národnej úrovni i RZ NKD ľudstva UNESCO si nositelia prvku uvedomili nielen hodnotu kultúrneho dedičstva ktorého je nositeľom bábkarstvo, ale zoznámili sa s nehmotným kultúrnym dedičstvom ako takým v jeho rozmanitých podobách. Uvedomujúc si hodnotu svojho prvku uznávajú aj hodnotu iných prvkov. Zvýšilo sa ich povedomie o nehmotnom kultúrnom dedičstve na miestnej, regionálnej, národnej i medzinárodnej úrovni.

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Publikačnou, dokumentačnou a výskumnou činnosťou sa zaoberá Divadelný ústav, Múzeum hračiek a bábkarských kultúr SNM v Modrom Kameni, CTĽK pri SĽUK-u, viaceré regionálne kultúrne strediská a pod. Výskumu a publikačnej činnosti sa venuje aj vedecká komunita z prostredia teatroológov, teoretikov a historikov umenia a estetikov. Vysokoškolskému vzdelávaniu sa venuje Katedra bábkarskej tvorby pri VŠMU v Bratislave

Prvok je súčasťou vnímania bábkarstva ako zložky kultúry, ktorá sa dá využívať pri rozvoji cestovného ruchu na miestnej, regionálnej i národnej úrovni; pri rôznych kultúrnych a spoločenských podujatiach ako sprievodný program; vo výchovnovzdelávacom programe detí na rôznych stupňoch školského vzdelávania (výchovné koncerty, tvorivé dielne a pod.)

OZ Slovenské centrum pre tradičnú kultúru sa ako predkladateľ prvku prostredníctvom svojich aktivít snaží o technické, administratívne a finančné opatrenia (poskytovanie informácií o prvku, tvorba databázy nositeľov prvku, budovanie archívu, dokumentácia prvku, zapájanie sa do grantových schém na podporu prvku) smerované k ochrane prvku. Organizuje a podporuje aktívnu účasť spoločenstva na podpore a ochrane prvku prostredníctvom vlastných aktivít (napríklad účinkovanie tradičného bábkového divadla Teatro Carnevalo a divadla Teatro Posonii, usporadúvaním festivalov bábkového divadla Anderleho Radvaň a Bábky v Parku, vlastnou publikačnou činnosťou v podobe 3 monografií o bábkovom divadle a početných odborných a vedeckých článkov doma i v zahraničí).

Podobné aktivity vyvíjajú aj ďalší nositelia prvku, predovšetkým spoločenstvo, ktoré reprezentujú amatérske, profesionálne i súkromné bábkové divadlá, inštitúcie (Divadelný ústav, SĽUK, SNM Modrý Kameň), odborná a vedecká komunita (teatroológovia, divadelní kritici, autori).

C.5. Účasť komunity nositeľov na ochrane prvku

Členovia komunity sa zúčastňujú individuálnych výskumov, ktorého výstupy používajú na publikačnú činnosť, propagáciu a prístupňovanie prvku. Vlastným úsilím a prostriedkami si vytvárajú vlastný katalogizovaný archív textových materiálov, faximílií, artefaktov (bábky a scéna), zhromažďujú si tematickú knižnicu, audio a videonahrávky ktoré slúžia pre potreby celej komunity.

Cieľovou skupinou bábkarov je najmä mladá generácia, ktorú oslovujú najmä prostredníctvom bábkových divadelných produkcií vo svojich divadlách (napríklad: Bratislava, Žilina, Nitra, Košice, Banská Bystrica), workshopov, prednášok, ale aj vystúpení mimo divadiel ktoré sú súčasťou bábkarských festivalov (napríklad: Banská Bystrica, Bratislava, Košice, Žilina, Nitra).

Širšie povedomie o bábkarstve sa komunita snaží pozdvihnúť spoluprácou s médiami (napríklad tematická televízna relácia venovaná prvku Bábkarstvo na Slovensku a v Česku v TV NOE), cez

sociálne siete (informácie, aktuality, záznamy predstavení) aktívnou tvorivou umeleckou činnosťou, vedeckou, prezentačnou a publikačnou činnosťou (napríklad výskum ľudovej bábkovej hry Šopka v Topoľovke; vydanie publikácií: Úvod do estetiky bábkového divadla, Dejiny Slovenského divadla I a II, Dejiny slovenskej dramatiky bábkového divadla); organizovaním medzinárodných bábkarských festivalov na Slovensku (napríklad Bábky v parku v Bratislave, Gašpariáda v Nitre, Virvar v Košiciach, Bábková Žilina v Žiline; Bábkarská Bystrica v Banskej Bystrici, Festival divadiel a divadelných škôl krajín V4 v Nitre) a naopak účinkovaním slovenských divadiel v zahraničí.

C.6. Inštitucionálny kontext

Divadelný ústav, doc., Mgr. art. Vladislava Fekete, ArtD. – riaditeľka, Jakubovo nám. 12, 813 57 Bratislava, vladislava.fekete@theatre.sk

SNM Múzeum bábkarských kultúr a hračiek - hrad Modrý Kameň, Zámocká 1, 992 01 Modrý Kameň, helena.ferencova@snm.sk

Bratislavské bábkové divadlo, Ing. Ján Brtiš – riaditeľ, Záhradnícka 95, 821 08 Bratislava, brtis@babkovedivadlo.sk

OZ Slovenské centrum pre tradičnú kultúru, Juraj Hamar – predseda, Jarabinková 8A, 821 09 Bratislava, juraj.hamar65@gmail.com

Mesto Banská Bystrica, Odbor kultúry, športu a cestovného ruchu, Ingrid Hajdučková, Robotnícky dom, Robotnícka 3, 974 01 Banská Bystrica, ingrid.hajduckova@banskabystrica.sk

Tradičné bábkové divadlo Tyjátr, Ivan Gontko, princípál – Farská 42, 949 01 Nitra, gogo@homo.sk

OZ Modranská beseda, Agáta Petrakovičová – bábkarka, organizátorka festivalu Rozprávková Modra, Štúrova 91, 900 01 Modra, agata.petrakovicova@gmail.com

OZ Habakuky, Pavol Hadač – herec, režisér, výtvarník a predseda, Kollárova 48, 974 01 Banská Bystrica, habakuky@habakuky.eu

OZ Priatelia Starého divadla, Mgr. Ladislav Tischler – podpredseda OZ, Farská 42, 949 01 Nitra

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce, 00421 2 204 78 201, tlk@sluk.sk

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky - Sekcia kultúrneho dedičstva, Námestie SNP 33, 831 03 Bratislava, 00421 2 204 82 414, skd@culture.gov.sk

C.7. Účasť komunit nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo oficiálnych zástupcov prvkov zapísaných v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku. Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komunit o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v roku 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTLK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komunít nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTLK dva online semináre, na ktorých obe expertky, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní, zodpovedali všetky otázky od predstaviteľov komunít týkajúce sa jeho vyplňania. Seminárov sa aktívne zúčastnili približne dve tretiny zástupcov všetkých prvkov a aktivít zapísaných v oboch národných zoznamoch. S tými, ktorí sa nemohli zúčastniť online workshopov, pracovníci CTLK individuálne telefonicky konzultovali dôležitosť i nuansy vyplňovania formulára. Aj v priebehu vypracovávanía formulára zástupcovia komunít živo komunikovali s pracovníkmi CTLK na individuálnej úrovni o prípadných nejasnostiach.

Pandemická situácia znemožnila osobné stretnutia a aj rozsah možností získavania informácií. Komunikácia aj v rámci komunít prebiehala online či telefonicky. Hoci takouto formou konzultovali viacerí nositelia, kompilovanie správ za jednotlivé prvky napokon zväčša ležalo na pleciach niekoľkých jednotlivcov z radov komunít.

Spolupráca CTLK s nositeľmi bábkarskej komunity je dlhé roky nadštandardná, preto aj súčinnosť na hodnotiacej správe bola bezproblémová. Pri vyplňaní formulára sme spolupracovali najmä s Jurajom Hamarom, historikom a teoretikom bábkového divadla a s bábkarom Ivanom Gontkom. Obidvaja sú okrem aktívnych bábkarov aj organizátori viacerých bábkarských festivalov na Slovensku i v zahraničí.

C. – Horehronský viachlasný spev

C.1. Sociálne a kultúrne funkcie

Horehronský viachlasný spev je dôležitým stmelovacím prvkom pre spoločnosť žijúcu na Horehroní. Väčšina spoločenských, kultúrnych, ale aj rodinných podujatí sa nezaobíde bez spoločného spievania. Tradícia je pevne zakorenená medzi obyvateľstvom vrchného toku Hrona a to obcí Polomka, Závadka nad Hronom, Heľpa, Pohorelá, Šumiac, Telgárt a Vernár.

Prvok sa od zápisu výrazne spropagoval, dostal nové impulzy na činnosť, výrazne sa zväčšilo povedomie laického obyvateľstva, aj záujem o spev. Tým sa zvýšil aj záujem o nositeľov – ich účinkovanie na rôznych podujatiach v rámci celého Slovenska, ale aj zahraničia. V najväčšom rozlete ho však pribrzdila momentálna pandemická situácia.

Hlavní nositelia prvku sú spevácke skupiny z dotknutých obcí, ale aj spevácka skupina Trnki a Horehronci, ktoré sú tvorené rodákmi a rodáčkami zo spomínaných horehronských obcí, hoci v nich už často nebývajú. Úlohou osôb, väčšinou vedúcich osobností jednotlivých speváckych skupín je organizovať ich aktivity, dohliadať, aby bol prvok prezentovaný v dostatočnej kvalite, udržiavať potrebné nuansy jednotlivých skupín. Domáce spievanie je organizované na báze rodín.

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

Prvok je živým prejavom NKD vo všetkých prostrediach svojej existencie. Napriek tomu existuje niekoľko možných ohrození.

Pretrvávajúcou hrozbou je postupný odliv mladých ľudí z vidieka, zvlášť z Horehronia.

Ako momentálne riziko sa javí pokračujúca pandémia a tým zastavená činnosť, útlm aktivít. Od februára 2020 je problematické združovať sa, napriek tomu sa skupiny pri každej novej situácii stretávajú, týchto momentov je však veľmi málo. V každej speváckej skupine za posledný rok došlo k úmrtiam významných členov, najmä zo staršej generácie, čo taktiež ovplyvnilo činnosť.

Ostáva spoliehať sa na individuálne a rodinné spievanie, hoci aj príležitostí pre stretávanie sa v rámci rodinných osláv je málo.

Zvýšená viditeľnosť prvku v súvislosti s narastaním pociťovanej prestíže nositeľov úzko súvisí i so zvyšovaním pocitu zodpovednosti u príslušníkov komunity nositeľov. Na druhej strane zvýšený rešpekt, ktorý prvku preukazuje po zápise okolitá spoločnosť, v sebe nesie riziko novej rivality medzi členmi komunity, medzi jednotlivými obcami - akéhosi súťaženia o najsprávnejšiu interpretáciu horehronského viachlasného spevu.

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Zápis prvku do RZ NKD ľudstva UNESCO určite prispel k zviditeľneniu a zvýšeniu záujmu o prvok a jeho rešpektovaniu, rovnako ako aj ďalších prvkov nehmotného kultúrneho dedičstva súvisiaceho s pastierskou tradíciou či horskou kultúrou. Zápis prvku Horehronský viachlas napríklad inšpiroval a bol podnetom na nomináciu zápisu Fujara trombita a prvku Vysokohorské nosičstvo do národného zoznamu.

Navyše, nositelia prvku začali byť váženejší, začal byť väčší dopyt po ich prezentácii nielen v bezprostrednom okolí i najmä na štátnej úrovni, ale aj svetovej. Speváckym skupinám reprezentujúcim nositeľov prichádzajú ponuky na účinkovanie na medzinárodných folklórnych festivaloch či iných podujatiach.

Horehronský viachlas je veľmi vhodný na dialóg s inými skupinami, napríklad s členmi etnických menšín, i na vytvorení vzájomného rešpektu. Spev je vždy prvok, ktorý ľudí spája, lebo sa pri ňom môžu vzájomne obohatiť rozličné skupiny ľudí.

Pri ochrane prvku je zapojené a zohľadňované široké spektrum ľudí: muži, ženy rôzneho veku, dokonca prvok propagujú aj rómski spoluobčania, ktorí sú v niektorých prípadoch neoddeliteľnou hudobnou, ale aj speváckou súčasťou prvku, napr. Rómska ľudová hudba Pokošovci.

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Horehronský viachlas je živý prvok, ktorého životaschopnosť je zabezpečená samotným praktizovaním prvku.

Rozličné formy podpory na rôznych úrovniach zahŕňajú:

V spolupráci s expertmi zo Stredoslovenského osvetového strediska Banská Bystrica a Katedrou etnológie a folkloristiky pri UKF v Nitre komunita nositeľov organizuje workshopy a vzdelávacie aktivity.

Existuje spolupráca s Oblastnou organizáciou cestovného ruchu Horehronie, ktorá podporuje snahy o udržateľný turizmus a komunity ju vnímajú ako spoluprácu na vysokej úrovni.

CTĽK realizovalo v roku 2016 video-dokumentáciu viachlasného horehronského spevu v obciach Heľpa, Šumiac, Telgárt, Polomka. Zo starších zbierok boli zdigitalizované a sprístupnené online viaceré audionahrávky na www.fondtlk.sk.

Médiá sa o prvok dostatočne zaujímajú a poskytujú Horehronskému viachlasu potrebný priestor v rôznom type relácií.

Väčšiu podporu by si zaslúžila spolupráca s inými neziskovými organizáciami i súkromným sektorom, ako aj rozvíjanie spolupráce s partnerom zo zahraničia. Potrebnou sa javí byť aj zvyšovanie kapacít (zručností) pri uvedomovaní si právneho povedomia pre členov komunity o ochrane NKD všeobecne ako aj pri získavaní finančných prostriedkov zo štátnych i verejných zdrojov na podporu prvku.

C.5. Účasť komunity nositeľov na ochrane prvku

Okrem samotného praktizovania prvku, teda spievania pri rôznych príležitostiach, robia členovia komunity nositeľov vlastný výskum, pri ktorom vychádzajú z poznania a spomienok starších ľudí, z obecných kroník, zachovaných zápiskov miestnych učiteľov, kantorov. Na uchovanie informácií o prvku vytvárajú vlastný archív zvukového aj textového materiálu. Výsledky výskumu sú použité na propagáciu, dokumentáciu a archiváciu prvku členmi a členkami komunity samotnej.

Na podporu prvku organizujú členovia komunity workshopy a vzdelávacie aktivity v spolupráci so Stredoslovenským osvetovým strediskom Banská Bystrica a Katedrou etnológie a folkloristiky pri UKF v Nitre, kde sa účastníci dozvedajú všeobecné informácie o prvku spojené s ukázkami jednotlivých speváckych skupín a ich špecifik, s možnosťou vyskúšať interpretáciu prvku.

Zároveň sa predstavitelia komunity usilujú o spoluprácu so súkromným sektorom, tá je len v začiatkoch, no rozvíja sa.

C.6. Inštitucionálny kontext

OZ OPORA Pohorelá, Jaroslav Bodnárík, Orlová 563, 97669 Pohorelá (opora.pohorela@gmail.com)

Obec Pohorelá – Fsk Kráľova Hoľa, starostka obce Jana Tkáčiková, Školská 349, 976 69 Pohorelá (obec@pohorela.sk, 048/61 92 102)

Obec Vernár – FS Vernár, starosta obce Vladimír Ondruš, Hlavná 171/65, 059 17 Vernár (info@vernar.sk, +421 903 300 955)

Obec Telgárt – FS Telgárt, starosta obce Peter Novysedlák, Telgárt 70, 976 73 Telgárt (starosta@telgart.eu, 048/61 94 600)

Obec Šumiac – Fsk Šumiačan, starostka obce Jarmila Gordanová, Jegorovova 414/3, 976 71 Šumiac (obecnyurad@sumiac.sk, 048/61 81 318)

Obec Hel'pa – Fsk Hel'pan, starosta obce Peter Hyriak, Farská 588/2, 976 68 Hel'pa (helpa@helpa.sk, 048/61 86 150)

Obec Závadka nad Hronom – Fsk Závadčan, starosta obce Ján Tešlár, Osloboditeľov 144/27, 976 67 Závadka nad Hronom (obuzavadka@stonline.sk, 048/61 83 104)

Obec Polomka – Fsk Brezinky, starosta obce Ján Lihan, Osloboditeľov 12, 976 66 Polomka (kultura@polomka.sk, 048/61 93 190)

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce (tlk@sluk.sk, 02/204 78 201)

Ministerstvo kultúry SR – Sekcia kultúrneho dedičstva, Nám. SNP 33, 813 31 Bratislava – Staré Mesto (skd@culture.gov.sk, +421 2 204 82 414)

C.7. Účasť komunit nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo oficiálnych zástupcov prvkov zapísaných v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku. Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komunit o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v rok 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTĽK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komunit nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTĽK dva online semináre, na ktorých obe expertky, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní, zodpovedali všetky otázky od predstaviteľov komunit týkajúce sa jeho vyplňania. Seminárov sa aktívne zúčastnili približne dve tretiny zástupcov všetkých prvkov a aktivít zapísaných v oboch národných zoznamoch. S tými, ktorí sa nemohli zúčastniť online workshopov, pracovníčky CTĽK individuálne telefonicky konzultovali dôležitosť i nuansy vyplňovania

formulára. Aj v priebehu vypracovávaní formulára zástupcovia komunít živo komunikovali s pracovníkmi CTLK na individuálnej úrovni o prípadných nejasnostiach.

Pandemická situácia znemožnila osobné stretnutia a aj rozsah možností získavania informácií. Komunikácia aj v rámci komunít prebiehala online či telefonicky. Hoci takouto formou konzultovali viacerí nositelia, kompilovanie správ za jednotlivé prvky napokon zväčša ležalo na pleciach niekoľkých jednotlivcov z radov komunít.

Táto správa sa rodila všeobecnou komunikáciou s nositeľmi prvku, vedomosťami, znalosťou života v miestnych komunitách. Čerpali sme zároveň z údajov z terénneho výskumu v lokalitách, kde sa Horehronský viachlas vyskytuje, v bakalárskej práci Evy Thonhauserovej Horehronský viachlasný spev ako prvok nehmotného kultúrneho dedičstva ľudstva zapísaný v Reprezentatívnom zozname NKD UNESCO. Práca bola obhájená na Katedre etnológie a muzeológie FiF UK v Bratislave v roku 2021.

C. – Modrotlač

C.1. Sociálne a kultúrne funkcie

Modrotlač je v súčasnosti vyrábaná v dvoch dielňach: v Párnici, ktorú vedie Matej Rabada a v Ivanke pri Dunaji, ktorú vedie Peter Trnka, vnuk známeho výrobcu modrotlače Stanislava Trnku z Púchova. Oživenie záujmu o výrobu modrotlače prejavili aj niektorí návrhári, ktorí si sami v ateliéroch pripravujú autorskú modrotlač, ktorú potom používajú v rámci svojej tvorby (odev, módna tvorba, doplnky).

Výrobcovia, ktorí sa podieľali aj na medzinárodnej nominácii prvku do UNESCO RZ NKD ľudstva, ako aj iní, ktorí s modrotlačou v rámci svojej profesie pracujú, vyjadrili názor, že po jeho zápise život prvku vo svojej podstate nezaznamenal príliš veľkú zmenu. Informácia o tom, že je modrotlač zapísaná v UNESCO RZ NKD ľudstva berie veľa ľudí z verejnosti ako niečo na jednej strane úžasné, vyvoláva to tzv. *wau efekt*, ale tým sa ich záujem končí.

Nositelmi prvku sú v prvom rade výrobcovia modrotlače: Matej Rabada v Párnica na Orave. Spolu s manželkou Veronikou pripravujú vlastnú modrotlač, ktorú používajú ako metráž, na návrhy vlastných autorských odevov či doplnkov. Pre verejnosť sprístupňuje dielňu, pripravuje ukážky farbenia, realizuje predaj. Peter Trnka pracuje v Ivanke pri Dunaji. Vyrába metráž tradičnou technikou farbenia, pre verejnosť pripravuje tvorivé dielne a workshopy.

Martin Trnka v roku 2018 založil OZ Modrý dvor v Púchove, má v úmysle rekonštruovať dielňu svojho otca – spomínaného modrotlačiarkeho majstra a v jednej časti pripraviť múzeum. Celý projekt je zameraný na podporu modrého remesla: usporiadanie pracovných dielni pre školy a verejnosť, publikačná činnosť a záchrana historickej dielne.

Lucia Dovalová na Základnej škole v Badíne v rámci školských aktivít vyrába modrotlač, pripravuje rôzne autorské projekty so svojimi dcérami, žiakmi, zúčastňuje sa na výstavných projektoch, pripravuje tvorivé dielne. Od roku 2017 spolupracuje s ÚĽUV-om. Venuje sa tvorbe modrotlače podľa tradičného postupu a technológie, ale farbila látky menších rozmerov, nie metráž.

Eva Olexíková z Trenčína je návrhárka a výtvarníčka, ktorá sa od roku 1994 venuje tvorbe odevov s uplatnením modrotlačovej technológie. Ďalším jej mimoriadne originálnym a ojedinelým autorským výstupom je vytvorenie textilnej kolekcie s plošným aj reliéfnym dezénom v Braillovom písme. Nejde však o samoučelný ornament. Sú v ňom zašifrované texty, okrem iného i úryvky ľudovej slovesnosti, tak, aby bol písomný dezén čitateľný hmatom.

Mišena Juhász, módna dizajnérka sa venuje navrhovaniu a realizácii odevov a doplnkov (tašky, kabelky, kravaty, motýliky, náušnice) z modrotlače.

Renáta Vavrdová navrhuje kabelky, kde modrotlač používa v kombinácii s koženkou, kvalitnými poťahovinami i kožou.

Podporu výrobcov poskytuje Ústredie ľudovej umeleckej výroby. Je národnou kultúrnou inštitúciou s celoštátnou pôsobnosťou, zodpovedá za kontinuitu v uchovávaní poznatkov, zručností, kultúrnych a estetických hodnôt reprezentovaných živými remeslami a ľudovými umeleckými výrobami ako je aj modrotlač.

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

Prvok je stále živý, má veľký predpoklad svojej existencie aj do budúcnosti. Je záujem o predvádzania výroby modrotlače, o workshopy aj o samotné výrobky z modrotlače. Modrotlač pri svojej práci používajú jednotlivci – výrobcovia (vyrobia si modrotlač tradičnou technikou, ale v domácich podmienkach, resp. v ateliéri, škole) a dizajnéri. Modrotlač je používaná ako častý prvok v rámci módy, odievania a pri výrobe rôznych doplnkov (kabelky, tašky, batohy, peňaženky, šperky). Téma modrotlače je žiadaná aj u odbornej verejnosti v podobe konferencií, prednášok a publikovania.

Pri ďalšom odovzdávaní prvku môžu byť problémom dva aspekty, ktoré mohli odrádzať potenciálnych výrobcov z nasledujúcich generácií. Týmito aspektmi sú časová a technologická náročnosť výroby modrotlače. Prvok síce oslovuje mladú generáciu v zmysle oboznámenia sa so vzormi, technologickým postupom výroby a najmä možnosťou vyskúšať si prácu prostredníctvom workshopu, ale tam často krát nadšenie pre výrobu modrotlače končí.

Hrozbou môže byť aj rozmach napodobenín modrotlače, ktoré sa v spoločnosti začali vyskytovať oveľa častejšie hlavne po zápisoch prvku do zoznamov. Množstvo ľudí nepozná pravú modrotlač a ľahko si ju mylí s obyčajným maľovaným textilom, čo je zneuctenie tejto techniky. Hrozba teda súvisí s nepoznaním náročnosti techniky výroby modrotlače a s ňou súvisiacia finančná náročnosť. Z toho vyplýva aj menší rešpekt voči tejto technike a teda i nižšia podpora a záujem o tvorivé dielne pre deti a pod.

Medzi prípadné hrozby pre ľudí podnikajúcich v tomto odvetví môže byť napr. vysoké odvodové zaťaženie, určitá byrokracia, ktorá komplikuje na jednej strane bežné činnosti, ale aj žiadosti o granty a eurofondy. So všetkým súvisia problémy financovania nových projektov (v rámci napr. zariadenia dielne – farbiarne, technologické postupy, materiál), v rámci ďalšieho spracovania napr. vo forme

odevných kolekcií. Hrozbou môže byť aj kúpyschopnosť obyvateľstva, nakoľko samotná výroba predstavuje náročný proces, ktorý nie je možné adekvátne oceniť. Ručná výroba je spojená aj s vyšším množstvom chybovosti, čo zvyšuje výrobné náklady a konečnú cenu výrobku.

Zároveň v prípade materiálnej stránky spojenej s budovami tradičných dielní, ktoré sú historickými budovami a často pamiatkami, môžu nastať z pohľadu komúnit problémy zo strany mesta a štátu: prebyrokratizovane zo strany Pamiatkového úradu SR, nedostatočná podpora z fondov a pod.

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Zápis určitým spôsobom napomohol v širšej miere vnímať predovšetkým náročnú technológiu výroby modrotlače a vôbec podobných remesiel ako súčasť nehmotného kultúrneho dedičstva. V nemalej miere tak poukázal na kultúrnu vyspelosť a kreativitu našich predkov pri vytváraní modrotlačových vzorov. Zmenu postoja k výrobe modrotlače zabezpečilo aj verejné sprístupnenie modrotlačárskej dielne v Párnici na Orave, čím sa zvýšil záujem nielen domácich obyvateľov, ale aj domácich a zahraničných návštevníkov. Prvok a aj nositelia sa svojou činnosťou viac dostávajú do povedomia širšieho regionálneho, štátneho spoločenstva i na medzinárodnej úrovni.

Zo strany verejnosti je záujem o aktivity, ktoré prinášajú informácie o modrotlačí, jej výrobe. Podľa členov komunity nositeľov zvyšovanie záujmu verejnosti nie je ale iba spojené s tým, že je prvok zapísaný do RZ NKD Slovenska a RZ NKD ľudstva.

Prvok poskytuje prístup ku kvalitnému vzdelaniu, podporu zamestnanosti, rodovú rovnosť – neexistuje diskriminácia žien a dievčat pri práci s prvkom. Modrotlač predstavuje rovnakú príležitosť pre všetkých, zodpovednú spotrebu a výrobu, pri práci s prvkom by nemali nastať okolnosti, ktoré by

priamo či nepriamo ohrozili životné prostredie, vodné toky či zvyšovali množstvo odpadu. Environmentálny aspekt modrotlače sa nesie v spätosti s prírodou (využitie prírodného farbiva indiga a výlučne bavlnených a ľanových látok). Farbenie samotné je rovnako ekologické, a to i napriek použitým chemikáliám, pretože tieto sa dajú jednoducho zneškodniť a neutralizovať. Prvok sa spája so zodpovednou spotrebou i výrobou – modrotlačové aplikácie dokážu vynoviť či vdýchnuť nový život aj starším kúskom oblečenia, modrotlačiť sa dá aj na staršie textílie, tým sa recyklujú.

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Ochranné opatrenia na podporu prvku vychádzajú najmä z aktivity ÚĽUV-u.

Múzeum ľudovej umeleckej výroby (MĽUV) sa zameralo na modrotlač vo svojich zbierkových fondoch. Bola nadviazaná spolupráca so Slovenskou akadémiou vied (Výskumný ústav polymérov), v rámci ktorej sa realizovalo štúdium modrotlačových textílií pomocou spektroskopických metód za účelom charakterizovania použitých farbív na modrotlačových textíliách z ľudového prostredia.

Prvok sa ďalej podporuje prostredníctvom výstavných aktivít - reinštalácia úspešného výstavného projektu *Farbené do modra – modrotlač v histórii a móde*. Modrotlač je súčasťou pravidelných podujatí ako festival *Dni majstrov ÚĽUV* či *FF Východná*. Je podporovaná aj skrz vydavateľskú a publikačnú činnosť – časopis *RUD*, vedecký recenzovaný časopis *Muzeológia a kultúrne dedičstvo*. O modrotlači odborníci prezentujú na konferenciách, zverejňujú informácie prostredníctvom moderných technológií - zverejnením časti zdigitalizovaných predmetov zo zbierkového fondu Múzea ľudovej umeleckej výroby na portáli *Slovakiana* a tiež na vlastnom webovom sídle. ÚĽUV a majstri modrotlačiarov spolupracujú s médiami – s verejnoprávnymi aj súkromnými (Rádio Regina Západ, TV Regina Stred a Východ, *Kultúra.sk* na RTVS, *Umenie* na TA3 a lokálna *Ružinovská televízia*).

Modrotlačiarov cez ÚĽUV spolupracovali s Ministerstvom zahraničných vecí Slovenskej republiky pri príležitosti slovenského predsedníctva v Stredoeurópskej kultúrnej platformy (PCCE) v rokoch 2020 a 2021. Odborníci na modrotlač z krajín Platformy v spolupráci s Fakultou módy, šperkárstva a dizajnu módnych doplnkov Univerzity HEAD v Ženeve zostavili nadčasovú brožúru „*FASHION IN BLUE, BLUEPRINT IN DESIGN*“ o vzťahu modrotlače k súčasnému módnemu dizajnu v podaní študentov, nádejných módnych návrhárov.

C.5. Účasť komunity nositeľov na ochrane prvku

Okrem inštitucionalizovanej podpory prvku vychádzajúcej najmä z aktivít ÚĽUV-u podporujú zachovanie prvku aj samotní nositelia.

V roku 2016 vznikol projekt *Modrotlač* v rámci chemického krúžku *Kremík v ZŠ Badín*, ktorý vedie Lucia Dovalová. *Modrotlač* učí deti v škole a zároveň usporadúva dielničky pre záujemcov – školy, dospelých, osvetové strediská, múzeá, folklórne slávnosti. Organizuje výstavy a módné prehliadky výrobkov. Tiež organizuje workshopy modrotlače pre širokú verejnosť, počas ktorých predstavujem históriu, technológiu a praktickú časť modrotlače, ktorú si môže každý vyskúšať.

V roku 2018 vzniklo OZ *Modrý dvor* v Púchove. *Modrý Dvor* bol založený ako partnerský subjekt k už existujúcej historickej dielni *Modrotlač Trnka Púchov*. Momentálne má 3 členov. Zameriava sa na obnovu modrotlačiarkej dielne rodiny *Trnkovcov* v Púchove, vybudovanie múzea a organizovanie vzdelávacích aktivít pre verejnosť, ktoré organizuje *Martin Trnka* pod hlavičkou *Modrý Dvor* - obsahom vzdelávania je priblíženie histórie modrotlače a púchovskej dielne a pracovných postupov pri výrobe modrotlače.

V roku 2020 získalo mesto Moldava nad Bodvou financie na realizáciu podrobného etnografického a archívneho výskumu o modrotlačí „Modrotlač - džínsovina monarchie“ prostredníctvom programu cezhraničnej spolupráce SK-HU z Fondu malých projektov (Európske združenie územnej spolupráce EZUS Via Carpatia). **Súčasťou projektu je** výstava Zahalená v modrom, konferencie o prvku, exkurzie do existujúcich dielní na Slovensku, tvorba suvenírov pre mesto a pod.

V roku 2016 sa uskutočnilo podujatie v meste Gutau Blueprint Market and Workshop Gutau, kde sa stretli nositelia tradície prvku „modrotlač“ z piatich EU krajín za účelom prípravy spoločnej nominácie na zápis do RZMKD ľudstva UNESCO. Dôležitou súčasťou prípravy bol aj workshop, na ktorom sa mali možnosť vyjadriť modrotlačári zo všetkých zúčastnených krajín participujúcich na spoločnej nominácii.

C.6. Inštitucionálny kontext

Ústredie ľudovej umeleckej výroby, Obchodná 64, 816 11 Bratislava, 00421 908 917 454, craft@uluv.sk

Trnka modrotlač, Peter Trnka, Ivanka pri Dunaji, 00421 908 647 604, peter.trnka7@gmail.com, www.modrotlac.sk

MODROTLAČ RABADA – Mgr. Art. Matej Rabada, Párnica 130, 026 01 Párnica, modrotlacmr@gmail.com, www.modrotlacrabada.sk

Modrý Dvor o.z., Martin Trnka, Mudroňova 548/8 02001 Púchov, 00421 915 703 612

Ing. Lucia Dovalová, Základná škola s materskou školou, Tajovského 2, Badín, dovalova.lucka@gmail.com, mladychemik.webnode.sk/chemicke-projekty/modrotlac

AVAVA, s.r.o., Sklenárova 1360/10, 821 09 Bratislava, 00421 904 691 688, jana@gavalcova.com

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce, 00421 2 204 78 201, tlk@sluk.sk

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky - Sekcia kultúrneho dedičstva, Námestie SNP 33, 831 03 Bratislava, 00421 2 204 82 414, skd@culture.gov.sk

C.7. Účasť komunit nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo oficiálnych zástupcov prvkov zapísaných v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku. Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komunit o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v rok 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTĽK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komunit nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTĽK dva online semináre, na ktorých obe expertky, Barbora Morongová a Ľubica Voľanská, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní, zodpovedali všetky otázky od

predstaviteľov komunit týkajúce sa jeho vyplňania. Seminárov sa aktívne zúčastnili približne dve tretine zástupcov všetkých prvkov a aktivít zapísaných v oboch národných zoznamoch.

S tými, ktorí sa nemohli zúčastniť online workshopov, pracovníci CTLK individuálne telefonicky konzultovali dôležitosť i nuansy vyplňovania formulára. Aj v priebehu vypracovávania formulára zástupcovia komunit živo komunikovali s pracovníkmi CTLK na individuálnej úrovni o prípadných nejasnostiach.

Na písaní správy sa podieľalo Ústredie ľudovej umeleckej výroby a nositelia: Matej Rabada, Martin Trnka, Lucia Dovalová. Získavanie informácií od nositeľov (spoločenstiev a jednotlivcov), ktorí boli zapojení aj do prípravy nominačného spisu prebiehalo písomnou formou – oficiálne oslovenie o spoluprácu, na základe ich súhlasu prebiehala osobná komunikácia (e-mailová, telefonická) ohľadom bližšieho vysvetlenia ich spolupráce na hodnotení prvku.

C. – Drotárstvo

C.1. Sociálne a kultúrne funkcie

Drotárska výroba je stále aktuálna ako v pôvodných oblastiach niekdajšej „Drotárie“, tak aj mimo jej oblastí. V súčasnosti sa jej venujú výrobcovia v rámci Slovenska, a to hlavne na Strednom Považí (Žilina) v Kysuciach (Čadca), na Orave (Námestovo, Nižná), v Turci (Martin), v Ponitří (Leopoldov), na Spiši (Levoča), v Tekove (Maňa, Žiar nad Hronom) či v Bratislave, a na základe zistených aktivít aj v Banskej Bystrici (klub drotárov).

Nositelmi prvku sú vo svojej podstate všetci výrobcovia – drotári, ktorí cítia príslušnosť k prvku. Fondové inštitúcie či múzeá sa vo svojej činnosti zameriavajú na ochranu, výskum, prezentáciu prvku. Drotársky klub Džarek (ÚĽUV BA) sa orientuje na históriu i súčasnú tvorbu drotárstva. V roku 2018 vzniklo OZ Galéria drôtu, ktoré má stabilné predstavenstvo (5 – 6 členov) a voľný počet členov – bez povinnosti registrácie. Činnosť, ktorej sa OZ venuje má široké spektrum: propagácia prvku v rámci Bratislavy a Slovenska prostredníctvom výstavnej činnosti, predvádzaním výroby, workshopov, tvorivých dielní. V roku 2018 tiež vznikol drotársky klub Šebickí Krpoši (ÚĽUV BB) z absolventov drotárskych kurzov v Banskej Bystrici, v súčasnosti má 7 členov – 1 muža a 6 žien.

O šírenie osvedy sa usilujú inštitúcie ako Ústredie ľudovej umeleckej výroby, Považské múzeum v Žiline, Ľubovnianske múzeum, Kysucké múzeum v Čadci, Pamätná izba drotárstva v obci Dlhé Pole či Obecné múzeum – Múzeum Drotárie vo Veľkom Rovnom.

Dalo by sa konštatovať, že prvok v nejakej významnej miere nereagoval na nové podmienky, ktoré by mal jeho zápis do zoznamu priniesť. Od zápisu do zoznamu je možné badať všeobecný trend zvyšovania informovanosti o tomto prvku a s tým spojeného povedomia o význame prvku, avšak podľa informácií od jednotlivcov-výrobcov sú zistenia rôznorodé. Málo ľudí z radov verejnosti má vedomosť o tom, že bolo drotárstvo zapísané na Reprezentatívny zoznam NKD ľudstva. Inštitúcie majú povedomie o prvku na trochu vyššej úrovni. Nedošlo k revitalizácii záujmu o drotárstvo ako zamestnania.

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

Drotárstvo je implicitne prepojené so všetkými cieľmi trvalo udržateľného rozvoja. Primárne prispieva k cieľom vzdelávania, zodpovednej spotreby a výroby, budovania inkluzívnej spoločnosti, produktívnej zamestnanosti a ekonomického rastu a zdravého životného štýlu. Tradičnému zamestnaniu mužov sa v súčasnosti venujú aj ženy, najmä pri výrobe šperkov a dekoratívnych predmetov. Prvok sa uplatňuje aj v chránených dielňach.

Prvok je stále živý, má veľký predpoklad pokračujúcej existencie aj do budúcnosti. Zo strany verejnosti každého veku je záujem o aktivity, ktoré prinášajú informácie o drotárstve, jeho výrobe. Je záujem aj o predvádzania výroby aj o samotné výrobky z drôtu.

V súčasnosti je postavenie remesla ako takého v spoločnosti uspokojivé. Ohroziť ho ale môže napríklad nedostatok materiálu – drôtu, import výrobkov, ktoré niekedy ľudia pokladajú za drotárske, hoci nimi nie sú, a v neposlednom rade pretavenie výroby do hlavnej zárobkovej činnosti. Tlak na efektívnosť a kvantitu by mohol drotárstvu ubrať na výnimočnosti tým, že výrobca môže začať používať pri výrobe prvky, ktoré by narušili jedinečnosť drotárstva, napr. zváranie, tepelné opracovanie drôtu a podobne. V neposlednom rade ale môže drotárstvo ohroziť aj nezáujem mladej generácie.

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Zápis drotárstva pomohol k zvýšeniu povedomia o prvku, no v širšom meradle o použití drôtu ako materiálu vedúcemu nielen k recyklácii či znovupoužití materiálu a predmetov, ktoré by v inom kontexte skončili pravdepodobne nevyužité na smetisku. Zápis prvku poukázal na širokú škálu uplatnenia drôtu v rámci udržateľnej spotreby, ale aj umeleckého ľudového remesla vo všeobecnosti. Taktiež pomohol zvýšiť povedomie o náročnosti technológie, remeselnej zručnosti a precíznosti drotárov, a to nielen na regionálnej alebo národnej úrovni. Zachovanie prvku je dôležité aj kvôli tomu, aby sa nestratila identita národa v ponímaní drotárstva ako slovenského fenoménu.

Po zápise sa zvýšil záujem o prezentáciu prvku a zakúpenie drotárskych výrobkov v regióne, na území Slovenska i v zahraničí. Zvýšila sa aj návštevnosť výstav, vyšlo viacero odborných publikácií. Zápis drotárstva do zoznamu inšpiroval inštitúciu ÚĽUV, aby sa ďalej usilovala o ochranu širšie ponímaného nehmotného kultúrneho dedičstva na tejto úrovni. Zápis drotárstva do zoznamu sa prejavil aj na medzinárodnej úrovni. Príkladom je spolupráca Kysuckého múzea v Čadci a Národného múzea v Prahe, ktorej výsledkom bola medzinárodná výstava v oboch múzeách.

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Povedomie o prvku sa šíri predovšetkým prostredníctvom výskumnej, prezentačnej, pedagogickej a publikačnej činnosti. V prípade múzeí ide o výskum a budovanie zbierkového fondu, výstavnú a prezentačnú činnosť. Vybrané predmety z fondu Múzea ľudovej umeleckej výroby boli zdigitalizované v rámci spolupráce na projekte národnej digitalizácie prostredníctvom Digitalizačného centra Múzea SNP v Banskej Bystrici. Spomedzi publikácií možno spomenúť Etnografické zápisky Jána Lazoríka (2019) vydané Ľubovnianskym múzeom.

Ústredie ľudovej umeleckej výroby ako inštitúcia, ktorej hlavným zmyslom ochrany, dokumentovania a propagácie je uchovať pre budúce generácie vedomosti a zručnosti uplatňované výrobcami a tiež ako predkladateľ návrhu drotárstva do reprezentatívneho zoznamu, má aj naďalej záujem pomáhať komunitám v ich snahe o zachovanie drotárstva ako dôležitej súčasti kultúry Slovenska. Zabezpečuje odbyť výtvarnou komisiou schválených drotárskych výrobkov. V rámci regionálnych centier remesiel vedie akreditovanú vzdelávaciu činnosť prostredníctvom Školy remesiel a kurzov výroby z drôtu, ktorej neoddeliteľnou súčasťou je účasť členov komunity nositeľov.

Považské múzeum organizuje v rámci projektu oživenia pôvodnej práce s drôtom cykly Premeny z drôtu a tradičné Stretnutie drotárskych majstrov. Pri Považskom múzeu pôsobí aj Dokumentačné centrum drotárstva, ktoré bolo v roku 2017 zapísané do Zoznamu najlepších spôsobov ochrany Nehmotného kultúrneho dedičstva na Slovensku. Kysucké múzeum vykonáva dlhodobý výskum drotárstva na Slovensku i v zahraničí, v Skanzene Vychylovka je sprístupnená stála expozícia Dom kysuckého drotára. Ľubovnianske múzeum mapuje a skúma drotárstvo, prezentuje ho cez stálu expozíciu drotárstva na Spiši. Obce Dlhé Pole a Veľké Rovné založili pamätnú izbu a obecné múzeum Drotárie.

C.5. Účasť komunity nositeľov na ochrane prvku

Samotní výrobcovia chránia prvok a zabezpečujú jeho životaschopnosť hlavne jeho reálnym udržiavaním (tvorbou a výrobou). Niektorí z nich sú členmi drotárskeho klubu Džarek, občianskeho združenia Galéria drôtu alebo klubu Šebickí krpoši.

Nositelia prvku – spoločenstvá – svojimi činnosťami a odborným zameraním deklarujú svoj vzťah k prvku a uznávajú ho ako nedeliteľnú súčasť svojho kultúrneho dedičstva. Zosúladením všetkých svojich činností vytvárajú rôzni stakeholderi, každý na svojej úrovni, efektívny spôsob ochrany, zachovania a rozvoja drotárstva. Poskytujú odbornú-poradenskú, metodickú, vzdelávaciu a koordinačnú službu pre všetkých záujemcov o daný prvok. Všetko sú to činnosti, ktoré priamo súvisia s prvkom a jeho praktizovaním.

Drotári svoje práce prezentujú na výstavách, formou prednášok či príspevkov na domácich i zahraničných stretnutiach. Publikuje sa o nich v odbornej tlači, v odborných a populárno-vedeckých publikáciách. V rámci dokumentácie a výskumu pomáhajú pri zaznamenávaní a uchovávaní postupov, technológií a techník výroby, aby sa mohli zachovať špecifiká toho ktorého výrobku a výrobcu. Veľmi žiadané sú priame ukážky výroby, prezentácie výrobcov formou workshopov, ktorých sú nositelia základnou a nosnou súčasťou.

Dôležitú funkciu v podpore a prezentácii zohráva ÚĽUV, ktoré združuje členov drotárskej komunity, spolupracuje s nositeľmi a podporuje ich v propagácii tohto remesla. Drotárstvo sa často propaguje prostredníctvom tvorivých dielní, workshopov, predvádzaní výrob a účasťou výrobcov na rôznych podujatiach, často na jarmokoch. Propaguje sa aj na mediálnej úrovni, najčastejšie formou príspevkov v odborných periodikách alebo reportáží predovšetkým v lokálnych a regionálnych televíziách.

C.6. Inštitucionálny kontext

Ústredie ľudovej umeleckej výroby, Obchodná 64, 816 11 Bratislava (craft@uluv.sk, +421 908 917 454)

Považské múzeum v Žiline, Topoľová 1, 010 03 Žilina (muzeum@pmza.sk, +421 41 500 15 11)

Ľubovnianske múzeum – hrad v Starej Ľubovni, Zámocká 22, 064 01 Stará Ľubovňa (info@hradlubovna.sk, +421 52 43 223 02)

Kysucké múzeum v Čadci, Moyzesova 50, 022 01 Čadca (kysuckemuzeum@vuczilina.sk, +421 41 43 213 86)

Múzeum drotárie vo Veľkom Rovnom, Obecný úrad, 013 62 Veľké Rovné (rovne@velkerovne.sk, 041/5582341)

Klub Džarek pri Regionálnom centre remesiel ÚĽUV Bratislava, Jozef Šebo – predseda klubu, Obchodná 64, 816 11 Bratislava

Klub Šebickí Krpoši pri Regionálnom centre remesiel ÚĽUV Banská Bystrica, Emil Obžera – predseda klubu, Dolná 14, 974 01 Banská Bystrica (emil.obzera@gmail.com, +421 903 800 568)

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce (tlk@sluk.sk, 02/204 78 201)

C.7. Účasť komunít nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo

oficiálnych zástupcov prvkov zapísaných v Reprerentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku. Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komunít o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v rok 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTĽK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komunít nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTĽK dva online semináre, na ktorých obe expertky, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní, zodpovedali všetky otázky od predstaviteľov komunít týkajúce sa jeho vyplňania. Seminárov sa aktívne zúčastnili približne dve tretiny zástupcov všetkých prvkov a aktivít zapísaných v oboch národných zoznamoch.

S tými, ktorí sa nemohli zúčastniť online workshopov, pracovníčky CTĽK individuálne telefonicky konzultovali dôležitosť i nuansy vyplňovania formulára. Aj v priebehu vypracovávania formulára zástupcovia komunít živo komunikovali s pracovníčkami CTĽK na individuálnej úrovni o prípadných nejasnostiach.

Pandemická situácia znemožnila osobné stretnutia a aj rozsah možností získavania informácií. Komunikácia aj v rámci komunít prebiehala online či telefonicky. Hoci takouto formou konzultovali viacerí nositelia, kompilovanie správ za jednotlivé prvky napokon zväčša ležalo na pleciach niekoľkých jednotlivcov z radov komunít.

Na písaní predloženej hodnotiacej správy sa podieľali samotní nositelia tradície a inštitúcie, ktoré šíria osvetu drotárstva, menovite Róbert Hozák, Janette Imrová, Štefan Smržík, Zuzana Suranová, Kysucké múzeum v Čadci, Ústredie ľudovej umeleckej výroby a Ľubovnianske múzeum – hrad v Starej Ľubovni.

C. – Sokolarstvo

C.1. Sociálne a kultúrne funkcie

Sokolarstvo má pre spoločenstvo i pre celú spoločnosť neoceniteľnú hodnotu, spája celé generácie a učí ľudí láske k prírode. Dnes sa využívajú dravce v rámci vzdelávania, výchovy detí a mládeže, biologickej ochrany a pod. Každý sokolar je zodpovedný za prezentáciu sokolarstva a šírenie osvetu medzi verejnosťou.

Ohlasy na zápis do zoznamu sú pozitívne, a to v rámci sokolarkej komunity, kultúrnych inštitúcií, no aj od laickej verejnosti.

Nositelmi prvku sú jednotlivci, sokolaria, ktorí ovládajú a realizujú sokolarске umenie - chov, výcvik a lov s dravecami, výrobu tradičných sokolarських pomôcok. Uvedené aktivity vykonávajú v súlade so sokolarskou tradíciou, etikou, morálkou a na základe oprávnení v zmysle platných právnych noriem, ktoré upravujú sokolarstvo. Nositelia sú organizovaní na národnej úrovni v Slovenskom klube sokolarov pri SPK aj na medzinárodnej úrovni International Association for Falconry (IAF).

Slovenský klub sokolarov pri Slovenskej poľovníckej komore (SKS pri SPK) je nepolitickou, dobrovoľnou záujmovou organizáciou, ktorá združuje jednotlivcov, ktorí sa venujú sokolarstvu, držia, cvičia a poľujú s pernatými dravecami a sovami, pokiaľ úspešne vykonali sokolarску skúšku. Združuje aj záujemcov, ktorí sa uchádzajú o členstvo v klube, mimoriadnych členov klubu či čestných členov klubu. Jeho poslaním je udržiavať a rozvíjať sokolarstvo na Slovensku ako žijúce kultúrne nehmotné dedičstvo ľudstva, propagovať a ochraňovať ho, vzdelávať, spolupracovať s orgánmi a organizáciami ochrany prírody, odbornými, výskumnými a kultúrnymi inštitúciami, vykonávať osvetovú a propagačnú činnosť, dbať na dodržiavanie pravidiel lovu s dravými vtákmi a dodržiavanie predpisov pri chove dravcov (welfare).

SPK združuje ľudí rôznorodých profesií, ktorých kontaktnou zónou je sokolarstvo v celom jeho rozsahu. Sokolarstvo sa často šíri v rámci rodiny. Sokolarstvu sa venujú muži (80%) i ženy (20%). Sokolarstvo je živé vo vidieckych aj mestských sídlach prakticky v rámci celého Slovenska. Každoročne sa sokolarскеj skúške pred odbornou komisiou podrobí priemerne 15 kandidátov – záujemcov o členstvo v sokolarskom klube. K 15.6. 2021 združovalo SKS pri SPK celkom 285 riadnych členov, 3 mimoriadnych členov, 18 čestných členov a 178 kandidátov.

C.2. Životaschopnosť prvku a súčasné ohrozenia

Sokolarstvo prežíva vďaka jednotlivcom, ktorí zatiaľ bez finančnej podpory štátu vytvorili pre život prvku zázemie pre jeho realizáciu i kvalitné možnosti vzdelávania. Na Slovensku existuje dlhodobo v rámci sokolarських stredísk niekoľko stálych scén prezentujúcich sokolarstvo. Ich umiestnenie je naviazané na špecifické oblasti cestovného ruchu, prípadne fungujú popri vzdelávacích inštitúciami. Tieto miesta sú kontaktným bodom s verejnosťou a miestom pre realizáciu prostredníctvom členov komunity a vytvárajú tak základ pre kvalitné odborné zázemie na realizácii prvku. Funguje denne a v plnom rozsahu vzhľadom na to, že sa členovia komunity starajú o živé tvory, pôsobia vo všetkých regiónoch Slovenska, čím zabezpečujú životaschopnosť prvku.

Pravdepodobne zápis do RZ NKD Slovenskej republiky a UNESCO RZ NKD ľudstva zvýšili povedomie vnímania sokolarstva, čoho dôkazom je nárast počtu záujemcov o sokolarstvo. SKS doposiaľ nevidovala takýto vysoký počet kandidátov v jednom roku.

Napriek tomu existujú isté obavy, keďže sokoliarstvo je časovo a finančne náročné, preto často prvotné nadšenie záujemcu stroskotá, čo môže byť jedno z možných rizík. Prvok môže byť ohrozený rôznymi legislatívnymi zmenami, ktoré podmieňujú sokoliarske činnosti. Rovnako kvôli pandémie bolo nutné obmedziť spoločenské podujatia, čo sa dotklo aj možností prezentácie zápisu sokoliarstva ako prvku nehmotného dedičstva verejnosti. Pandémia mala dopad aj na realizáciu spoločných sokoliarskych stretnutí a kultúrnych podujatí, ktorých sa sokoliari zúčastňujú. Výrazne boli ovplyvnené aktivity sokoliarov na medzinárodnej úrovni.

C.3. Prispievanie k cieľom Reprezentatívneho zoznamu

Zápis do zoznamu je pozitívne vnímaný samotnými sokoliarmi, predstaviteľmi zainteresovaných inštitúcií, ktoré so sokoliarmi v regionálnej i celoštátnej úrovni spolupracujú, a napokon aj Svetovou sokoliarskou organizáciou IAF. Prvok sa stal váženejší, spoločnosť sa oň zaujíma vo väčšej miere a tiež pribúdajú noví zájemcovia o sokoliarstvo.

Zápis sokoliarstva do zoznamu bol inšpiráciou pre poľovnícku verejnosť, aby nominovala do Národného zoznamu NKD aj iné poľovnícke tradície – umenie hry na poľovníckom rohu. Zároveň inšpiruje i iné druhy umenia a prispieva tak k ľudskej kreativite. Sokoliarka alebo sokoliar s dravcom na rukavici sa považuje za mimoriadne estetický obraz.

Veľa tradičných spôsobov života sa už vytratilo, ale sokoliarstvo pretrváva. Uplatnenie práce s dravcami je v dnešnej dobe pestré a pracovná pozícia „sokoliar“ by mohla byť motiváciou pre mladých sokoliarov žiť v konkrétnom regióne.

Sokoliarstvo učí mladých sokoliarov aj trpezlivosti a vzájomnej komunikácii medzi rôznymi skupinami, funguje ako prevencia konfliktov. Sokoliari sa považujú za rovnocenných partnerov, komunity pôsobiace v regiónoch ich rešpektujú ako partnerov v oblasti kultúry, cestovného ruchu, racionálnej starostlivosti o životné a prírodné prostredie.

Sokoliari sa snažia implementovať svoje umenie v dnešných časoch tak, aby ich činnosť bola udržateľná. Sokoliarske odchovy pomáhajú pri obnove voľne žijúcich populácii niektorých dravcov aj pri rehabilitáciách poranených dravcov. Využívanie sokoliarskych dravcov je priamo prepojené s udržateľným rozvojom, a to napríklad formou biologickej ochrany letísk, chránením mestských aglomerácií, historických pamiatok i poľnohospodárskych plodín.

C.4. Úsilie a aktivity vyvinuté na prezentáciu a podporu prvku

Za ochranu a podporu prvku zodpovedá najmä Slovenský klub sokoliarov pri Slovenskej poľovníckej komore (SKS pri SPK). Je činné v oblasti ochrany (dodržiavanie pravidiel lovu s dravými vtákmi a dodržiavanie predpisov pri chove dravcov), vzdelávania o prvku, spolupracuje s organizáciami aktívnymi v oblasti ochrany prírody, odbornými, výskumnými a kultúrnymi inštitúciami.

Povedomie o prvku sa najčastejšie šíri prostredníctvom osobnej prezentácie. Prvok je prezentovaný vystúpeniami na stálych sokoliarskych scénach a na výjazdoch v rámci Slovenska i celej Európy. Vystúpenia sú prispôbené aj deťom zo základných a materských škôl s cieľom priblížiť im krásu dravcov a potrebu ich ochrany.

Sokoliarstvo je pomerne často medializované. Viacerí jeho nositelia spolupracujú s umelcami, vďaka čomu sa ich dravci môžu objaviť v rôznych televíznych projektoch. Existuje niekoľko dokumentárnych filmov o prvku, na ktorých sa SKS aktívne podieľal, napríklad Staré remeslá – Sokoliarstvo, Profily

osobnosti – Sokoliar, Dedičstvo ukryté v čase. Sokoliarstvu sa venuje pravidelne televízna relácia Halali, ktorú vysiela verejnoprávna televízia RTVS s celoslovenských pokrytím. Členovia komunity prispievajú do časopisu Sokoliar. Články o sokoliarstve sú pravidelne publikované v poľovníckych, ochranárskych i spoločenských časopisoch.

Sokoliarstvo často využívajú mestá a obce pri svojej prezentácii a činnostiach v oblasti kultúry a cestovného ruchu, pričom sokoliari prispievajú k rozvoju cestovného ruchu najmä v lokalitách, kde sú hrady, zámky, múzeá, kúpele, prípadne počas trvania kultúrnych a spoločenských podujatí, ako sú jarmoky.

C.5. Účasť komunity nositeľov na ochrane prvku

Komunita sokoliarov sa zapája do rôznych projektov a životaschopnosť prvku zabezpečuje viacerými spôsobmi. Členovia komunity sa zúčastňujú domácich aj zahraničných stretnutí, neustále vytvárajú príležitosti na stretnutia sokoliarov.

SKS zastrešuje niekoľko vzdelávacích aktivít. Organizuje kandidátsku prax, školenia kandidátov, sokoliarske skúšky a koordinuje prostredníctvom svojich lektorov aj vyučovanie sokoliarstva na vybraných základných, stredných i vysokých školách. V inštitúciách ako Stredná lesnícka škola v Banskej Štiavnici či ZŠ a MŠ Štiavnické Bane vytvárajú podmienky pre uplatnenie prvku vo formálnom aj neformálnom vzdelávaní.

Komunita sa usiluje o vybudovanie viacerých stálych scén – sokoliarskych dvorov – na slovenských hradoch a zámkoch. V spolupráci s Múzeom vo Svätom Antone organizujú sokoliari podujatia s ukážkami kultúrnej rozmanitosti svetového sokoliarstva s účasťou sokoliarov z rôznych kútov sveta.

Zaujímavé sú projekty súvisiace s ochranou zvierat. Sokoliari sa v spolupráci s Národnou ZOO Bojnice zapojili do programu na obnovenie divo žijúcej populácie Plamienky driemavej (*Tyto alba*), a to doložením mláďaťa z vlastného chovu. Taktiež boli prítomní pri reintrodukcii Sokola sťahovavého (*Falco peregrinus*) do prírody v Európe, a to prostredníctvom projektu, ktorý sa realizoval v Poľsku a v Českej republike.

Viacero sokoliarov si vedie vlastné výskumy, pričom o získané výsledky sa delí s komunitou. Každý člen komunity si navyše vedie vlastnú foto/videodokumentáciu. Okrem toho je v rámci sokoliarskeho strediska vedená kronika, zaznamenané sú nahrávky z chovu, tréningu či lovu, vystúpenia pre verejnosť, dokumenty či články z novín.

C.6. Inštitucionálny kontext

Slovenský klub sokoliarov pri SPK, Štefánikova 10, 811 05 Bratislava, 00421 905 803 107,
alozkassak@gmail.com

Slovenská poľovnícka komora, Štefánikova 10, 811 05 Bratislava, 00421 905 401 429,
t.lebocky@gmail.com

Slovenský klub sokoliarov, Chorvátska 31, 900 26 Slovenský Grob, 00421 949 459 209,
sokoliar@gmail.com

Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru, SĽUK, Balkánska 31/66, 853 08 Bratislava – Rusovce, 00421 2
204 78 201, tlk@sluk.sk

C.7. Účasť komunít nositeľov pri príprave periodickej správy

Začiatkom roka 2021 oslovilo Centrum pre tradičnú ľudovú kultúru pri SĽUK-u, pod ktorého pôsobnosť patrí agenda tvorby zoznamov na národnej úrovni, všetkých predkladateľov alebo oficiálnych zástupcov prvkov zapísaných v Reprezentatívnom zozname NKD Slovenska a zástupcov aktivít zapísaných v Zozname najlepších spôsobov ochrany NKD na Slovensku. Pracovníčky CTĽK komunikovali so zástupcami komunít o podávaní periodickej správy o stave implementácie Dohovoru UNESCO o ochrane NKD na Slovensku v rok 2021. Zároveň hovorili aj o možnostiach, ktoré zhromaždenie informácií v takomto rozsahu ponúka v oblasti nastavenia ochrany NKD na Slovensku.

Pracovníčky CTĽK v spolupráci s MK SR upravili formulár periodickej hodnotiacej správy UNESCO, ktorý bol rozposlaný všetkým zástupcom komunít nositeľov. Pre lepšiu prácu s obsahom formulára pripravilo CTĽK dva online semináre, na ktorých expertky, ktoré sa zúčastnili vzdelávacieho seminára o periodickom reportovaní, Barbora Morongová a Ľubica Voľanská, zodpovedali všetky otázky od predstaviteľov komunít týkajúce sa jeho vyplňania. Seminárov sa aktívne zúčastnili približne dve tretiny zástupcov všetkých prvkov a aktivít zapísaných v oboch národných zoznamoch.

S tými, ktorí sa nemohli zúčastniť online workshopov, pracovníčky CTĽK individuálne telefonicky konzultovali dôležitosť i nuansy vyplňovania formulára. Aj v priebehu vypracovávania formulára zástupcovia komunít živo komunikovali s pracovníčkami CTĽK na individuálnej úrovni o prípadných nejasnostiach.

Pandemická situácia znemožnila osobné stretnutia a aj rozsah možností získavania informácií. Komunikácia aj v rámci komunít prebiehala online či telefonicky. Hoci takouto formou konzultovali viacerí nositelia, kompilovanie správ za jednotlivé prvky napokon zväčša ležalo na pleciach niekoľkých jednotlivcov z radov komunít.

V prípade sokoliarstva to boli Alojz Kašák, Juraj Ondrejmiška, Martin Prekop, Jozef Tomík, Ľubomír Klúčik a ďalší. Použili pri získavaní informácií dotazník od CTĽK, ktorý rozoslali širšiemu spoločenstvu nositeľov a následne sumarizovali. Komunita veľmi aktívne pristupovala ku spolupráci na vypracovaní periodickej správy.